

STOCKHOLMS TINGSRÄTT

Avdelning 4

Enhet 42

DOM

2012-01-20

meddelad i

Stockholm

Mål nr B 5373-10**PARTER** (Antal tilltalade: 1)**Åklagare**

Chefsåklagare Krister Petersson och Kammaråklagare Lars Hedvall
Internationella åklagarkammaren i Stockholm

Målsägande

1. Haxhi Ceku

Målsägandebitråde:
Advokat Caroline Reiner
Advokatfirman Caroline Reiner
Box 19153
104 32 Stockholm

2. Betim Gashi

Målsägandebitråde:
Advokat Caroline Reiner
Advokatfirman Caroline Reiner
Box 19153
104 32 Stockholm

3. Lirije Gashi

Målsägandebitråde:
Advokat Göran Hjalmarsson
Advokatfirman Guide AB
Box 3549
103 69 Stockholm

4. Lirije Gashi

Målsägandebitråde:
Advokat Göran Hjalmarsson
Advokatfirman Guide AB
Box 3549
103 69 Stockholm

5. Muje Gashi

Postadress

Box 8307
104 20 Stockholm

Besöksadress

Scheelegatan 7

Telefon

08-561 654 10

Telefax

08-561 650 04

Expeditionstid

måndag - fredag

E-post: stockholms.tingsratt.avdelning4@dom.se

08:00 - 16:00

www.stockholmstingsratt.se

Målsägandebitråde:
Advokat Göran Hjalmarsson
Advokatfirman Guide AB
Box 3549
103 69 Stockholm

6. Shkurte Gashi

Målsägandebitråde:
Advokat Göran Hjalmarsson
Advokatfirman Guide AB
Box 3549
103 69 Stockholm

7. Shkurte Gashi

Målsägandebitråde:
Advokat Caroline Reiner
Advokatfirman Caroline Reiner
Box 19153
104 32 Stockholm

8. Veibe Gashi

Målsägandebitråde:
Advokat Göran Hjalmarsson
Advokatfirman Guide AB
Box 3549
103 69 Stockholm

9. Hasir Jusuf Berisha

Målsägandebitråde:
Advokat Göran Hjalmarsson
Advokatfirman Guide AB
Box 3549
103 69 Stockholm

10. Ardijan Kelmendi

Målsägandebitråde:
Advokat Göran Hjalmarsson
Advokatfirman Guide AB
Box 3549
103 69 Stockholm

11. Rexhe Kelmendi

Målsägandebitråde:
Advokat Caroline Reiner
Advokatfirman Caroline Reiner
Box 19153
104 32 Stockholm

12. Shpresa Kelmendi

Målsägandebitråde:
Advokat Caroline Reiner
Advokatfirman Caroline Reiner
Box 19153
104 32 Stockholm

13. Erzen Lushi

Målsägandebitråde:
Advokat Caroline Reiner
Advokatfirman Caroline Reiner
Box 19153
104 32 Stockholm

14. Nezir Tahirukaj

Målsägandebitråde:
Advokat Caroline Reiner
Advokatfirman Caroline Reiner
Box 19153
104 32 Stockholm

Tilltalad

MILIC Martinovic, 770385-5010

Frihetsberövande: Häktad

f.n. Häktet Kronoberg

Medborgare i Serbien

Offentlig försvarare:

Advokat Benneth Johansson

Advokatfirman Benneth Johansson Gunilla Fallenius HB

Box 3098

103 61 Stockholm

Offentlig försvarare:
Advokat Bertil Schultz
Advokaterna Bohmansson & Schultz AB
Stortorget 4
702 11 Örebro

DOMSLUT

Begångna brott

1. Folkrättsbrott

2. Mord

3. Försök till mord

4. Grov mordbrand

Lagrum

22 kap 6 § 2 st brottsbalken

3 kap 1 § brottsbalken

3 kap 1 § och 11 § samt 23 kap 1 §
brottsbalken

13 kap 2 § brottsbalken

Påföljd m.m.

Fängelse på livstid

Följande åtal ogillas

Mord Åtalspunkt 1, 3 a II och 3 d.

Utvisning

Den tilltalade utvisas ur riket och förbjuds att återvända hit. Överträdelse av förbudet kan medföra fängelse i högst 1 år.

Skadestånd

1. Milic Martinovic ska utge skadestånd enligt följande
 - i) till Hasir Jusuf Berisha med 200 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1976:635) från och med den 12 september 2011 till dess betalning sker,
 - ii) till Lirije Gashi med 150 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1976:635) från och med den 12 september 2011 till dess betalning sker,
 - iii) till Veibe Gashi med 150 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1976:635) från och med den 12 september 2011 till dess betalning sker,
 - iv) till Shkurte Gashi med 150 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1976:635) från och med den 12 september 2011 till dess betalning sker,
 - v) till Muje Gashi med 150 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1976:635) från och med den 12 september 2011 till dess betalning sker,
 - vi) till Lirije Gashi med 150 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1976:635) från och med den 12 september 2011 till dess betalning sker,
 - vii) till Shpresa Rame Kelmendi med 150 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1976:635) från och med den 12 september 2011 till dess betalning sker,
 - viii) till Rexhe Isuf Kelmendi med 200 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1976:635) från och med den 12 september 2011 till dess betalning sker,
 - ix) till Ardijan Kelmendi med 150 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1976:635) från och med den 12 september 2011 till dess betalning sker,
 - x) till Erzen Lushi med 150 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1976:635) från och med den 12 september 2011 till dess betalning sker.
2. Haxhi Cekus, Betim Gashis, Shkurte Gashis och Nezir Tahirukajs skadeståndsyrukkande ogillas.

Förverkande och beslag

Beslaget av fotografier ska bestå tills domen vunnit laga kraft i ansvarsdelen. Därefter ska godset utlämnas till Milic Martinovic (Polismyndigheten i Stockholms län; beslagsliggare 2010-0104-BG22-25-28).

Häktniug m.m.

Milic Martinovic ska stanna kvar i häkte till dess domen i ansvarsdelen vinner laga kraft mot honom.

Sekretess

Sekretessen enligt 18 kap 17 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska bestå i målet för uppgifterna i aktbilaga 242 och som lagts fram vid förhandling inom stängda dörrar och i upptagningar av förhör med Milic Martinovic och Dragoljub Stankovic inom stängda dörrar.

Brottsofferfond

Den tilltalade åläggs att betala en avgift på 300 kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Ersättning

1. Bertil Schultz tillerkänns ersättning av allmänna medel med 1 910 590 kr. Av beloppet avser 902 484 kr arbete, 334 724 kr tidsspillan, 291 264 kr utlägg och 382 118 kr mervärdesskatt.
 2. Benneth Johansson tillerkänns ersättning av allmänna medel med 1 047 550 kr. Av beloppet avser 769 560 kr arbete, 44 940 kr tidsspillan, 23 540 kr utlägg och 209 510 kr mervärdesskatt.
 3. Göran Hjalmarsson tillerkänns ersättning av allmänna medel med 1 460 026 kr. Av beloppet avser 1 020 250 kr arbete, 109 705 kr tidsspillan, 38 066 kr utlägg och 292 005 kr mervärdesskatt.
 4. Caroline Reiner tillerkänns ersättning av allmänna medel med 1 523 728 kr. Av beloppet avser 1 061 060 kr arbete, 122 160 kr tidsspillan, 35 762 kr utlägg och 304 746 kr mervärdesskatt.
 5. Kostnaden för försvaret och målsägandebiträdena ska stanna på staten.
-

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

Åklagarens yrkanden

Åklagarna (fortsättningsvis åklagaren) har yrkat att Milic Martinovic ska fällas till ansvar för grovt folkrättsbrott och mord, försök till mord, människorov, grovt rån och mordbrand enligt följande gärningsbeskrivning.

Ingress

Under perioden 1998 till 1999 sökte styrkor tillhörande Serbien och Förbundsrepubliken Jugoslavien med våld driva hundratusentals etniska albaner från sina hem i Kosovo. Serbiska styrkor dödade, trakasserade och misshandlade civila kosovoalbaner; allt i syfte att få till stånd en förändring i den etniska fördelningen mellan serber och kosovoalbaner och därigenom uppnå en fortsatt serbisk kontroll över Kosovo. Målet skulle nås genom en kampanj av våld och terror som inkluderade deportationer, mord, medveten förstörelse av egendom, tvångsförflyttningar och förföljelser riktade mot den kosovoalbanska civilbefolkningen.

Gärningar

Grovt folkrättsbrott

Milic Martinovic har, gemensamt och i samförstånd med andra personer ingående i serbiska säkerhetsstyrkor, genom nedan beskrivna handlingar gjort sig skyldig till grovt folkrättsbrott genom svåra överträdelser av artikel 3 i Genève konventionerna I-IV samt artikel 4, i dess tilläggsprotokol II samt även sedvanerätt.

Milic Martinovic har således gjort sig skyldig till en svår överträdelse av något sådant avtal med främmande makt eller någon allmänt erkänd grundsats som rör den internationella humanitära rätten i väpnade konflikter.

Serbiska styrkor har, enligt nedan, begått gärningar som inneburit:

- icke human behandling av personer som ej direkt tagit del i eller som har upphört att ta del i fientligheterna;
- våld mot liv och person, i synnerlighet mord i alla dess former;
- våld mot personers liv, hälsa och fysiska eller mentala välbefinnande, särskilt mord;
- kränkning av den personliga värdigheten, särskilt förödmjukande och nedsättande behandling;
- plundring; och

-anfall mot civilbefolkningen och civila utan att göra åtskillnad mellan stridande och civila samt utförande av våldshandlingar, eller hot om våld, vars primära syfte var att sprida skräck hos civilbefolkningen.

Samtliga gärningar har riktat sig mot civila kosovoalbaner, d.v.s. personer som ej direkt tagit del eller som i vart fall upphört att ta del i fientligheter.

Folkrättsbrottet är att anse som grovt eftersom att det varit fråga om ett stort antal skilda handlingar, att många människor dödats, att omfattande egendomsförlust uppkommit på grund av brottet, att det utgjort en del i ett omfattande angrepp mot civilpersoner samt ett led i en medveten förd policy av fördrivningar utifrån etniska grunder, samt medverkat till att många människor tillfogats allvarligt lidande och skadats svårt psykiskt och fysiskt.

Väpnad konflikt

Vid tiden för de åtalade gärningarna rådde det en väpnad konflikt i Kosovo; på så sätt att det förelåg en internationell väpnad konflikt mellan Serbien och NATO-länder samt en icke-internationell väpnad konflikt mellan Serbien och KLA/UCK. Brotten är begångna i en icke-internationell väpnad konflikt.

Svenska brott – underliggande gärningar/grovt folkrättsbrott:

Mord och försök till mord

Serbiska styrkor har berövat nedan uppräknade personer livet genom att skjuta och/eller bränna dem inne. Vissa nedan angivna personer har överlevt, men fara har förelegat för att handlingarna skulle leda till brottens fullbordan.

Människorov

Serbiska styrkor har, med uppsåt att skada dem till liv och hälsa, bemäktigat sig civila kosovoalbaner, fört bort dem och hållit dem inspärrade i syfte att döda personer ur gruppen, råna/plundra personer i gruppen under vapenhot samt misshandla medlemmar ur gruppen för att skada dem fysiskt och psykiskt - med det ultimata målet att fördriva gruppen.

Grovt rån/plundring

De serbiska styrkorna har stulit värdesaker och pengar från civila kosovoalbaner genom våld å person eller genom hot som innebär eller för den hotande framstår som trängande. Detta har skett under vapenhot med bl.a. laddade vapen – skott har avlossats – och man har på ett hänsynslöst sätt utnyttjat de rånades skyddslösa eller utsatta ställning.

Grov mordbrand

Serbiska styrkor har anlagt brand i byn Cuska där den lätt kunnat sprida sig, eller annars inneburit fara för flera människor. Bränderna har inneburit fara för annans

liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av annans egendom. De har tänt eld på en stor mängd boningshus och andra byggnader, sammanlagt cirka 80 stycken.

Milic Martinovic

Milic Martinovic har som polis ingått i en underenhet till en specialpolisstyrka (PJP) inom det serbiska inrikesministeriet (MUP); vilken kallades ungefärligen operativa insatsgruppen (OPG) och som hade till huvudsaklig uppgift att verka mot terrorister, dvs. UCK/KLA. Milic Martinovic har tillsammans och i samförstånd med andra personer ingående i serbiska säkerhetsstyrkor i byn Cuska/Qyshk, Kosovo, den 14 maj 1999 bemäktigat och hållit inspärrade en stor mängd civila, dödat 31 personer (totalt har cirka 40 personer dödats byn), försökt döda 3 personer, bränt ned hus och under vapenhot tagit egendom från civila kosovoalbaner i Cuska/Qyshk. Serbiska styrkor har därmed utfört anfall mot civilbefolkningen och civila utan att göra åtskillnad mellan stridande och civila samt utfört våldshandlingar, eller hot om våld, vars primära syfte var att sprida skräck hos civilbefolkningen.

Milic Martinovic har deltagit i operationen medveten om att syftet med denna har varit att mörda och råna civila kosovoalbaner, att civila kosovoalbaner skulle – med uppsåt att skada dem till liv och hälsa – bemäktigas, bortföras och kvarhållas samt, att hus skulle brännas ned. Han har således, tillsammans och i samförstånd, med andra personer ingående i de serbiska säkerhetsstyrkorna med insikt deltagit i en gemensam brottsplan där han utfört konkreta delar.

Milic Martinovic har redan genom sin närvaro på plats, beväpnad och i uniform, varit delaktig i att upprätthålla den atmosfär av våld, hot och kontroll som krävts för att gärningarna, bl.a. det organiserade dödandet och plundringen kunnat genomföras. Han har därvid i samverkan med andra aktivt deltagit i utförandet av gärningarna.

Detta och de nedan konkretiserade handlingarna medför att Milic Martinovic medverkat som gärningsman i beskrivna gärningsförlopp och i vart fall främjat gärningarna med råd och dåd.

Delmoment i händelseförloppet

1/ Brahim Gashis hus (3 döda)

Serbiska styrkor har tidigt på morgonen den 14 maj 1999 fört samman civila kosovoalbaner så att ca ett 100-tal civila ihopsamlats och hållits kvar på gården till Brahim Gashis hus. Personer ur de serbiska säkerhetsstyrkorna har från platsen fört bort Brahim Gashi, Muhammad Shala och Rasim Rama (justerat under huf) varefter de har dödat i närheten. Personer ur de serbiska säkerhetsstyrkorna har under det

att byborna varit ihopsamlade på platsen under våld och vapenhot tagit värdesaker från de ihopsamlade byborna.

Milic Martinovic har befunnit sig på platsen, beväpnad och iförd uniform. Han har hållit vakt/bevakat vid ingången till gården så att civila kosovoalbaner bemäktigats och hållits inspärrade. Han har skött radiosambandet på plats. Han har beordrat dödandet (just under huf) och, över radion, fått frågan om hur många de dödat, varpå han svarat att "vi dödat tre personer". Han har fått till svar att det räcker för idag. Han har givit tecken till dem som fört bort männen som dödades.

Han har gemensamt och i samförstånd med andra genomfört gärningarna. Han har i vart fall med råd och dåd främjat gärningarna.

Han har därigenom begått gärningar som inneburit våld mot liv och person, våld mot personers liv, hälsa och fysiska eller mentala välbefinnande, plundring, icke human behandling, samt kränkning av den personliga värdigheten, särskilt förödmjukande och nedsättande behandling.

2/ Bytorget vid gravgården

Serbiska styrkor har i och vid byn bemäktigat sig och fört ihop och inspärtrat bybor vid bytorget, till ett antal om cirka 250 stycken. Där har Serbiska styrkor ställt upp byborna på led och skiljt barn, kvinnor och gamla från männen. Serbiska styrkor har under våld och vapenhot avtvungat bybor värdesaker. De har behandlat civilbefolkningen icke human: slagit personer ur gruppen, stött med gevärskolvar och uttalat nedvärderande utsagor såsom: Var är ert NATO nu era jävlar.

Milic Martinovic har vid detta tillfälle varit på plats beväpnad och i uniform samt skjutit mot marken och bybornas ben och begärt pengar av samt tagit guld och pengar från civila kosovoalbaner på platsen. Han har hållit vakt/bevakat vid bytorget så att civila kosovoalbaner bemäktigats och hållits inspärrade.

Han har gemensamt och i samförstånd med andra genomfört gärningarna. Han har i vart fall med råd och dåd främjat gärningarna.

Han har därigenom begått gärningar som inneburit våld mot person, våld mot personers hälsa och fysiska eller mentala välbefinnande, plundring, icke human behandling, samt kränkning av den personliga värdigheten, särskilt förödmjukande och nedsättande behandling.

3/ Mord i husen m.m.

Serbiska styrkor delade efter urskiljningen på bytorget upp männen i tre grupper, förde bort dem och placerade dem slutligen i tre olika hus i Cuska/Qyshk.

Milic Martinovic har vid urskiljningen varit på plats, beväpnad och i uniform, och hållit vakt/bevakat vid bytorget så att civila kosovoalbaner hållits inspärrade och så att personer kunnat urskiljas och ledas mot sin död samt nedan angivna handlingar kunnat utföras.

Han har gemensamt och i samförstånd med andra genomfört gärningarna. Han har i vart fall med råd och dåd främjat gärningarna.

Han har därigenom begått gärningar som inneburit våld mot liv och person, våld mot personers liv, hälsa, fysiska eller mentala välbefinnande, plundring, icke human behandling, samt kränkning av den personliga värdigheten, särskilt förödmjukande och nedsättande behandling.

3 a/ I Azem Gashis hus (11 döda)

Serbiska säkerhetsstyrkor har fört Emin Gashi, Jasher Gashi, Rame Gashi, Halil Gashi, Iber Kelmendi, Skender Kelmendi, Deme Kelmendi, Uke Lushi, Osmon Lushi, Ismet Dinaj, Gani Avdylaj och Isa Gasi, till Adem Gashis hus. Där har serbiska styrkor öppnat eld och dödat alla utom Isa Gashi. De har därefter tänt eld på byggnaden. Av en slump har Isa Gashi överlevt. Fara har förelegat att handlingen, riktad mot den överlevande, skulle leda till brottets fullbordan.

3 a/ II Utedass beläget vid Azem Gashis hus (1 död)

Serbiska säkerhetsstyrkor har fört Qaush Lushi till ett utedass beläget vid Adem Gashis hus och där öppnat eld och dödat honom.

3 b/ Shait Gashis hus (9 döda)

Serbiska säkerhetsstyrkor har fört Muse Gashi, Xhafer Gashi, Abdullah Lushi, Xhafer Lushi, Arian Lushi, Zeqir Alilaj, Isuf Shala, Emrush Krasniqi, Skender Lushi och Hasir Jusf Berisha till Shait Gashis hus. Där har serbiska styrkor öppnat eld och dödat samtliga utom Hasir Jusf Berisha. De har därefter tänt eld på byggnaden. Av en slump har Hazir Jusf Berisha överlevt. Fara har förelegat att handlingen, riktad mot den överlevande, skulle leda till brottets fullbordan.

3 c/ Deme Gashis hus (9 döda)

Serbiska säkerhetsstyrkor har fört Ahmet Gashi, Brahim Gashi, Besim Kelmendi, Erdogan Kelmendi, Brahim Kelmendi, Mentor Kelmendi, Sefedin Lushi, Hasan Avdilaj, Ramiz Lushi och Rexhe Kelmendi till Deme Gashis hus. Där har serbiska säkerhetsstyrkor öppnat eld och dödat alla utom Rexhe Kelmendi. De har därefter tänt eld på byggnaden. Av en slump har Rexhe Kelmendi överlevt. Fara har förelegat att handlingen, riktad mot den överlevande skulle leda till brottets fullbordan.

3 d/ Sali Rexhas hus (1 död)

Serbiska säkerhetsstyrkor har fört Ibish Gashi till Sali Rexhas hus och där öppnat eld och dödat honom.

4/ Inspärrade barn och kvinnor m.m.

Under, och efter, det att männen i de tre grupperna dödades hölls kvinnorna samt gamla män och barn inspärrade i två grupper i två olika hus, dels på Haki Gashi gård och dels på Sali Gashis gård. Serbiska styrkor har under våld och vapenhot avtvingat de inspärrade byborna värdesaker.

Milic Martinovic har kommit till en grupp av instängda på en av gårdarna, i vilken bl.a. flera av målsägandena befunnit sig. Han sköt mot de instängdas ben. Milic Martinovic har slagit en av målsägandena så att smärta uppkommit (justerat vid huf).

Han har gemensamt och i samförstånd med andra genomfört gärningarna. Han har i vart fall med råd och dåd främjat gärningarna.

Han har därigenom begått gärningar som inneburit våld mot person, våld mot personers hälsa och fysiska eller mentala välbefinnande, plundring, icke human behandling, samt kränkning av den personliga värdigheten, särskilt förödmjukande och nedsättande behandling.

Lagrum

Traktraträtt:

Den gemensamma artikeln 3 i Genève konventionerna I-IV; speciellt 1. (a) och (c)

Artikel 4 och 13 i Genève konventionernas andra tilläggsprotokoll, speciellt 4.1, 4.2 (a) och (g) samt 13.2

Sedvanerätt:

Reglerna som återfinnes i Genève konventionernas I-IV gemensamma artikel 3 i sitt uttryck såsom sedvanerätt.

De sedvanerättsliga regler såsom konstateras föreligga i ICRC:s studie över sedvanerätt från 2005, särskilt reglerna 1, 2, 52, 87 och 89.

Svensk rätt:

2 kap 3§ 6 p och 7 p brottsbalken

3 kap 1 § samt 3 kap 1 § och 3 kap 11 § och 23 kap 1 § brottsbalken

4 kap 1 § brottsbalken 8 kap 6 § brottsbalken 13 kap 1 § brottsbalken
22 kap 6 § 1 och 2 st brottsbalken
23 kap 4 § brottsbalken

Särskilda yrkanden

Att i beslag tagna foton skall vara kvar i beslag till dess domen i ansvarsdelen vinner laga kraft, 2010-0104-BG22-25-28.

Utvisning

Det yrkas att Milic Martinovic skall utvisas ur riket med förbud att återvända.

Övrigt

Enligt regeringsbeslut den 8 april 2010 är Stockholms tingsrätt behörigt forum. Riksåklagaren har beviljat åtalstillstånd den 20 maj 2011.

Skadeståndsyrkanden

Målsägandena har samtliga biträtt åtalet. De har framställt följande skadeståndsyrkanden.

Hazir Yusuf Berisha och Rexhe Kelmendi har var och en yrkat ersättning med 250 000 kr, varav 200 000 kr avseende kränkning och 50 000 kr avseende sveda och värk. På beloppen har yrkats ränta enligt 6 § räntelagen från och med den 12 september 2011, till dess betalning sker.

Övriga målsägare har envar yrkat ersättning med 200 000 kr varav 150 000 kr för kränkning och 50 000 kr för sveda och värk. På beloppen har yrkats ränta från och med den 12 september 2011 till dess betalning sker.

Som grund för skadeståndsyrkandena har angetts den gärning Milic Martinovic gjort sig skyldig till och som finns angiven i åklagarens stämningsansökan

Milic Martinovics inställning

Milic Martinovic har förnekat ansvar för brott enligt åklagarens gärningspåstående. Han har saknat kännedom om att de aktuella gärningarna planerades han har inte varit på plats när de utfördes och kan därför inte uttala sig i detalj om de omständigheter som åklagaren åberopar.

Han har bestritt utvisningsyrkandet, men medgett yrkandet beträffande i beslag tagna foton.

Milic Martinovic har bestritt skadeståndsyrkandena dels på den grunden att han inte gjort sig skyldig till någon brottslig gärning och dels på den grunden att han inte är rätt part (enligt skadeståndslagen råder principalansvar för gärningar utförda i tjänsten). Det finns också regler om stats och kommuns skadeståndsansvar vid fel och försummelse vid myndighetsutövning. Enligt båda dessa moment är det den Serbiska staten som ska åläggas skadeståndsskyldighet. Skulle åklagarens talan finnas styrkt är samtliga gärningar utförda i tjänsten. Han har inte vitsordat något belopp som skäligt i och för sig, däremot har han vitsordat grunderna för beräkning av ränta.

Milic Martinovic greps den 6 april 2010 och han har suttit häktad sedan den 9 april 2010.

BAKGRUND

Kosovo

Kosovo gränsar i norr och öst till Serbien, i söder till Makedonien, i väst och sydväst till Albanien och i nordväst till Montenegro. Landet har idag drygt två miljoner invånare. Över 90 procent av befolkningen utgörs av kosovoalbaner, cirka 5 procent är serber.

Under medeltiden styrdes Kosovo av Serbien, under en del av denna period var Kosovo Serbiens politiska, ekonomiska, religiösa och kulturella centrum. På 1450-talet erövrades Kosovo, liksom stora delar av övriga Balkan, av det Osmanska riket. I slutet av 1600-talet inleddes en stor inflyttning av muslimska albaner till Kosovo, samtidigt som ett stort antal serber i sin tur lämnade Kosovo. I slutet av 1800-talet tvångsdeporterades ett stort antal serber från Kosovo. Under Balkankrigen 1912 intogs Kosovo av Serbien och i samband med freden 1913 avträdde Osmanska riket den östra delen till Serbien. Den västra delen tillföll Montenegro. Ett stort antal albaner mördades detta år i Kosovo. Efter första världskriget blev Kosovo en del i det nybildade konungariket Jugoslavien. Under andra världskriget kontrollerades Kosovo under en period av Nazityskland. Ett stort antal serber mördades och ett ännu större antal serber flydde Kosovo. År 1944 återtog Kosovo av de jugoslaviska partisanerna. Ett stort antal kosovoalbaner dödades i samband med att det

jugoslaviska styret återetablerades i Kosovo. Under efterkrigstiden blev Kosovo först autonomt område och 1963 autonom provins. Jugoslaviens författning från 1974 jämställde i praktiken provinsen med den jugoslaviska federationens republiker. 1989 avskaffade Serbien de flesta av provinsens rättigheter. Kosovoalbanerna började diskrimineras bl.a. genom att de avskedades från befattningar inom den centrala och lokala förvaltningen.

Kosovokriget

Under 1990-talet ökade motsättningarna mellan serber och kosovoalbaner. KLA (Kosovo Liberation Army) eller UCK (albanska) bildades i början av 1990-talet. År 1996 började KLA angripa serbiska mål. Attackerna riktades främst mot polisverksamheten. Den serbiska polisen slog tillbaka. År 1997 kollapsade Albanien ekonomi. Ett anarkiliknande tillstånd uppkom i Albanien vilket bl.a. innebar att arméanläggningar plundrades. KLA utökade sin beväpning genom att stjäla eller köpa albanska vapen. Striderna intensifierades varefter den jugoslaviska armén, under ledning av den serbiske presidenten Slobodan Milosevic, inledde attacker mot KLA. De flesta bedömare är överens om att det i februari-mars 1998 rådde ett tillstånd av väpnad konflikt mellan parterna. Under mars-juni 1998 etablerade sig KLA främst i de västra delarna av Kosovo. FN:s säkerhetsråd fördömde den 31 mars 1998 de serbiska styrkornas ”överdrivna våld mot civila och fridfulla demonstrationer” och införde sanktioner mot Jugoslavien. Den 1 juni 1998 inleddes den första stora offensiven från de serbiska styrkorna. Offensiven pågick fram till september. Förhandlingar inleddes mellan det Internationella samfundet och Jugoslavien. Den 24 mars 1999 inledde Nato, med stöd från samtliga Natoländer, bombningar av Jugoslavien i syfte att förhindra etniska rensningar. Nato avslutade bombningarna den 10 juni 1999. Under konflikten drevs omkring 800 000 kosovoalbaner på flykt.

Händelseförloppet i Cuska den 14 maj 1999

Byn Cuska ligger cirka tre kilometer öster om staden Peja. Vid tiden för de aktuella händelserna hade byn cirka 2 000 invånare. De allra flesta av dessa hade albanskt ursprung. Några få familjer var serber. En av befälhavarna i KLA, Agim Ceku, var född i Cuska.

Uppgifterna om händelseförloppet grundas naturligtvis främst på de uppgifter som målsägarna lämnat. Byn är ganska vidsträckt. De påstådda gärningarna har ägt rum på flera olika platser i byn. Olika målsägare har bevittnat olika skeenden. Något mer exakt kronologiskt händelseförlopp kan därför inte fastställas. I stora drag kan dock följande händelseförlopp antecknas. En skiss som upprättats i utredningen över de centrala delarna av byn bifogas till domen, **se bilaga 1**

Ganska tidigt på förmiddagen (mellan 06.30-09.00, tidpunkten är stridig i målet) anlände serbiska styrkor till utkanten av Cuska längs den smala byväg som går parallellt med huvudvägen Peja-Pristina. Flera hus sattes i brand. Målsägarnas uppgifter tyder på att det var en blandning av reguljära armétrupper, polisstyrkor och paramilitära formationer som deltog i de serbiska styrkorna. Även denna fråga är stridig i målet. I den följande texten kommer tingsrätten att benämna deltagarna i de serbiska styrkorna som soldater.

De serbiska styrkorna tog sig in på Ibish Kelmendis gård där flera bybor hade samlats. Dessa tvingades under vapenhot att bege sig till Brahim Gahsis gård som låg ganska nära intill Ibish Kelmendis gård. Ett drygt hundratal bybor och flyktingar från andra orter i Kosovo kom att samlas på gården. Brahim Gashi blev tillfrågad om var familjen Cekus hus var beläget. En soldat slog till Brahim Gashi i ansiktet så att denne föll till marken. Byborna tillfrågades ytterligare en gång om var familjen Cekus hus fanns. Muhamed Shala svarade att huset fanns några hundra meter bort. Därefter fördes Rasim Rama (Gashi) ut från gården av några soldater. Sedan togs Muhamed Shala och Brahim Gashi ut från gården på samma sätt. Ingen av

målsägarna såg själva avrättningarna men de hörde skottlossning i omedelbar anslutning till att de tre männen fördes ut från gården. De kvarvarande byborna blev under vapenhot tvingade att lämna ifrån sig sina värdesaker och identitetshandlingar. Byborna blev sedan beordrade att bege sig till Albanien.

Ett antal soldater begav sig sedan till familjen Cekus hus. Familjemedlemmarna tvingades in på Kadri Cekus gård, de var sammanlagt cirka 50 personer. Soldater förde in Kadri Ceku i huset. Denne sköts varefter huset sattes i brand. Soldaterna ställde de närmaste släktingarna till Agim Ceku mot en vägg och började fråga ut dessa om Agim Ceku. Hasan Ceku fördes av soldater till ett stall på gården. Det hördes skott från stallet varefter stallet sattes i brand. Byborna flydde sedan med traktorer till huvudvägen (dessa händelser omfattas inte av åtalet)

Serbiska styrkor anlände sedan från tre olika håll mot byns torg. Där hade ett stort antal bybor samlats. Vissa hade tagit sig dit självmant men många hade också tvingats dit med vapenhot. Mellan 200 till 300 bybor hade samlats på torget. De serbiska styrkorna sköt i luften och framför bybornas fötter samt hånade byborna verbalt. Byborna blev under vapenhot beordrade att lämna ifrån sig sina värdesaker och identitetshandlingar. Männen separerades därefter från kvinnorna, barnen och de flesta åldringarna. Männen fick stå med händerna bakom nacken. Kvinnorna och barnen fördes till Haki Gashis gård respektive Sali Gashis gård.

Quash Lushi togs ur ledet sedan soldaterna inte lyckats starta hans bil som de konfiskerat. Quash Lushi påträffades skjuten till döds på ett utedass i närheten av Azem Gashis hus påföljande morgon.

En grupp på tolv män fördes till Azem Gashis hus. Alla utom Isa Gashi sköts. Denne lyckades fly genom ett fönster på baksidan av huset. Huset sattes sedan i brand.

En andra grupp bestående av tio män fördes till Shait Gashis hus. Samtliga sköts till döds utom Hazir Berisha som hade hamnat under andra män i samband med att soldaterna började skjuta inne i huset. Även detta hus sattes sedan i brand.

En tredje grupp bestående av tio män fördes till Deme Gashis hus. Samtliga sköts till döds utom Rexhe Kelmendi. Även detta hus sattes därefter i brand.

De kvarvarande byborna blev beordrade att lämna byn. De begav sig mot Peja i en traktorkonvoj. De blev stoppade vid en checkpoint nära batterifabriken. Där fick de stanna några timmar innan de beordrades att återvända till byn. Därefter blev de återigen beordrade att lämna byn för att sedan stoppas vid samma checkpoint. Byborna återvände till byn sent på eftermiddagen.

Flera av byborna försökte sedan ta rätt på kvarlevorna av de döda. Flera av liken var svårt brända. Rättsmedicinsk personal från Danmark anlände till Cuska i augusti 1999 och gjorde rättspatologiska undersökningar. De har i många fall inte kunnat fastställa den exakta dödsorsaken eller identiteten på kvarlevorna utifrån undersökningarna. Förutom själva undersökningarna har identifieringen baserats på uppgifter från de anhöriga som känt igen fragment av klädesplagg och liknande. Försvaret har ifrågasatt om det är tillförlitligen utrett att åtta av de i åtalet angivna döda verkligen dödades i Cuska den 14 maj 1999. Genom vad rättsläkarna redovisat i förening med de uppgifter som målsägarna lämnat finner tingsrätten ingen anledning ifrågasätta de angivna uppgifterna om vilka som dödades i byn Cuska den 14 maj 1999.

Milic Martinovic, PJP samt OPG

Milic Martinovic var 22 år den 14 maj 1999. Han hade växt upp i byn Vitomirica, belägen cirka sex kilometer från Cuska.

Inrikesministeriet i Serbien (MUP) ansvarade för polisverksamheten i Serbien. En underavdelning inom MUP utgjordes av PJP som var en serbisk specialpolisenhet. PJP skulle utföra speciella säkerhetsåtgärder och sättas in vid allvarliga brott mot samhället. Det fanns flera PJP-avdelningar i olika delar av Serbien, inklusive Kosovo. En PJP-avdelning bestod av fyra till sju poliskompanier. Den minsta enheten utgjordes av en grupp som bestod av åtta man. En underavdelning till PJP utgjordes av OPG som var en antiterroriststyrka. Medlemmarna i denna styrka utgjordes i allmänhet av specialtränade PJP-poliser. OPG användes som en snabb insatsstyrka när ordinarie PJP-enheter var upptagna.

Milic Martinovic började tjänstgöra i PJP, i Peja, under 1998. Under 1999, fram till krigets slut i juni 1999, tjänstgjorde han också i OGP.

Fotografier m.m.

Under huvudförhandlingens gång har det frekvent hänvisats till olika fotografier som finns i förundersökningen. Det foto som det refererats till mest är den s.k. grupp bilden. Fotot togs någon gång under 1998. Fotot publicerades också i HRW:s rapport "A village destroyed". Fotografiet fogas som bilaga till denna dom, **se bilaga 2.**

- Mannen i mitten i den övre raden är Vidomir Salipur. Denne var befäl i PJP och OGP. Salipur dog i strid i april 1999. Han förknippas med anropsnamnet "Munja" (blix).
- Mannen i övre raden längst till höger är Nebosja Minic. Han tillhörde PJP men blev avskedad varefter han tillhörde polisens reservstyrkor. Han dog 2005. Minic var misstänkt för flera fall av krigsförbrytelser under Kosovokriget. Det får anses vara tillförlitligen utrett att han var närvarande i Cuska den 14 maj 1999 och att han där hade befälsfunktioner.
- Mannen längst till vänster i den nedre raden är Milan Kaljevic. Det finns uppgifter i utredningen som placerar denne i Cuska dels vid ett tillfälle i

april 1999 dels den 14 maj 1999. Andra uppgifter gör gällande att han förflyttats till Montenegro före april 1999.

- Mannen till höger om Milan Kaljevic i den nedre raden är en journalist.
- Mannen till höger om journalisten i den nedre raden är Goran Radosaljevic, även kallad Guri. Han var chef för OPG i Kosovo.
- Mannen längst till höger i den nedre raden är Milic Martinovic.

Ett annat fotografi som det refereras till återkommande i utredningen är den s.k. pansarbilden Fotografiet fogas som **bilaga 2** till denna dom.

- Mannen i övre raden längst till vänster är Srecko Popovic. Han förekommer på flera av de andra fotografierna i utredningen. Det får anses klarlagt i målet att denne befann sig i Cuska den 14 maj 1999 och att han dessutom hade befälsfunktioner.
- Den tredje mannen från vänster är Milic Martinovic
- Mannen längst till vänster i den nedre raden är Milan Kaljevic.
- Mannen som sitter på huk med hatt och grön tröja är Guri.
- Mannen som sitter i mitten av den nedre raden hållandes en stor kniv i handen är Vidomir Salipur

Den 10 september 2010 väcktes i Serbien åtal mot 12 personer, bl.a. Srecko Popovic, för brott begångna bl.a. i Cuska den 14 maj 1999.

UTREDNINGEN I MÅLET

Milic Martinovic har hörts i målet. På åklagarens begäran har målsägandeförhör hållits med Skurthe Gashi (Brahim Gashis änka), Betim Gashi, Haxhi Ceku, Nezir Tahirukaj, Hazir Yusuf Berisha, Rexhi Kelmendi, Lirie Gashi, Shpresa Rama Kelmendi, Muje Gashi, Veibe Gashi, Ardijan Kelmendi, Lirije Gashi och Erzen Lushi. Målsägaren Skhurte Gashis (född 1969) uppgifter har förebringats genom uppläsning av förhör hållet med henne den 25 maj 2011 i en domstol i Peja.

Åklagaren har vidare åberopat vittnesförhör med Torun Lindholm, Lars Heebsgaard, Peter Juel Thiis Knudsen, Michael Montgomery, Fredric Abrahams, Markku Nikulainen och Natasha Kandic.

Försvaret har åberopat vittnesförhör med den serbiske åklagaren Dragoljub Stankovic, Predrag Micunovic och Zoran Raskovic.

Referat av förhørsutsagorna finns bilagt till domen.

Åklagaren och försvaret har också åberopat skriftlig bevisning (se stämningsansökningen). Åklagaren har dessutom åberopat en videoupptagning från Cuska 1999 i samband med rättsteknisk undersökning.

DOMSKÄL

Skuld

Alibi

Milic Martinovic har uppgett att han inte var i Cuska vare sig under april eller maj månad 1999. Under april månad var han engagerad i ett område som heter Kula. Hans grupp skulle säkerställa småvägar där det smugglats cigaretter och vapen. Han kan även ha varit i Decani och Ovcarevo. Vid tiden den 14 maj 1999 ingick han i en PJP-grupp som var på uppdrag i området Ovcarevo/Sicevo. En polisman hade kidnappats och hans grupp hade i uppdrag att genomsöka terrängen och försöka gripa ledaren för en beväpnad grupp. Han tror ledaren hette Sultan.

När det gäller tidsperioden mitten av maj 1999 har Milic Martinovic åberopat en tjänstgöringslista avseende hans tjänstgöring inom PJP. I denna har antecknats att Milic Martinovic tjänstgjort under vissa klockslag mellan den 14 maj och 19 maj 1999. I utredningen har också presenterats en karta med påteckningar som utvisar

arterörelser i Dobra voda-området bl.a. den 14 maj 1999. Utöver dessa uppgifter har Milic Martinovic inte åberopat någon bevisning som styrker att han tjänstgjorde just i det angivna området den 14 maj 1999.

Det ska nämnas att Milic Martinovic inför huvudförhandlingen åberopade ett tiotal egna vittnen. Tingsrätten utgår från att flera av dessa skulle höras just om var Milic Martinovic tjänstgjorde omkring den 14 maj 1999. Flertalet av vittnena återkallades dock av försvaret i nära anslutning till att de skulle höras. Milic Martinovic har i polisförhören inte själv nämnt att han var just i Dobra voda-området den 14 maj 1999. När han fick den frågan av polisen svarade han att han inte kände till platsen. Ortsnamnet Ovcarevo har han nämnt först under huvudförhandlingen. Såsom tingsrätten uppfattat det innefattar orten Ovcarevo byn Dobra voda. Milic Martinovic har tidigare i polisförhör lämnat andra uppgifter om var han befann sig, bl.a. att han skulle ha varit i Bandere tillsammans med sin familj. De uppgifter som han nu lämnat om det aktuella uppdraget, vad de gjorde, vilka han tjänstgjorde med och vem som var chef präglas av torftighet. Tjänstgöringslistan anger inte platsen för tjänstgöringen. Åklagaren har påpekat att det gruppbefäl som Milic Martinovic uppgetts ha haft vid tillfället också angetts på listan trots att denne vid tillfället var sårad och sjukskriven.

Sammanfattningsvis finner tingsrätten att enbart de uppgifter som Milic Martinovic själv lämnat eller vad som framgår av den av honom åberopade tjänstgöringslistan inte medför att det kan uteslutas att han befann sig i Cuska den 14 maj 1999. Hans påstående om detta ska ställas mot den av åklagaren åberopade bevisningen utifrån denna förutsättning.

Zoran Raskovics uppgifter

Zoran Raskovic har uppgett att han deltog i operationen i Cuska den 14 maj 1999. Han har också bestämt hävdad att Milic Martinovic överhuvudtaget inte var på plats i Cuska vid det angivna datumet.

Åklagaren har gjort gällande att Zoran Raskovic är ett s.k. kronvittne i det pågående serbiska målet angående händelserna i Cuska den 14 maj 1999. Zoran Raskovic har själv uppgett att han hittills inte kommit i åtnjutande av några förmåner och att det ännu inte fattats något beslut om han ska åtalas i det målet.

När det gäller Zoran Raskovics uppgifter om händelseförloppet är det flera uppgifter som inte stämmer överens med vad som framkommit genom annan utredning i målet. Han har vid huvudförhandlingen i detta mål angett att styrkorna var på plats i Cuska vid 09-tiden, vilket inte alls stämmer överens med vad målsägarna hävdar. Han har i förhör inför Åklagarmyndigheten för krigsförbrytelser i Serbien, senhösten 2009, uppgett en ännu senare tidpunkt för inledandet av operationerna. Zoran Raskovics beskrivning av hur ”schakalerna” anlände till mitten av byn och därefter spred sig i olika riktningar stämmer inte heller överens med vad målsägarna berättat. Han har heller inte iakttagit att några kvinnor och barn blivit inspärrade på några gårdar. Zoran Raskovic har också i tidigare förhör berättat att de begav sig till de närliggande byarna Pavlan och Zahac först den 15 maj 1999. När det gäller skillnaderna i de olika utsagorna vad gäller tidsuppgifter m.m. har Zoran Raskovic hänvisat till att endast uppgifter i av honom underskrivna protokoll har något bevisvärde.

Enligt tingsrättens bedömning kan det inte uteslutas att Zoran Raskovic var på plats i Cuska den 14 maj 1999. De uppgifter som han lämnat om detaljer strider dock i flera fall mot uppgifter som framkommit i den övriga utredningen innefattande tidigare förhör med honom själv. Zoran Raskovic uppgifter framstår därför inte som särskilt tillförlitliga. Han har dessutom själv uppgett att han inte hade fullständig kontroll över vilka som deltog i operationen. Försvaret har delvis drivit en tes i målet om att målsägarna kan ha förväxlat Zoran Raskovic med Milic Martinovic. Med utgångspunkt från de uppgifter som Zoran Raskovic nu lämnat kan detta

uppenbarligen inte stämma eftersom han uppgett att han hela tiden stod på vakt vid bilarna i byns centrum.

Sammanfattningsvis finner tingsrätten att de uppgifter Zoran Raskovic lämnat inte innebär att det kan uteslutas att Milic Martinovic befann sig i Cuska den 14 maj 1999.

Vilka enheter deltog i operationen i Cuska den 14 maj 1999?

Milic Martinovic har i sitt förhör gjort gällande att han utförde rent polisiära uppgifter; att förhindra smuggling, gripa kriminella och att agera mot terrorister. Han utförde inte militära stridsuppgifter. Försvaret har gjort gällande att operationen i Cuska utfördes av arméreservister och att poliser inte deltog. Därför är det också uteslutet att Milic Martinovic fanns på plats i Cuska den 14 maj 1999.

De flesta av målsägarna har uppfattat att det fanns soldater med gröna kamouflageuniformer och att soldaterna var beväpnade med automatvapen. Några har uppfattat soldater med blå och grå uniformer. De har också berättat om att flera av soldaterna var stridsmålade i ansiktet, att vissa bar hattar medan andra hade huvuddukar. Några har uttryckligen uppgett att det var fråga om en blandning av militärer och poliser. Några av målsägarna har noterat att vissa soldater inte bar uniform utan endast t-shirt på överkroppen. Någon har noterat uniformer med texten milicia respektive policia.

Michael Montgomery, som är journalist, och hade uppdrag i bl.a. Kosovo i samband med kriget, har uppgett att han besökte Cuska sommaren 1999 och att han då intervjuade såväl överlevare som soldater som varit involverade eller hade annan kunskap om operationen. Två av hans källor uppgav att de hade kopplingar till ”Munja”. Enligt hans källor var OPG specialstyrkor som bildades 1998 som en slags elitstyrkor inom den serbiska antiterroristoperationen. De kom från olika delar av polisen. ”Munja” var en grupp av relativt välkända medlemmar inom polisen

som opererade i Pejaområdet. Två välkända medlemmar var Vidomir Salipur och Nebosja Minic. Det var oklart om ”Munja” var en egen enhet inom polisen eller en informell grupp inom polisen. Salipurs ”dödsannons” omnämnde såväl OPG som ”Munja”, vilket indikerar att han hade kopplingar till båda. Enligt rapporter han fick utfördes operationen i Cuska av den serbiska armén, polisiära styrkor och specialenheter inom polisen. Under NATO:s luftkrig var avgränsningarna mellan dessa enheter diffusa.

Fred Abrahams, som arbetat som forskare och utredare vid Human Rights Watch (HRW), har uppgett att de serbiska säkerhetsstrukturerna var komplexa. Det fanns såväl formella som informella strukturer. PJP var polisens specialstyrkor liksom OPG. Dessa enheter var kopplade till inrikesministeriet. Ingen av enheterna var kopplade till armén som var organiserad på ett mer traditionellt sätt. PJP och OPG var definitivt paramilitära organisationer. De var beväpnade och gavs uppgifter utöver strikt polisiära. Det fanns ett generellt mönster beträffande hur fördrivningarna av albanerna ofta genomfördes. Vanligtvis började det med att den jugoslaviska armén omringade byn i fråga och besköt den med granateld för att skapa rädsla. Därefter skickades särskilda polisstyrkor in till fots och beordrade byborna att lämna området. Det var vanligt att dessa trupper utförde kontroller och att de då skilde män från kvinnor och barn, men ofta sprang samtliga bybor iväg. Det sista steget var att mer oorganiserade styrkor, ofta en blandning av polis och lokal milis, stormade byn.

Zoran Raskovic har i sitt förhör uppgett att det huvudsakligen var en grupp som kallades ”Schakalerna” som utförde operationen, en grupp som han själv ingick i. Ledaren var Nebosja Minic. Gruppen var paramilitär. Flera av medlemmarna hade tidigare tillhört ”Munja”. Namnet Schakalerna användes första gången efter en massaker i april 1999. Nebosja Minic använde schakal 1, schakal 2 osv. som anropsnamn. Det var i den inre kretsen inom armén som de kallades ”Schakalerna”. Det förekom inget samarbete mellan ”Schakalerna” och ”Munja”. När de anlände

till Cuska fanns det i och för sig 7-8 soldater, tillhörande territorialförsvaret och polisens reservstyrkor på plats. Milic Martinovic tillhörde "Munja". Inga medlemmar i "Munja" befann sig i Cuska den 14 maj 1999.

Dragoljub Stankovic, som är åklagare för krigsförbrytelser i Belgrad, och som väckt åtal mot 15 personer för händelserna i Cuska den 14 maj 1999, har uppgett att det enligt de uppgifter han har fått fram i utredningen var en grupp inom den reguljära armén som deltog i operationen. Baserat på den bevisning som han har fått fram befann sig inte någon medlem av OPG, Peja, i Cuska den aktuella dagen.

I detta sammanhang ska också nämnas att **Milic Martinovic** i förhör, på begäran om rättshjälp från åklagaren för krigsförbrytelser i Belgrad, lämnat uppgifter om sin roll i OPG och vilka typer av uppdrag som OPG utförde under och efter kriget som inte överensstämmer med de uppgifter han lämnat vid huvudförhandlingen om att han var en vanlig polis som utförde enbart polisiära uppdrag.

Enligt tingsrättens mening är det på grundval av den föreliggande utredningen omöjligt att säkert fastslå vilka trupper som deltog i operationen i Cuska den 14 maj 1999. Frågan tingsrätten har att ta ställning till är närmast om det kan uteslutas att poliser från OPG deltog. Några av målsägarna har sett texten "policia" på uniformer. Det är utrett att den lokala polischefen Brnovic befann sig utanför byn i en bil på huvudvägen och övervakade flyktingsströmmen från byn. Det kan också konstateras att flera av de personer som Zoran Raskovic pekat ut som medlemmar i "Schakalerna" och som deltagare i massakern, ganska kort tid dessförinnan varit poliser i OPG. Zoran Raskovic har också uppgett att det fanns personer från polisens reservstyrkor på plats när "Schakalerna" anlände till byn. Till detta ska läggas uppgifterna som kommit fram om att gränserna mellan de olika enheterna – armén, polisen och polisens specialförband - kom att luckras upp efter det att Nato inledde bombningarna. Även om det inte presenterats några handlingar eller dokument, som påvisar närvaro av polisenheter i Cuska den 14 maj 1999, såsom

fallet är med arméns närvaro, finner tingsrätten att det inte kan uteslutas att även polisenheter deltog i operationen. Det som framkommit utesluter alltså inte att Milic Martinovic kan ha befunnit sig i Cuska vid den aktuella tidpunkten.

Utppekandena av Milic Martinovic

Torun Lindholm, som hörts som vittne i egenskap av expert på minnesfunktioner, har uppgett bl.a. följande. Minnet har tre huvudsakliga faser, inkodningsfasen, lagringsfasen och framplockningsfasen. Upprepade exponeringar ger en förbättrad minnesbild relativt en enstaka exponering. Minnet bleknar med tiden, men störst förändring sker de första nio timmarna, sedan planar glömskan ut. Det finns goda möjligheter att minnas något efter en tidsperiod om tio år. Emotionellt starka händelser är lättare att minnas. Man minns det som är centralt i en emotionell händelse, t.ex. gärningsmannen, vapen man hotats med, skada eller liknande. Händelser som är ovanliga och avviker från vad som normalt händer minns man bättre. Man minns ofta negativa händelser eftersom de står ut och man ofta återkommer till dessa minnen. Generellt tittar man på det som avviker. Man minns t.ex. ansikten som ser väldigt bra ut såväl som de som avviker på andra sätt. Information man får under lagringsfasen kan påverka minnesbilderna från en viss händelse. Särskilt kontextualiserad information som t.ex. en fråga om ”var detta gärningsmannen” eller en presentation av information som i övrigt framställs i en kontext som avser gärningstillfället kan påverka minnesbilderna från händelsen. Om en bild publicerats kan det till slut bli svårt att säga om man minns bilden eller faktiskt har sett personen på brottsplatsen. Publikationen av en bild ökar risken för felaktiga minnen men är inte ett absolut hinder för korrekta minnesbilder. Vid en ideal vittneskonfrontation bör man ha mellan 5 och 11 figuranter och en misstänkt. Alla ska stämma in på signalementet och ingen ska uppenbart avvika från någon av de andra. Man får färre felaktiga utpekanden om man visar ansiktena i en sekvens efter varandra än om man visar dessa samtidigt. Man bör också informera om att det inte är säkert att gärningsmannen finns med på bilderna. Ett snabbt

identifikationsbeslut brukar vara mer tillförlitligt än ett där vittnet resonerar sig fram med hjälp av detaljer. Subjektiv säkerhet är en indikation på en korrekt minnesbild, men kan också visa sig vara inkorrekt.

Tingsrätten konstaterar inledningsvis att de utpekanden som skett i rättssalen, både utifrån fotografier och av Milic Martinovic personligen, endast har ett helt marginellt bevisvärde.

Av de 14 hörda målsägarna har nio på olika sätt pekat ut Milic Martinovic som närvarande i Cuska den 14 maj 1999.

Markku Nikulainen, som i egenskap av polis tjänstgjorde i Kosovo för Eulex från november 2009 till maj 2011, har uppgett bl.a. följande. På begäran av den svenska åklagaren genomförde Eulex vittneskonfrontationer med människor boende i Cuska. Eulex har speciella direktiv för fotokonfrontationer som de följde. De använde en fotokonfrontationsblankett som fylldes i manuellt. Till konfrontationerna använde de en pärm med tio fotografier som de fått från Sverige. Pärmerna gavs till vittnet som gick igenom tio svart-vita foton. Varje vittnesperson hade fått veta att det kunde finnas en, flera eller inga gärningsmän bland fotografierna. De förtydligade också att det var lika viktigt att inte känna igen en person som att känna igen personen. Varje bild var på ett eget blad i pärmerna och samtliga var numrerade. Han är osäker på om vittnena kunde se numreringen, men siffror användes i alla fall i svaren. Inga namn nämndes. Fotot på Milic Martinovic hade nummer 6 i serien. En del av personerna reagerade väldigt starkt när de kom just till bild nr 6.

Personen som finns på foto nr 10 i serien har vidgått att han befann sig i Cuska den 14 maj 1999 samt att han då bl.a. körde en lastbil.

Skhurte Gashi, Betim Gashi och Nezir Tahirukaj har pekat ut Milic Martinovic som närvarande under händelserna i anslutning till Brahim Gashis gård (1).

Skhurte Gashi är änka till Brahim Gashi. Hon var 55 år vid händelsen. Vid Eulex-fotokonfrontation den 2 november 2010 uppgav hon att hon kände igen fotografiet med nummer 6 och med nummer 10 som påminde henne om en av dem som var där. Personen hade ställt sig i dörren till Brahim Gashis hus. Han hade kamouflageuniform, hon minns inte färgen. Han hade ett vapen men hon minns inte av vilket slag, men han hade ammunitionsbälte och en portabel radio. Han var en lång person. Avståndet mellan henne och denna person var 10-15 meter. Hon minns att hon hörde ett samtal mellan denne person och någon som frågade honom hur många han dödat varvid mannen svarade ”tre”. Mannen stannade kvar vid dörren medan människorna skickades iväg från hennes gård för att mördas. Hon har inte sett honom före den 14 maj och inte heller efter detta datum. Hon vet inte vad mannen heter. Hon är 100 procent säker på att det rör sig om den personen.

Vid huvudförhandlingen har Skhurte Gashi uppgett bl.a. följande. Mannen hon pekat ut var den som beordrade att de tre männen skulle skjutas. Hon förstår själv inte serbiska, men någon som kunde språket sa ”nu kommer de att skjuta oss”. Mannen var lång och var klädd i uniform som de andra och hade huvudduk samt var målad i ansiktet. Han hade ett patronband runt halsen och ett gevär. Mannen bar en walkie-talkie. Mannen stod vid porten till gården och hon såg honom på knappt 20 meters avstånd. Mannen stod där under hela händelsen. Efter det att de tre männen skjutits var det någon som frågade via radion ”hur många har ni skjutit?” varvid mannen svarade ”vi har skjutit tre stycken”. Via radion kom sedan ett svar ”skjut inga fler, lämna dem till en annan dag”. Konversationen som fördes via radion var på serbiska och det var någon som översatte den till albanska.

Betim Gashi var 16 år vid händelsen. Vid förhör hållet inför Eulex-förundersökningsdomare den 20 september 2010 i Peja har han förevisats fotoserien

och då uppgett att varken Srecko Popovic eller personen som avrättade männen finns med bland fotografierna. När han förevisades den s.k. pansarbilden pekade han ut Milan Kaljevic och Milic Martinovic och uppgav att det var Milic Martinovic som sköt de tre männen.

Betim Gashi har vid huvudförhandlingen uppgett att han lämnade gården via en liten dörr i muren. Han betraktade sedan händelserna från ett buskage utanför gården. Den som han uppfattade som ledare för gruppen av soldater var Srecko Popovic, namnet har han fått reda på efteråt. Två av soldaterna släpade ut Rasim Rama från gården, båda bar huvudduk. På vägen frågade soldaterna Popovic vad de skulle göra varvid denne svarade ”skjut honom, bränn honom, gör vad ni vill”. Soldaterna tog Rasim Rama genom den stora porten till dennes gård och sköt honom vid trappan. Samma soldater tog sedan Muhammed Shala och förde även denne genom den stora porten till Rasim Ramas hus och sköt denne vid trappan till andra våningen. På den s.k. pansarbilden har han känt igen dessa soldater som dels mannen som står som nummer tre från vänster i den bakre raden, dels mannen som sitter på huk längst till vänster i den främre raden (Milic Martinovic och Milan Kaljevic). Han kunde inte se avrättningarna men hörde automateld. Han kröp sedan till en barack på granngården där han såg samma soldater ta med sig Brahim Gashi och skjuta denne framför baracken. Han kunde inte se avrättningen men hörde automateld. Den ena av soldaterna var lång, lite mager med gröna ögon, ljusblont hår, ingen färg i ansiktet och med en huvudduk. Den andra var tjock med en ”fransk mössa”.

Nezir Tahirukaj var 53 år vid händelsen. Vid Eulex-fotokonfrontation den 2 november 2010 har han uppgett sig känna igen ett antal ansikten men inte kunnat koppla dessa till brotten. Han har dock uppgett att nummer 6 är den person som varit i Brahim Gashis hem. Mannen hade en radio (walkie-talkie) och det föreföll för honom som om denne var ledare. Mannen var orakad, hade revolver och var klädd i jugoslaviska armens uniform med märke på armen.

Nezir Tahirukaj har vid huvudförhandlingen uppgett att han minns att han pekade ut en person vid fotokonfrontationen. Mannen hade inget på huvudet och var klädd i militärkläder. Det är länge sedan och han minns inte så väl. Han såg soldaternas ansikten under cirka en minut sammanlagt, men det är så länge sedan att han har svårt att minnas. Han hade svårt att koncentrera sig på grund av rädsla och han såg soldaterna främst från bröstet och nedåt, men såvitt han minns var det denne man som bar radion och gav signaler med handen. Mannen stod två till tre meter ifrån honom. Han tror att den tilltalade var mannen han iakttog men han kan ha tagit fel. Han är säker till 80 procent.

Tingsrättens bedömning vad gäller händelserna vid Brahim Gashis hus

Tre av de hörda målsägarna har påstått att de observerat Milic Martinovic vid Brahim Gashis gård. Skhurte Gashis och Betim Gashis berättelser går inte ihop. Enligt den förstnämnda stod Milic Martinovic kvar vid dörren under hela skeendet medan den andre hävdade att Milic Martinovic var en av soldaterna som förde bort och sköt männen. Skhurte Gashi har uppfattat att den hon pekat ut som Milic Martinovic var den som beordrade att dödandet skulle ske. Denna uppgift stämmer mindre väl överens med vad flertalet av de andra målsägarna som pekat ut Milic Martinovic på andra platser i byn berättat. Ingen av dessa har uppfattat att Milic Martinovic haft någon ledarbefattning bland soldaterna. Här ska möjligtvis beaktas att Skhurte Gashi uppgett att hon inte är bevandrad i det serbiska språket och att hon måhända därför inte kunnat korrekt uppfatta vad som sagts. Skhurte Gashi har dessutom uppgett att den man hon pekat ut var målad i ansiktet. Betim Gashi har uppgett såväl att han inte såg avrättningarna som att Milic Martinovic var den som utförde avrättningarna. Han har också lämnat ett signalement på gärningsmannen som inte stämmer in på Milic Martinovic.

Nezir Tahirukaj har pekat ut Milic Martinovic men samtidigt uppgett att han är mycket osäker. Han har bl.a. uppgett att han tittade på soldaterna främst från brösthöjd och nedåt. Även han har uppfattat den utpekade som ledare.

Sammantaget finner tingsrätten att de utpekanden som gjorts i det här sammanhanget kraftigt brister när det gäller tillförlitlighet. Redan härigenom står det klart att åtalet ska ogillas i denna del (1/Brahim Gashis hus (3 döda))

Utpekanden vid andra platser i byn

Hazir Yusuf Berisha var 39 år gammal vid tillfället. Han var den enda som överlevde i gruppen som fördes till Shait Gashis hus (3 b).

Vid förhör inför Eulex-förundersökningsdomare i Peja den 16 juni 2010 har han pekat ut personerna på fotona med nr 3,5,6 och 10. När han förevisades grupp bilden kände han igen Nebosja Minic, Milan Kaljevic och Milic Martinovic. Han uppgav att Milic Martinovic var en av soldaterna som sköt framför deras fötter. Han berättade vidare att Milic Martinovic, som var en av de yngre soldaterna, vid ett tillfälle tog upp ett cigarettpaket i vilken någon hade stoppat en 500-Dmarksedel. Milic Martinovic stoppade sedeln i fickan och bjöd sedan på cigaretter.

Hazir Yusuf Berisha har vid huvudförhandlingen lämnat i allt väsentligt samma uppgifter som ovan beträffande det utpekande han gjort.

Det har framkommit att Hazir Yusuf Berisha i ett förhör vid en rättegång i Belgrad den 6 april 2010 uppgett att mannen som plockade upp cigarettpaketet inte var så lång utan lite kortväxt.

Åklagaren Dragoljoub Stankovic har i sitt vittnesmål uppgett att Hazir Yusuf Berisha redan år 2005 pekade ut Milic Martinovic som närvarande i Cuska den 14 maj 1999.

Lirije Gashi var 36 år gammal vid händelsen. Hon har uppgett att hon träffade två soldater som kom till hennes gård i mitten av april 1999 och att i vart fall en av dessa var närvarande i Cuska även den 14 maj 1999. Vid förhör inför förundersökningsdomare vid Eulex, i Peja, den 17 juni 2010 har hon förevisats dels ansiktsbilder i serier samt gruppafoton, bl.a. den s.k. gruppbilden. Hon har därvid pekat ut Milan Kaljevic och Milic Martinovic som de två angivna soldaterna.

Lirije Gashi har vid huvudförhandlingen uppgett att i mitten av april 1999 kom en soldat in på hennes gård och bad om vatten. Soldaten tog vattenslangen ur hennes hand och började dricka. Under tiden kom det fram en ytterligare soldat till gården, denne hade en walkie-talkie. Den senare kallade den andre för ”nula” och sa att det räcker för idag. Han som kallades för Nula var rätt så lång, med blondaktigt hår, blå ögon och stor näsa. Den andre soldaten var mörkare i hyn och mörkhårig, rätt ung, kanske 22-23 år, normalbyggd och av medellängd. Denne tog vattenkannan ur hennes hand och drack ur den. Hon frågade soldaten ”tänker ni mörda oss”. Soldaten svarade ”nej, ni behöver inte vara rädda, vi ska inte göra er illa, detta är bara en rutinkontroll”. När soldaten sa detta lade han handen på hennes dotters huvud. Den 14 maj 1999 lyckades hon hålla sig gömd i Naser Gashis hus. På vägen dit såg hon en av soldaterna från tillfället i april. Det var soldaten som bar på en walkie-talkie. Soldaten stod lutad mot muren till Azem Gashis hus. Soldaten hade ett vapen hängande runt halsen med bägge händerna på vapnet.

Det ska anmärkas att Lirije Gashi vid förevisandet av gruppbilden den 17 juni 2010 även pekade ut journalisten (nr 2 från vänster i främre raden).

Skhurte Gashi (född 1969, ej att förväxla med den ovan angivna äldre personen med samma namn) har på grund av hälsoskäl inte hörts vid huvudförhandlingen. I stället har uppgifter som hon lämnat den 25 maj 2011 inför Eulex-förundersökningsdomare i Peja föredragits vid huvudförhandlingen. Närvarande vid detta förhör var åklagaren, målsägandebiträderna och försvararen Bertil Schultz.

Vid en fotokonfrontation inför Eulex den 22 juni 2010 har hon känt igen foto nr 6, alltså Milic Martinovic, och därvid uppgett att hon såg denna soldat i byn även i mitten av april 1999. Den 14 maj 1999 såg hon honom stå vid bytorget, soldaten hade ett patronbälte över bröstet.

Vid förhöret den 25 maj 2011 är hon inte säker på om soldaten hon pekat ut var i byn även i april 1999. Hon säger att hon såg den utpekade under hela händelseförloppet. Han gjorde detsamma som de andra soldaterna. Han tog deras ägodelar, skrek okvädningsord och liknande. När de delats upp på de olika gårdarna gick han in och ut från gårdarna. Alla var målade i ansiktet. Hon känner också igen mannen som sitter i främre raden längst till vänster på gruppbilden (Milan Kaljevic). Vid tillfället i april 1999 beordrade denne soldat henne att hämta tillbaka de män som flytt från byn.

Veibe Gashi, var 25 år vid händelsen. Hon har hörts inför förundersökningsdomare vid Eulex den 17 juni 2010 i Peja. Det har framkommit att Veibe Gashis bror, som är bosatt i Sverige, skickat ett foto föreställande en man via mail med frågan om hon kände igen mannen. Veibe Gashi uppgav att hon genast kände igen mannen som en av soldaterna i Cuska den 14 maj 1999. Hon raderade genast meddelandet eftersom hon inte ville se mannens ansikte. Vid förhöret förevisades hon också ”gruppfotot” och pekade därvid ut Nebosja Minic och Milic Martinovic som närvarande vid händelsen.

Veibe Gashi har vid huvudförhandlingen uppgett bl.a. följande. Hon fördes till Haki Gashis gård. När de passerade porten på väg in till gården stod en soldat i porten och skrek till dem att hålla blicken nedåt. Soldaten slog till henne med gevärskolven i bakhuvudet när hon passerade. Han slog till nästan alla som passerade. Det är denna soldat hon pekat ut. Soldaten vaktade sedan inne på gården tillsammans med två andra likaledes unga soldater. De klev ibland ut på gatan men byttes inte av som de äldre soldaterna gjorde. De stod mellan gruppen av kvinnor och barn och gårdens port. – Det var först efter att hon svarat att hon kände igen mannen på fotot som hennes bror förklarade att mannen gripits för delaktighet i Cuska händelserna. Veibe Gashi har förevisats ett foto föreställande Milic Martinovic som tagits i samband med en häktningsförhandling och som publicerats i svenska tidningar och därvid bekräftat att det var detta foto som hennes bror skickade. Hon iakttog Milic Martinovic under kanske 20 minuter. Han var inte målrad i ansiktet. Milic Martinovic tillhörde de soldater som tvingade in kvinnorna och barnen på Haki Gashis gård. Han svor åt dem och förnedrade dem på samma sätt som de andra soldaterna. Han sköt framför deras fötter.

När Veibe Gashi förevisas ”grupp bilden” pekar hon ut Milic Martinovic, Nebosja Minic och Milan Kaljevic som närvarande i Cuska den 14 maj 1999. Hon kände också igen Salipur men uppgav sig veta att denne dödats före händelserna i Cuska.

När Veibe Gashi konfronteras med uppgiften att hon i det tidigare förhöret uppgett att Milic Martinovic hade trasiga tänder och att denne slagit henne så hårt i bröstet med gevärskolven att hon föll till marken så uppger hon att det rör sig om ett missförstånd. Hon avsåg mannen längst till höger i den bakre raden på ”grupp fotot” (Nebosja Minic).

Ardijan Kelmendi, var 19 år vid tillfället. Han har vid fotokonfrontation inför Eulex den 12 maj 2011 pekat ut personerna på fotona nr 6 och 10 (alltså Milic Martinovic och en person som ostridigt befann sig i Cuska den 14 maj 1999).

Vid huvudförhandlingen har Ardijan Kelmendi uppgett bl.a. följande. Han minns att personen på foto nr 6 hade lite svullna ögon. Han hade sitt automatvapen med vapenremmen stadigt lindad runt sin handled. Mannen verkade ivrig, ”het på gröten”. Han iakttog mannen när soldaterna skulle föra in honom på gården där kvinnorna befann sig. Han såg mannen på gatan där minnesmärket står idag. Han lade märke till mannen eftersom han höll sitt vapen på ett speciellt sätt och eftersom han såg bra ut med fina drag, ett snällt utseende och lite svullna ögonlock. Minnesbilden av mannen med vapenremmen runt handleden har fastnat. Mannen på foto nr 10 kommer han ihåg som den som körde lastbilen som han hoppade upp på. Mannen hade en näsduk för ansiktet. Eftersom han inte trodde att någon skulle gripas för gärningen har han lämnat händelsen lite bakom sig. Han är idag mer än 50 procent säker på sina utpekanden.

Erzen Lushi, var 17 år vid händelsen. Han har vid fotokonfrontation inför Eulex den 12 maj 2011 pekat ut personen på foto nr 6 som närvarande i Cuska den 14 maj 1999.

Erzen Lushi har vid huvudförhandlingen uppgett bl.a. följande. Han såg mannen i tre situationer. Första gången när de stod uppradade, mannen kom lite senare tillsammans med Srecko Popovic. Den andra gången var när han beordrades att samla ihop värdesakerna på marken, då stod mannen riktad mot gruppen av bybor och höll ett automatvapen i handen. Tredje gången han såg mannen var på Haki Gashis gård då denne stod framför kvinnorna och barnen. Vid de här tillfällena befann sig mannen mellan två och sex meter ifrån honom. Det var hans ansikte som fastnade i minnet. Mannen såg bra ut, vilket kan vara anledningen till att han minns just honom. Mannen var inte heller målad i ansiktet såsom många av de andra soldaterna. Mannen höll sitt vapen riktat mot byborna.

Erzen Lushi har uppgett att han sett bilder på Milic Martinovic på Internet före det att han gjorde utpekandet. När han kände igen ansiktet på fotot vid konfrontationen var det dock för att han kände igen denne från Cuska den 14 maj 1999.

Tingsrättens bedömning vad gäller dessa utpekanden

Inledningsvis måste det naturligtvis beaktas att det gått lång tid sedan händelserna. Ingen av målsägarna har pekat ut Milic Martinovic tidigare än tio år efter händelsen. Visserligen har Dragoljoub Stankovic i sitt vittnesmål uppgett att Hazir Yusuf Berisha redan år 2005 pekade ut Milic Martinovic. Någon dokumentation angående detta utpekande har dock inte åberopats. Det är därför svårt att tillmäta detta utpekande något avgörande bevisvärde. Ingen av de aktuella målsägarna har kunnat iaktta den utpekade över någon längre tidsperiod. Såvitt framkommit kände inte någon av målsägarna Milic Martinovic sedan tidigare. Det förhåller sig också så att flera av de hörda målsägarna, även bland de som inte pekat ut Milic Martinovic, pekat ut två män som senare identifierats som Srecko Popovic och Nebosja Minic från händelsen. Det får anses vara ställt utom allt rimligt tvivel att dessa båda medverkade i operationen i Cuska den 14 maj 1999. Det bör då noteras att dessa två var ledare. Såvitt framkommit hade den person som målsägarna pekat ut som Milic Martinovic inte några ledaruppgifter. Redan på grund av dessa omständigheter finns det skäl att vara mycket försiktig när det gäller värderingen av de gjorda utpekandena.

När det gäller den fotokonfrontation som i förekommande fall skett så får den, utifrån vad Torun Lindholm uttalat, anses uppfylla de grundläggande krav man kan ställa. Målsägarna har fått se ett urval av tio fotografier, en åt gången. Inget av ansiktena på fotona avviker markant från de andra. Målsägarna har fått information om att en gärningsman kan finnas bland de utvalda fotografierna men att det inte behöver vara så.

När det gäller utpekandet från Hazir Yusuf Berisha kan man notera att han hänger upp sin minnesbild bl.a. på att Milic Martinovic var soldaten som plockade upp cigarettpaketet med sedeln instoppad i samt bjöd på cigaretter efteråt. Hazir Yusuf Berisha har dock samtidigt talat om att soldaten inte var så lång utan lite kortväxt. Milic Martinovic är 182 cm lång. Samtidigt ska det beaktas att Hazir Yusuf Berisha själv är 196 cm lång.

Vad gäller utpekandet från Lirije Gashis sida kan det särskilt framhållas att hon känner igen Milic Martinovic såväl från tillfället i mitten av april 1999 som från den 14 maj 1999. En osäkerhetsfaktor som bör beaktas är att hon på ”gruppfotot” pekat ut även journalisten som ostridigt inte fanns på plats i Cuska den aktuella dagen.

Skhurte Gashi har inte hörts vid huvudförhandlingen vilket i sig naturligtvis sänker bevisvärdet av hennes utpekande.

När det gäller Veibe Gashis utpekande så måste det särskilt beaktas att hon gjort detta efter det att hennes bror via mail skickat över ett foto till henne utvisande den i Sverige gripna Milic Martinovic. Det ska också beaktas att hon uppgett sig ha blivit slagen av den utpekade samt att hon uppgett sig ha iakttagit den utpekade under en relativt lång tidsperiod.

Ardijan Kelmendi har känt igen både foto nr 6 och foto nr 10. Han har uppgett att mannen på foto nr 10 körde den lastbil han klättrade upp på. Det har framkommit att mannen i fråga befann sig i Cuska den 14 maj 1999 och att denne då bl.a. körde lastbil. Dessa omständigheter får anses öka tillförlitligheten i detta utpekande.

Erzen Lushi hänger upp sin minnesbild bl.a. på att ha uppfattat den utpekade i tre olika situationer vilket får anses vara ägnat att öka tillförlitligheten i hans utpekande.

Beträffande de två sistnämnda målsägarna kan det också noteras att de särskilt framhållit att de tyckte att den utpekade såg bra och snäll ut, något som också Torun Lindholm uppgett kan vara en faktor som gör det lättare att minnas ett ansikte.

Hazir Yusuf Berisha och Ardijan Kelmendi har observerat den utpekade på bytorget i samband med att männen skildes från kvinnorna och barnen och de tvingades lämna ifrån sig sina värdesaker. Shkurte Gashi, Veibe Gashi och Erzen Lushi har observerat den utpekade dels på bytorget och dels på Haki Gashis gård. Lirije Gashi har observerat den utpekade stå lutad mot muren till Adem Gashis hus.

Hazir Yusuf Berisha har beskrivit den utpekade som en av de yngre soldaterna. Lirije Gashi har beskrivit den utpekade som mörkhårig, rätt ung, kanske 22-23 år, normalbyggd, av medellängd samt att han bar på en walkie-talkie (vid tillfället i mitten av april 1999). Shkurte Gashi har i sitt förhör uppgett att alla soldaterna var målade i ansiktet, men på ett sådant sätt att ansiktsdragen kunde urskiljas. Veibe Gashi har uppgett att den utpekade inte hade några särskilt utmärkande drag men att denne inte var målade i ansiktet. Ardijan Kelmendi har som redan tidigare framgått beskrivit den utpekade som att denne såg bra ut med fina drag, ett snällt utseende och lite svullna ögonlock. Erzen Lushi har beträffande den utpekade uppgett att denne såg bra ut och inte var målade i ansiktet.

Det kan sammanfattningsvis konstateras att det finns detaljer i flera av berättelserna som talar för att utpekandena är tillförlitliga. Samtidigt har det också framkommit flera osäkerhetsmoment som måste beaktas vid värderingen. Det ska här sägas att det inte framkommit några omständigheter som ger anledning att tro att någon falskeligen skulle vilja peka ut just Milic Martinovic som delaktig i händelserna i Cuska den 14 maj 1999. Det har också framkommit att målsägarna är medvetna om att den svenska brottsoffermyndigheten inte kan betala ut något skadestånd i detta fall. Tingsrätten finner sammantaget att de nu aktuella utpekandena i sig framstår som tillförlitliga.

Det finns dock ytterligare en viktig faktor som måste beaktas vid värderingen av tillförlitligheten av utpekandena. Efter händelserna i Cuska den 14 maj 1999 har fotografier publicerats i tidningar, på Internet och i TV-sändningar i samband med rapportering om händelserna i Cuska. Särskilt den s.k. gruppbilden har blivit vida spridd. Redan år 2000 publicerades den i HRW-rapporten ”A village destroyed”. Fotografiet är taget i ett helt annat sammanhang men det står klart att det allmänt förknippas med händelserna i Cuska. I rapporten publicerades också bilden där Milic Martinovic står tillsammans med ett antal andra soldater utanför en brinnande skola. De flesta av målsägarna har bekräftat att de sett gruppbilden. I den mån målsägare uppgett sig inte ha tagit någon del av den journalistiska rapporteringen väljer dock tingsrätten vid den fortsatta bedömningen att utgå från att de i vart fall kan ha sett gruppbilden före utpekandet. Eftersom utpekandena skett så lång tid efter händelserna ligger det i öppen dag att det finns risk för att målsägarna kan ha påverkats av att de sett de aktuella fotografierna före utpekandena. Att de vid utpekandena minns ansiktet från fotografiet/fotografierna snarare än från själva händelsen. Detta illustreras av vad Markku Nikulainen berättat angående förhöret med Skhurte Gashi, där Skhurte Gashi, efter utpekandet plockade fram en bok ur bokhyllan och pekade ut Milic Martinovic på fotot framför den brinnande skolan. Även om målsägarna själva uppgett att de vid utpekandena har kommit ihåg Milic Martinovic från händelserna i Cuska den 14 maj 1999 kan det enligt tingsrättens uppfattning inte uteslutas att de påverkats av de publicerade fotografierna på ett sätt som kan påverka tillförlitligheten i deras utpekanden.

Sammanfattningsvis finner tingsrätten att det finns sådana osäkerhets/felmarginaler i utpekandena att enbart dessa inte räcker för att finna det bevisat att Milic Martinovic befann sig i Cuska den 14 maj.

Övrig av åklagaren åberopad bevisning

Hemlig telefonavlyssning

I mars månad 2010 grep serbiska myndigheter ett antal personer misstänkta för brott i samband med händelserna i Cuska den 14 maj 1999. När nyheten om gripandena kom ut i serbisk media befann sig Milic Martinovic i Sverige. Hans telefon var avlyssnad. Åklagaren har åberopat utskrifter av samtal till och från telefonen under tidsperioden 12 mars 2010 till 4 april 2010.

Samma dag som nyheten kom ut i media, alltså den 12 mars 2010, kl. 23.03, fick Milic Martinovic ett samtal från en okänd man. I samtalet säger den okände mannen bl.a. att ”sju, nio har de gripit för Cuska”, ”du ser vad som verkar ha börjat, jävla skit”, ”och om de nu börjar det här, pressa och någon av dem börjar prata då kommer det säkert att bli kärvt”. När det börjar och det börjar handla om att vara eller inte vara kommer alla att försöka rädda sitt eget skinn”. Den okände mannen tycker att Milic Martinovic bör byta adress. Under samtalet försöker Milic Martinovic framför allt få information om vilka det är som gripits i Serbien. Milic Martinovic uttalar ”jag har vetat det här sen länge, jag har bara väntat på när det kommer att bli”. Den okände mannen svarar ”jag vet, det har redan börjat, det är inte längre snack om när det blir och vad det blir och om det kommer att hända en, utan det har börjat”.

Påföljande dag, den 13 mars 2010, förekommer nio samtal, samtliga samtal berör gripandena i Serbien. I samtalen uttalar Milic Martinovic bl.a. ”Vet fan inte vad jag ska ta mig till. Om jag ska ta och hålla mig undan någonstans eller”, ”om det skulle vara så skulle jag hålla mig undan någonstans för helvete, tills det här går över. Jag vet inte hur och på vilket sätt”. Ett av samtalen är mellan Milic Martinovic och hans mamma. Mamman ber honom byta sitt telefonkort. Milic Martinovic frågar om han finns med på listan. I ett samtal den 14 mars 2010 säger Milic Martinovic bl.a. ”ja det är därför jag blev rädd om jag måste gömma mig här”.

Det är uppenbart att Milic Martinovic i samtalen uttrycker en stark oro för att han själv ska omfattas av den serbiska utredningen avseende brott begångna i Cuska den 14 maj 1999.. Han ställer återkommande frågor om vilka som finns med på ”listan” osv. Det är tal om att han ska byta telefonkort och att han ska gömma sig. När Milic Martinovic fått frågor om samtalen vid huvudförhandlingen har han uttryckt sig svepande och väldigt ofta svarat att han inte minns vad samtalen avsett eller vem han pratat med, trots att samtalen ligger så nära i tiden. I den mån han medgett att han i samtalen uttrycker en oro har han uppgett att det berott på att han var rädd för att han skulle dras in i utredningen på grund av att han förekommer på vissa fotografier, framför allt den s.k. grupp bilden, som ju associeras till händelserna i Cuska trots att den tagits i ett helt annat sammanhang. Det kan då noteras att fotografier kom på tal först i det femte samtalet i ordningen. Man kan naturligtvis också fråga sig varför Milic Martinovic i så fall inte uttrycker detta i klartext i samtalen. Han har också beträffande vissa av samtalen förklarat att det handlat om att han var rädd för ett avslagsbeslut i den pågående asylprocessen i Sverige. Denna förklaring förtjänar ingen tilltro.

Sammantaget finner tingsrätten att innehållen i samtalen är mycket besvärande för Milic Martinovic. Med hänsyn till vad som uttrycks och hur det uttrycks i samtalen är det svårt att finna någon annan rimlig förklaring till Milic Martinovic oro än att den beror på att han faktiskt ingick i de serbiska styrkor som opererade i Cuska den 14 maj 1999.

Uppgifter lämnade av Radoslav Cerovic

Under förhöret med Dragoljub Stankovic framkom att denne den 22 september 2005 höll ett förhör med Radoslav Cerovic i anledning av bl.a. händelserna i Cuska den 14 maj 1999. I detta förhör berättade Radoslav Cerovic bl.a. att dennes faster gifte sig med Nebosja Minic år 1999. Radoslav Cerovic berättade vidare att ett antal män, däribland Srecko Popovic och Milic Martinovic, tillsammans med

Nebosja Minic ofta besökte hans hemby. I sin fasters hus hörde han männen berätta om sina upplevelser under kriget och hörde då bl.a. att de hade utfört mord på albaner i byn Cuska. I slutet av förhöret nämnde Radoslav Cerovic att några män hade sökt upp en grannfru och genom henne lämnat ett meddelande till honom om att han skulle se upp och att han uppfattat detta som ett allvarligt hot mot honom. Dragoljoub Stankovic har vidare uppgett att Radoslav Cerovic i det efterföljande domstolsförhöret inte ville kännas vid de uppgifter denne lämnat i förhöret, Radoslav Cerovic förnekade t.o.m. att förhöret hade ägt rum. Dragoljoub Stankovic kunde dock se att det var samma person som inställde sig till förhandlingen.

I ett förhör vid domstol i Belgrad den 8 februari 2011, på begäran av Internationella Åklagarkammaren i Stockholm, har Radoslav Cerovic vidhållit att han överhuvudtaget aldrig lämnat någon utsaga inför Dragoljoub Stankovic.

De nu angivna uppgifterna kan naturligtvis inte ha annat än det högst begränsade bevisvärde som andrahandsuppgifter i allmänhet kan ha.

Milic Martinovics egna uppgifter i förhöret som hölls på begäran av den serbiska åklagarmyndigheten

Tingsrätten har sekretessbelagt innehållet i detta förhör. Det kan dock sägas att Milic Martinovic i detta förhör medgett att han som polis medverkat i vissa handlingar som skedde i tiden efter den 14 maj 1999. Med utgångspunkt från dessa uppgifter verkar Milic Martinovic, vid tiden, i vart fall inte ha ställt sig helt främmande till att agera på det sätt åklagaren påstått att han gjorde i Cuska den 14 maj 1999.

Sammanfattande bedömning avseende bevisvärderingen i målet

Åklagarens påstående att Milic Martinovic deltog i aktionen i Cuska den 14 maj 1999 bygger i huvudsak på de uppgifter som målsägarna lämnat. Tingsrätten har

ovan kommit fram till att utpekandena beträffande gärningarna vid Brahim Gashis gård är för osäkra för att kunna läggas till grund för en fällande dom. När det gäller de övriga utpekandena så har tingsrätten kommit fram till att de framstår som säkra i och för sig men att det ändå finns anledning att i viss mån ifrågasätta tillförlitligheten i dessa, främst på grund av att målsägarna kan ha påverkats av fotografier som före utpekandena förekommit i olika media. Vid en sammanvägning av bevisvärdet i de aktuella utpekandena med den övriga bevisning som åberopats, främst innehållet i de avlyssnade telefonsamtalen, finner tingsrätten dock att det måste anses vara ställt utom allt rimligt tvivel att Milic Martinovic befann sig i Cuska den 14 maj 1999 på de platser som de aktuella målsägarna uppgett. Det är genom målsägarnas uppgifter styrkt att Milic Martinovic vid bytorget varit beväpnad och i uniform samt skjutit mot marken och bybornas ben samt begärt pengar av samt tagit guld och pengar från civila kosovoalbaner på platsen. Han har hållit vakt/bevakat vid bytorget så att civila kosovoalbaner bemäktigats och hållits inspärrade. Milic Martinovic har vid urskiljningen på bytorget varit på plats, beväpnad och i uniform, och hållit vakt/bevakat så att civila kosovoalbaner hållits inspärrade och så att personer kunnat urskiljas. Milic Martinovic har också kommit till en grupp av instängda på en av gårdarna. Han har där skjutit mot de instängdas ben och slagit Veibe Gashi så att smärta uppkommit.

BROTTSRUBRICERING

De konkreta gärningarna

Det kan inledningsvis konstateras att de handlingar som Milic Martinovic utfört och som ovan beskrivits innebär att han gjort sig skyldig till olaga frihetsberövande, rån och misshandel. Det är inte bevisat att Milic Martinovic personligen dödat eller försökt döda någon människa vid tillfället. Inte heller är det bevisat att han personligen anlagt någon brand.

Åtalet vad avser påståendena om mord, försök till mord, människorov och grov mordbrand förutsätter att Milic Martinovic tillsammans och i samförstånd med andra utfört dessa gärningar eller i vart fall med råd och dåd främjat dessa.

Det är uppenbart att operationen i Cuska inte haft något direkt militärt syfte, ingenstans i utredningen har det framkommit några uppgifter om att KLA haft någon närvaro eller aktivitet i byn vid den angivna tiden. Operationen har uteslutande riktat sig mot civila kosovoalbaner. Det är lika uppenbart att ett av huvudsyftena med operationen varit att fördriva kosovoalbanerna från området, detta styrks inte minst av i vilken omfattning de serbiska styrkorna bränt ned bostadshus och andra byggnader. Detta styrks också av att kosovoalbanerna, förutom värdeföremål, blivit tvingade att överlämna sina identitetshandlingar som därefter förstörts. Någon annan bedömning än att dödandet av människor skett planerat och organiserat kan heller inte göras. På vilken nivå och i vilket skede detta planerats och beslutats är dock oklart i målet. Som tingsrätten redan ovan konstaterat är det styrkt att Milic Martinovic varit på plats, beväpnad och i uniform, när urskiljningen av männen från kvinnorna och barnen skedde och att han därvid hållit vakt, skjutit mot bybornas fötter och aktivt deltagit i plundringen. Männen som urskildes från de andra har sedan i tre grupper förts till tre olika hus där samtliga utom tre dödats. Genom vad som framkommit i målsägarnas berättelser om hur metodiskt och välorganiserat soldaterna agerade på platsen i detta skede finner tingsrätten det uteslutet att någon av soldaterna skulle ha kunnat vara ovetande om att syftet med att skilja ut och föra bort männen var att dessa skulle dödas, eller att husen skulle sättas i brand. Samtliga soldater har varit delaktiga i att upprätthålla den atmosfär av våld, hot och kontroll som krävts för att gärningarna kunnat genomföras. Soldaterna har handlat gemensamt och i samförstånd. Milic Martinovic har varit en av dessa soldater. Han har med insikt deltagit i en gemensam brottsplan där han utfört konkreta delar. Han kan därmed inte undgå att såsom gärningsman fällas till ansvar för mord och för försök till mord i Azem

Gashis hus, Shait Gashis hus och Deme Gashis hus. Av det anförda följer också att Milic Martinovic gjort sig skyldig till människorov, grovt rån och grov mordbrand.

Åklagaren har lagt upp åtalet på så sätt att han valt att inte hålla Milic Martinovic ansvarig för alla brott som begicks under operationen i Cuska den 14 maj 1999. Han har förklarat att han begränsat ansvaret till de händelser och platser där det finns uttryckliga bevis för att Milic Martinovic aktivt deltagit i skeendet. När det gäller mordet på Quaush Lushi (3 a II) och Ibish Gashi 3 d) så är uppgifterna om vad som närmare föregått dessa avrättningar mycket knapphändiga. Det framgår som oklart om dessa mord utgör resultatet av ett sådant välorganiserat agerande som beskrivits ovan eller om det har varit fråga om mer slumpvisa, impulsiva handlingar. Det är inte bevisat att Milic Martinovic haft uppsåt i förhållande till dessa mord. Åtalet ska ogillas i dessa delar.

Tillämpning av den internationella rätten, folkrättsbrott

Svensk domsrätt föreligger i enlighet med universalitetsprincipen i 2 kap. 3 § 6 p brottsbalken för folkrättsbrott som begåtts utomlands. Regeringen har i särskilt beslut angett Stockholms tingsrätt som behörig domstol.

I svensk rätt regleras ansvar för folkrättsbrott i 22 kap. 6 § brottsbalken. För att någon ska vara straffrättsligt ansvarig enligt regeln ska denne ha gjort sig skyldig till en svår överträdelse av ett avtal med främmande makt eller av en allmänt erkänd grundsats som rör den internationella humanitära rätten i väpnade konflikter. Stadgandet innehåller sedan en icke-uttömmande uppräkningslista av vad som är att anse som svåra överträdelser, i övrigt måste den internationella humanitära rätten tillämpas direkt.

De två främsta rättskällorna inom folkrätten, och som även hänvisas till i 22 kap. 6 § brottsbalken, är traktaträtt och sedvanerätt (se bl.a. artikel 38 i stadgan för Internationella domstolen i Haag (International Court of Justice)). Traktaträtten

utgörs av de avtal en given stat ingått och begränsas i stort sett till att vara tillämplig på de aktörer som är parter till avtalet. En sedvanerättslig regel å andra sidan tillkommer då man kan konstatera en enhetlig och kontinuerlig statspraxis samt att staterna anser sig juridiskt bundna av denna praxis (*opinio juris*). Sedvanerätt är bindande för samtliga stater.

Tingsrätten har att i enlighet med den internationella rättens rättskällor fastställa vilka internationella regler som är tillämpliga i detta fall. Folkrättsbrott i lagens mening begås genom brott mot den internationella humanitära rätten (IHR). I det här fallet är det främst Genèvekonventionerna I-IV från 1949 (GK I-IV) och dess tilläggsprotokoll I-II (TP I-II) som är av intresse. För att IHR ska vara tillämpligt krävs att det föreligger en *väpnad konflikt*. Det saknas en entydig, juridisk definition av vad en väpnad konflikt är, men begreppet har kommit att uttolkas bl.a. i rättspraxis. En väpnad konflikt kan vara av internationell eller icke-internationell karaktär. Typen av konflikt får i sin tur betydelse för vilka regler inom IHR som är tillämpliga. En icke-internationell väpnad konflikt föreligger bl.a. då statliga trupper och en icke-statlig väpnad grupp använder väpnat våld emot varandra. Vad gäller konflikter av en icke-internationell karaktär krävs att de uppnår ett tröskelvärde av intensitet och organisation. Enligt det så kallade Tadic-testet krävs för att det ska vara fråga om en väpnad konflikt av icke-internationell karaktär att det förekommer utdraget (*protracted*) väpnat våld mellan regeringstrupper och en väpnad grupp eller mellan olika väpnade grupper (se ICTY Tadic Överklagandekammarens beslut 2 okt 1995, § 70; ICTR Akayesu Förstakammarens dom 2 sep 1998, §§ 619-620).

I det här aktuella fallet är det fråga om en icke-internationell väpnad konflikt mellan Förbundsrepubliken Jugoslavien och den beväpnade gruppen KLA som får sägas uppnå kravet på intensitet. År 1996 skedde det första väpnade angreppet från KLA:s sida och under de kommande åren trappades konflikten upp av bägge sidor och katalyserades bl.a. 1997 av att tillgången på vapen för KLA dramatiskt ökade då Albanien hamnade på randen till sammanbrott. Vid en rad tillfällen har

internationella aktörer konstaterat att en väpnad konflikt av en icke-internationell karaktär uppstått under 1998 (se ICTY Haradinaj Förstakammarens dom 3 april 2008, § 100, 22 april 1998; ICTY Limaj Förstakammarens dom 30 nov 2005, §§ 171-173, i vart fall från maj 1998; ICTY Djordjevic Förstakammarens dom 23 feb 2011, § 1579, slutet av maj 1998 till åtminstone juni 1999; ICTY Milutinovic Förstakammarens dom 26 feb 2009, § 1217, under 1998-1999; HRW "Under Orders" s. 487-489, 28 februari 1998). Den 24 mars 1999 inledde NATO sitt luftkrig mot Förbundsrepubliken Jugoslavien som avslutades den 10 juni 1999. Under denna period befann sig Förbundsrepubliken Jugoslavien och NATO i en internationell väpnad konflikt. Detta påverkar i och för sig inte karaktären av konflikten mellan Förbundsrepubliken Jugoslavien och KLA. En inomstatlig konflikt kan ändra karaktär om den beväpnade gruppen i själv verket agerar å en stats vägnar som ett de facto organ. Enligt Jugoslavientribunalens praxis krävs det "overall control" för att så ska vara fallet (se ICTY Tadic Överklagandekammarens dom 15 juli 1999). Överklagandekammaren kullkastade i och med beslutet Förstakammarens tillämpning av kriteriet om "effective control" som hämtats från den Internationella domstolen i Haags praxis (se Nicaragua v. USA, Merits [1986] ICJ Rep 14, § 115). Relationen mellan NATO och KLA ändrar under dessa test inte karaktär på konflikten i legal mening. Konflikten upphörde först i och med en fredlig uppgörelse under juni 1999.

Tingsrätten finner således att en icke-internationell väpnad konflikt mellan Förbundsrepubliken Jugoslavien och KLA förelåg vid tiden för de i målet aktuella brotten.

Tingsrätten noterar att gränsdragningen mellan de regler som är tillämpliga på internationella väpnade konflikter och de som är tillämpliga på icke-internationella väpnade konflikter successivt suddats ut. Tadicbeslutet har haft ett stort inflytande på detta område (se ICTY Tadic Överklagandekammarens beslut 2 okt 1995, §§ 79-137) och har senare kommit att bekräftas även av andra institutioner (se bl.a. ICTR

Kanyabashi Förstakammarens beslut 18 juni 1997, § 8; frågan avhandlades även under förhandlingarna till Romstadgan). Tingsrätten kommer dock hänföra sig till de etablerade regler inom traktatsrätten såväl som sedvanerätten som reglerar gärningar begångna under en icke-internationell väpnad konflikt.

Då det rör sig om en icke-internationell väpnad konflikt är endast delar av traktaträtten tillämplig. I var och en av GK I-IV uppställs vissa grundläggande garantier avseende konflikter av en icke-internationell karaktär i den s.k. gemensamma artikel 3 (G-art 3). TP II utgör i sin tur en komplettering av skyddet i icke-internationella konflikter och har förstärkt och utvecklat skyddet för utsatta grupper. De garantier det rör sig om har specificerats närmare i artikel 4 i TP II. I TP II uppställs vissa ytterligare krav avseende den väpnade gruppens karaktär för att reglerna där ska vara tillämpliga. Det krävs att den väpnade gruppen har ett ansvarigt kommando som utövar effektiv kontroll över del av territoriet som möjliggör för gruppen att utföra militära operationer och implementera reglerna i protokollet. I internationell praxis förekommer indikationer på att detta ytterligare krav inte tillämpas utan att tröskeln är gemensam för alla brott i icke-internationella väpnade konflikter, särskilt som något sådant ytterligare krav inte återfinns i sedvanerätten. Då rättsläget är något oklart kan det ändå konstateras att, givet vad som framkommit i målet om den grad av organisation som KLA haft under den aktuella perioden, samt i ljuset av ICTY:s ingående behandling av frågan i bl.a. Djordjevicmålet (se ICTY Djordjevic Förstakammarens dom 23 februari 2011, §§ 1537-1578), att KLA vid tidpunkten för de här åtalade gärningarna besatt sådan organisation som krävs för att TP II ska anses tillämpligt.

Jugoslavien ratificerade GK och TP I och II tidigt, redan 1950 respektive 1979. Under 1991-1992 upplöstes dock dåvarande Jugoslavien i ett flertal självständiga stater. I detta fall är Förbundsrepubliken Jugoslavien (senare Serbien-Montenegro och tillslut Serbien) av intresse. Förbundsrepubliken Jugoslavien anslöt sig åter den 16 oktober 2001 till Genèvekonventionerna och dess tilläggsprotokoll. Frågan är

således om Förbundsrepubliken Jugoslavien under den i åtalet relevanta tidpunkten var bundet av Genèvekonventionerna eller inte.

När en statsbildning faller samman och ersätts av andra folkrättsliga subjekt måste dessa ofta anses bundna av den ursprungliga statens traktatsmässiga åtaganden, jämför artikel 34 i Wienkonventionen av den 23 mars 1978. Wienkonventionen från 1978 trädde dock i kraft först 1996 och avser succession som inträffat därefter. Det kan inte ännu heller sägas finnas en utkristalliserad sedvanerätt på området. Det finns dock indikationer i internationell rätt på att automatisk succession sker särskilt med avseende på traktat som rör mänskliga rättigheter och i viss mån även internationell humanitär rätt. Detta rimmar naturligtvis även väl med artikel 34. Förbundsrepubliken Jugoslavien betraktade sig fram till regeringsskiftet efter Milosevic år 2000 som en fortsättning av den Jugoslaviska statsbildningen. Denna syn accepterades dock inte av det internationella samfundet utan den s.k. Badinterkommissionen förkastade Förbundsrepubliken Jugoslaviens anspråk och angav istället att samtliga de stater som uppkom efter splittringen som efterträdare till Jugoslavien (se Badinterkommissionens Opinions 8-10). Efter regeringsskiftet år 2000 accepterade Förbundsrepubliken Jugoslavien denna syn och anslöt sig genom succession, precis som övriga stater av det forna Jugoslavien tidigare gjort, till Genèvekonventionerna och dess tilläggsprotokoll den 16 oktober 2001 (Slovenien 26 mars 1992, Kroatien 11 maj 1992, Bosnien och Hercegovina 31 dec 1992 och Makedonien 1 sep 1993). Under kriget i Kosovo 1998-1999 behandlades Förbundsrepubliken Jugoslavien som en part till traktaten av så väl andra stater (NATO) som Internationella Röda Korset (se bland annat ICRC pressrelease 99/15 som påminner parterna i konflikten om deras skyldigheter enligt konventionerna). Det kan i sammanhanget även konstateras att åklagaren i det serbiska åtalet för gärningarna i Cuska 1999 ansett den internationella humanitära rättens traktatsrättsliga regler tillämpliga (se Förundersökningsprotokoll T2, aktbil. 240, s. 88 ff.). Tingsrätten finner den internationella humanitära rättens traktatsrättsliga

regleringar tillämpliga på i åtalet angivna gärningar. De traktatsrättsliga regler tingsrätten har att tillämpa utgörs således av G-art 3 samt TP II.

Internationell sedvanerätt är tillämpligt på gärningarna oavsett om Förbundsrepubliken Jugoslavien genom succession eller på annat sätt varit bundet av Jugoslaviens trakträttsliga åtaganden. För tydlighets skull kommer den fortsatta genomgången att hänvisa till såväl trakträtt som sedvanerätt.

I väpnade konflikter av internationell karaktär är det centralt att klargöra huruvida aktörerna har så kallad status som kombattant eller inte. Vad avser konflikter av en icke-internationell karaktär finns inte någon sådan status. Istället uppställer G-art 3 samt TP II garantier som ska gälla personer som inte aktivt deltar i stridigheterna såsom soldater som lagt ner sina vapen, civila och personer som är försatta *hors de combat*. I målet är det ostridigt att offren för de åtalade gärningarna inte aktivt deltog i striderna utan var att betrakta som civila.

I den icke-uttömmande uppräknigen av handlingar som betraktas som svåra överträdelse av folkrätten i 22 kap. 6 § brottsbalken anges bl.a. att anfälla civilpersoner eller den som är försatt ur stridbart skick, att tillfoga av folkrätten särskilt skyddade personer allvarligt lidande[...]eller att i strid med folkrätten beröva civilpersoner friheten samt att i andra fall än som anges i 1–6, godtyckligt och i stor omfattning förstöra eller tillägna sig egendom som åtnjuter ett särskilt folkrättsligt skydd.

I TP II artikel 4 anges att de skyddade personerna är berättigade till respekt för sin person, anseende och övertygelser samt sina religiösa seder och bruk. De ska under alla omständigheter behandlas humant och inte utsättas för ofördelaktig åtskillnad. Följande i målet relevanta handlingar mot de skyddade personerna är förbjudna a) våld mot persons liv, hälsa eller mentala välbefinnande, särskilt mord och grym behandling såsom tortyr, stympning eller varje form av kroppslig bestraffning, c)

tagande av gisslan, e) kränkande av personlig värdighet, i synnerhet förödmjukande och nedsättande behandling, g) plundring. Med undantag för plundring uppges samma garantier i G-art 3. I TP II artikel 13 anges bl.a. att civila inte ska utgöra mål för militära attacker samt att våld eller hot om våld i syfte att sprida skräck bland civilbefolkningen är förbjudet.

Dessa regleringar omfattas även av sedvanerätten och är således tillämpliga på förhållandena i målet oavsett om parterna kan anses bundna på traktatsmässig grund. Till stöd för detta hänvisas till den genomgång av den sedvanerättsliga internationella humanitära rätten som Internationella Rödakorskommittén tagit initiativ till och som publicerats i Customary International Humanitarian Law, Volume I, ICRC, Cambridge 2005. Några regler som är av relevans för åtalet förtjänar särskilt att omnämnas. Vad avser de åtalade gärningar som enligt svensk rätt är att bedöma som grov mordbrand bör sägas att regler till skydd för egendom i IHR har två huvudsakliga skyddsintressen dels utifrån perspektivet av skyddet för den skyddade personen inkluderandes dennes rätt till sin egendom och dels utifrån perspektivet av korrekt genomförda krigshandlingar. Det är i väpnade konflikter av en icke-internationell karaktär i vart fall förbjudet att tillskansa sig eller förstöra motståndarens egendom så länge detta inte sker av tvingande militär nödvändighet (se regel 7 och 50). Liksom framkommit ovan är det heller inte tillåtet att utöva våld mot persons liv, hälsa eller välbefinnande. Vad avser de åtalade gärningar som enligt svensk rätt är att bedöma som människorov finns, liksom ovan nämnts, en reglering i G-art 3 och TP II artikel 4 som förbjuder tagande av gisslan, vilken även omfattas av sedvanerätt (se regel 96). Därutöver bör beaktas att skyddade personer ska behandlas humant (se traktaträtt G-art 3, TP II artikel 4 och sedvanerätt regel 87).

I den svenska regleringen i 22 kap. 6 § brottsbalken görs som nämnts ovan en hänvisning till att den som gör sig skyldig till en *svår överträdelse* av ett avtal med främmande makt eller av en allmänt erkänd grundsats som rör den internationella

humanitära rätten i väpnade konflikter. Genom användandet av begreppet svår överträdelse knyter regleringen an till begreppet ”*grave breaches*” i IHR. Svåra överträdelser av Genèvekonventionerna framgår av artikel 50 i GK I, artikel 51 i GK II, artikel 130 i GK III, artikel 147 i GK IV och artikel 85 i TP I. Dessa regler är således tillämpliga på handlingar begångna i kontexten av en konflikt av internationell karaktär och är gärningar som Genèvekonventionerna föreskriver de anslutna staterna att kriminalisera. Fråga uppstår då om 22 kap. 6 § brottsbalken överhuvudtaget avser att kriminalisera brott mot IHR som begås i kontexten av en icke-internationell väpnad konflikt. Frågan om vilka gärningar som kriminaliseras i stadgandet har berörts i de tidiga förarbetena till stadgandet om folkrättsbrott i svensk lagstiftning (se framförallt NJA II 1954 s. 33 ff.). Reglerna avseende icke-internationella väpnade konflikter har i stor utsträckning tillkommit och kriminaliserats i internationell rätt först efter denna tid. Begreppet *svår överträdelse* infördes i lagtexten den 1 juni 1987 (prop. 1985/86:9, bet. 1985/86: JuU24). I förarbetena till lagändringen 1987 snävades bestämmelsen in till att omfatta endast de allvarligaste överträdelserna av folkrätten då straffstadgandet ansågs för omfattande för att kunna överblickas av dem det gällde för (se prop. 1985/86:9 s. 80f.). Någon uttrycklig begränsning att endast avse *grave breaches* gjordes aldrig. Hänvisningen till sedvanerätt ger möjligheten att beakta den pågående utvecklingen inom den internationell humanitära rätten och betyder att det inte enbart är de folkrättsliga regler som upptagits i traktaten som åsyftas i bestämmelsen. Uppräkningen i 22 kap. 6 § brottsbalken är heller inte någon fullständig förteckning över svåra överträdelser av folkrätten. Det framstår således som okontroversiellt att lagstiftningens utformning med hänvisningen till *svår överträdelse* i 22 kap. 6 § brottsbalken inte kan anses innebära en begränsning av tillämpningen av lagen så att endast svåra överträdelser (*grave breaches*) av Genèvekonventionerna avses. Hänvisningen till svår överträdelse får istället förstås som ett uttryck för att de åtalade gärningarna inte får avse brott mot IHR som är av begränsat allvar. Detta vinner även vidare stöd av hur tingsrätten tidigare tillämpat regleringen (se Stockholms tingsrätts dom av 18 december 2006 i mål B4048-04 och Stockholms

tingsrätts dom av den 8 april 2011 i mål B382-10) samt av det faktum att åtminstone punkten 1 avseende förbud att använda vissa stridsmedel i uppräkningslistan i 22 kap. 6 § brottsbalken traditionellt inte uppfattas som en svår överträdelse (grave breach) av Genèvekonventionerna.

För att avgöra huruvida de åtalade gärningarna är att betrakta som svåra överträdelser i lagens mening kan man med fördel söka ledning i den internationella rättens definition av vad som är ett krigsbrott. Krigsbrott i internationell rätt är de regler som kriminaliserar brott mot en reglering i IHR. I det välkända Tadic-målet uppställdes ett test för att bestämma huruvida en handling utgör ett krigsbrott under det regelverk tribunalen hade att tillämpa: i) gärningen måste innebära en överträdelse av en regel i IHR, ii) regeln måste återfinnas i traktatsrätt eller sedvanerätt, iii) gärningen måste vara allvarlig genom att regeln skyddar viktiga värden och att en överträdelse av den innebär allvarliga konsekvenser för offret samt iv) att överträdelsen medför individuellt straffansvar (se ICTY Tadic Överklagandekammarens beslut 2 okt 1995, § 94). Det framstår som ostridigt att de här åtalade gärningarna uppfyller dessa kriterier. Det kan konstateras att samtliga de i målet åtalade gärningarna och de internationella humanitärrättsliga reglerna i sedvanerätten som det hänvisas till i denna dom uppfattas som svåra överträdelser ("serious violations") av IHR och utgör krigsbrott i väpnade konflikter av en icke-internationell karaktär (se regel 156, s. 590 ff.). Detta vinner även stöd i de regleringar som återfinns i Romstadgans artikel 8.2 c och e (att notera är att Romstadgan inte var i kraft och att Förbundsrepubliken Jugoslavien inte ratificerat vid tiden för de åtalade gärningarna, men att dess regleringar och de förhandlingar som lett fram till dessa får anses vara indikativa på hur sedvanerätten såg ut vid tiden för gärningarna).

För att en gärning ska anses vara ett brott mot reglerna i IHR och betraktas som ett krigsbrott under internationell rätt krävs att den har en koppling till den väpnade konflikten (nexus). Privat motiverade brott utan koppling till den väpnade

konflikten är således inte att betrakta som krigsbrott. I sin tidiga praxis har ICTY uttalat att det krävs att gärningen har nära samband med (closely related to) konflikten (se ICTY Tadic Överklagandekammarens beslut 2 okt 1995, § 70). Detta har senare kommit att utvecklas i Kunaracdomen (ICTY Överklagandekammarens dom 12 jun 2002, §§ 58-59) där man uttalat att, för att anses ha avsedd koppling till den väpnade konflikten, denna måste ha spelat en avgörande roll för gärningsmannens förmåga att utföra handlingen, beslut att utföra handlingen, sättet handlingen utfördes på samt syftet med handlingen. Kriterier är huruvida gärningsmannen var kombattant, om offret var icke-kombattant, om offret tillhörde den motsatta sidan i konflikten, om gärningen tjänar målet med kampanjen och om gärningen utfördes i samband med eller som en del av gärningsmannens officiella tjänst. I det aktuella fallet finner tingsrätten att en koppling föreligger mellan de åtalade gärningarna och den väpnade konflikten mellan Förbundsrepubliken Jugoslavien och KLA.

Sammanfattningsvis finner tingsrätten att Milic Martinovic gjort sig skyldig till en svår överträdelse av något sådant avtal med främmande makt eller någon allmänt erkänd grundsats som rör den internationella humanitära rätten. Han ska därför dömas för folkrättsbrott enligt åtalet. Då det varit fråga om ett stort antal handlingar, många människor som dödats och skadats och omfattande egendomsförlust uppkommit är brottet att bedömas som grovt.

Samtliga allmänna brott som Milic Martinovic gjort sig skyldig till har ett så högt straffvärde att det talar för att han ska dömas för dessa i konkurrens med folkrättsbrottet. Tingsrätten finner dock att brotten människorov och grovt rån i detta fall har en så tydlig prägel av folkrättsbrott att dessa brott bör konsumeras av folkrättsbrottet. Detta har dock ingen betydelse för det straff som ska utmätas.

STRAFFVÄRDE OCH PÅFÖLJD

Vid tidpunkten för gärningarna var det stadgat fängelse tio år eller på livstid för mord, fängelse på viss tid lägst fyra och högst tio år eller på livstid för människorov, fängelse på viss tid lägst sex och högst tio år, eller på livstid för grov mordbrand samt fängelse i högst tio år eller på livstid för grovt folkrättsbrott.

Det grova folkrättsbrott Milic Martinovic ska dömas för omfattar bl.a. mord på 29 personer, människorov och ett mycket stort antal grova mordbränder. Vid straffmätningen ska beaktas att det gått lång tid, mer än 12 år sedan gärningarna begicks. Det bör också beaktas att de brottsliga gärningarna begåtts under krigsförhållanden, det är utrett att övergrepp på civilbefolkningen förekom från båda sidorna i den väpnade konflikten. Det ska vidare beaktas att Milic Martinovic, såvitt framkommit, inte hade någon ledarroll under operationen. Varje medverkande ska dömas efter det uppsåt som ligger denne till last. Såvitt framkommit har Milic Martinovic inte personligen utfört något av morden eller personligen anlagt några av bränderna. Även i beaktande av dessa omständigheter finner tingsrätten att straffvärdet för de aktuella brotten är så högt att det framstår som helt uteslutet att överväga någon annan påföljd än livstids fängelse. Milic Martinovic ska alltså dömas till fängelse på livstid.

UTVISNING

Brotten har inneburit en sådan allvarlig fara, skada och kränkning av enskilda att utvisningsyrkandet ska bifallas. Utvisningsförordnandet ska inte vara tidsbegränsat.

SKADESTÅND

Vid angiven utgång är Milic Martinovic skyldig att ersätta de berörda målsägandena för den skada de lidit.

Det kan inledningsvis konstateras att de brottsliga handlingar som målsägarna Skhurte Gashi (född 1944), Betim Gashi, Nezir Tahirukaj och Haxhi Ceku utsatts för inte omfattas av det straffrättsliga ansvar som tingsrätten kommit fram till att Milic Martinovic ska dömas för. Deras skadeståndsyrkanden ska därför lämnas utan bifall.

Milic Martinovic har gjort gällande att han inte kan åläggas skadeståndsskyldighet eftersom han för det fall han döms för brott handlat på sina överordnades order samt att om skadeståndsskyldighet föreligger, det i så fall ska betalas av hans överordnade på grund av principalansvar.

Bestämmelser om förmans befallning finns i 24 kap. 8 § brottsbalken och dessutom i Romstadgan art.33. Förmans befallning fritar varken enligt svensk rätt eller enligt folkrätten som huvudregel från ansvar när det gäller rättsstridiga befallningar. Med hänsyn till omständigheterna är det uppenbart att eventuella befallningar har varit rättsstridiga. Milic Martinovic kan inte undgå skadeståndsskyldighet även om han skulle ha handlat på förmans befallning. Något principalansvar föreligger inte heller.

Skadestånd med anledning av kränkning ska bestämmas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens art och varaktighet. Därvid ska särskilt beaktas om handlingen haft förnedrande eller skändliga inslag, varit ägnad att framkalla allvarlig rädsla för liv eller hälsa, riktat sig mot någon med särskilda svårigheter att värja sin personliga integritet, inneburit ett missbruk av ett beroende- eller förtroendeförhållande eller varit ägnat att väcka allmän uppmärksamhet.

När det gäller yrkandena om ersättning för sveda och värk så har det i inget fall åberopats någon särskild utredning utöver hörandet av målsägaren. Även ersättningen för sveda och värk måste därför bestämmas efter en schablonmässig

bedömning. Alla målsägarna har drabbats av allvarligt psykiskt lidande. Några av målsägarna har dessutom drabbats av allvarligt fysiskt lidande. Det säger sig självt att det är väldigt svårt att närmare differentiera beloppen individuellt. Det går inte att jämföra de olika slagen av lidanden.

Målsägarna har fått sina liv slagna i spillror. De har mist nära anhöriga, sina hem och sina ägodelar. Under aktionen har de svävat i fullständig ovisshet om vad som skulle komma att hända dem själva och deras närmaste anhöriga. När det gäller arten av den kränkning målsägarna utsatts för finns det inget jämförbart fall i svensk rättspraxis.

Tingsrätten finner att beloppet för kränkning skäligen ska bestämmas till 200 000 kr vad avser målsägarna Hazir Yusuf Berisha och Rexhe Kelmendi. Båda har tagits ut för att avrättas men av slumpmässiga orsaker undgått att bli dödade medan deras anhöriga/vänner skjutits till döds. Beloppet bör skäligen bestämmas till 150 000 kr för de övriga målsägarna. De yrkade beloppen för sveda och värk framstår som skäliga.

ERSÄTTNINGSFRÅGOR

Bertil Schulz, som varit huvudförsvarare, har yrkat ersättning med sammanlagt 2 807 684 kr. Han har begärt ersättning för arbete med 1 596 000 kr motsvarande en tidsåtgång av 1 064 timmar, för tidspillan med 351 780 kr, samt för utlägg och traktamente med sammanlagt 298 367 kr. Han har yrkat ersättning med förhöjd taxa, 1 500 kr, eftersom målet i så stor omfattning tagit hans tid i anspråk och att han i mycket stor omfattning avböjt arbete för andra klienter och tackat nej till nya uppdrag.

Åklagaren har i yttrande över Bertils Schulz ersättningsanspråk anfört bl.a. följande. Advokaten Schulz agerande under förundersökningen och huvudförhandlingen har

från åklagarhåll i många stycken framstått som i vart fall gränsande till det oprofessionella. – Advokaten Schulz har i princip samtidigt varit försvarare i två stora mål; dels i det s.k. Liquidmålet med ersättningsyrkande i tingsrätten om 1 091 758 kr exklusive mervärdesskatt.; dels i nu aktuellt mål. I yrkande av den 10 juni 2011, i Sundsvalls tingsrätt, i det s.k. Liquidmålet, har advokaten Schultz hemställt enligt följande: ersättning för arbete yrkas med 1 500 kr per timme med beaktande av att målet i så stor omfattning tagit hans tid i anspråk att han i mycket stor omfattning avböjt arbete för andra klienter och tackat nej till nya uppdrag. Emellertid har advokaten Schultz inte känt sig förhindrad att under tiden som han varit aktiv i Liquidmålet också ta på sig och driva andra stora mål, nämligen det nu aktuella. I nu aktuellt mål har samma yrkande framställts som i Liquidmålet. I aktuellt mål har förhandling hållits under endast tre dagar i veckan. Det har inte sällan varit fråga om halvdagsförhör. Advokaten Schultz har sitt näringsställe i Örebro, endast cirka två timmars resa från Stockholm. Veckovisa uppehåll i förhandlingen har varit för handen. Advokaten Schultz torde haft tid och möjlighet att under denna förhandling bedriva övrig verksamhet i inte ringa omfattning. Någon förhöjning av taxan skall ej ske. – När det gäller posten ”sammanställning av eget förundersökningsmaterial” så var endast cirka hälften av det aktuella materialet nytt i förhållande till förundersökningsmaterialet i sin helhet. Det ingavs inte till åklagare utan till tingsrätten, med extra arbete som följd. Endast skäliga 60 timmar bör utgå. – Vad gäller arbete i samband med utlandsresor kan det konstateras att advokaten Schulz fått tillgång till serbiska vittnen och handlingar på ett sätt som inte åklagarsidan fått. Detta har inneburit att ett stort material ingetts till rätten av advokaten Schultz. Frågan är vad som på detta sätt tillförts utredningen. Åklagaren kan vidare konstatera att advokaten Schultz inkom med yrkande om förhör av nya vittnen sista dagen för erinran, vilket innebar att åklagarsidan fick åka och höra ett flertal nya vittnen under sommaren 2011. Samtliga vittnen återropades sedan av advokaten Schultz. Sedermera frånföll advokaten Schultz i stort sett samtliga vittnesförhör. För åklagaren är skälet till detta klart. Vid en genomgång av vittnesförhören hållna av svensk polis och åklagare i Belgrad samt vad då i övrigt

framkommit, framstod det som inopportunt för försvaret att höra dessa under rättegången. Eftersom advokaten Schultz själv hört vittnena måste detta ha varit känt för honom. Det innebär att advokaten Schultz första utlandsresa till Serbien inte kan tillmätas sådan betydelse för rättegången att advokaten Schultz yrkande om rättegångskostnader för detta rättfärdigas. Detta måste ha varit känt för advokaten. Vad resan nr 2 skulle ha haft för betydelse för utredningen är för mig helt oklart. Advokaten Schultz obenägenhet att berätta vad han gjort och till vilket syfte resan gjordes gör bedömningen svår. Vad dessutom inte skulle ha kunnat lösas med telefonkontakter är svårt att bedöma. Sammantaget bör advokaten Schultz skäligen tillerkännas ersättning för 20 timmars arbete. I enlighet med detta ska advokaten Schultz inte tillerkännas tidsspillan för resa till Belgrad 13-16 november 2011 (2 resdagar a 8 tim) med 17 056 kr samt inte heller flyg- och hotellkostnader med 7 103,75 kr. – Vad slutligen gäller ”övrigt ej särskilt tidsatt arbete” kan det konstateras att det allmänt är ytterst svårt att göra en uppskattning av så svepande och ospecificerat beskrivet arbete. Man synes närmast nödgad att se till hur ett sådant arbete kommit till uttryck i den pågående processen. Något sådant arbete, bl.a. med hänsyn till folkrättsbrottet och tillämpning av Europakonventionen har knappast på ett robust och manifest sätt kommit till uttryck i advokat Schultz processföring eller plädering. Dessutom torde sådant arbete vara att räkna in i övrig tillerkänd ersättning. Den återopade ersättningen om 8 timmar per förhandlingsdag, borde ge betydande tid för övrigt arbete, eftersom många förhör inte tog mer än cirka 2-3 timmar. Ersättning för yrkat arbete är väl tillgodosett inom den övriga ersättning som advokaten Schultz yrkat och han ska inte tillerkännas något av den yrkade ersättningen hänförlig till punkten ”övriga ej särskilt tidsatta arbetet”.

Tingsrättens bedömning

Liksom åklagaren finner tingsrätten att advokaten Schultz agerande under processens gång stundtals gränsat till det oprofessionella. Han har vid flera förhör förefallit dåligt påläst. Hans förhörsteknik har ofta framstått som helt opåkallat aggressiv mot förhörspersonerna. Det framstår som mycket anmärkningsvärt att

Milic Martinovic, efter det att sakframställningarna avslutats, begärde att hela förundersökningsmaterialet skulle översättas till serbiska med motiveringen att han inte förstod anklagelsepunkterna mot honom. Att så många egna vittnen, som enligt bevisuppgiften skulle lämna uppgifter av sådan art att de skulle frita Milic Martinovic från skuld, plötsligt återkallades i ett sent skede i processen, framstår också som märkligt, oaktat den förklaring advokaten Schulz lämnat. Att som advokaten Schultz yrka ersättning för ”övrigt ej tidsatt arbete” med 200 timmar med en så knapphändig precisering av vad som avses, framstår också som mycket anmärkningsvärt. Det enda i advokaten Schulz processföring som haft bäring på Europakonventionen var ett yrkande om frikännande dom på grund av att Milic Martinovic förvägrats en rättvis rättegång. Detta yrkande måste betecknas som helt grundlöst. Advokaten Schultz valde också att överklaga beslutet trots att det inte fick överklagas särskilt.

Advokaten Schulz ska tillerkännas ersättning i den omfattning som åklagaren tillstyrkt och med tillämpning av den normala taxan.

Advokaten Schultz ska i enlighet med det sagda tillerkännas ersättning för arbete motsvarande 774 timmar (1064-(60+30+200)). Från tidspillan ska reduceras beloppet 17 056 kr. Advokaten Schultz ska heller inte tillerkännas ersättning för flyg- och hotellkostnader med 7 103,75 kr.

Advokaten Schultz ska således tillerkännas ersättning med sammanlagt 1 910 590 kr varav 902 484 kr för arbete, 334 724 kr tidspillan och 291 264 kr för utlägg. Av det totala beloppet utgör 382 118 kr mervärdesskatt.

Ersättningsyrkandena från advokaterna Göran Hjalmarsson, Caroline Reiner och Benneth Johansson framstår som skäligen

ÖVRIGT

Sekretessen för de uppgifter som Milic Martinovic lämnat till Migrationsverket och i anledning av förhör på grund av rättshjälpsframställning från åklagarmyndigheten för krigsförbrytelser i Belgrad, aktbilaga 242, ska med stöd av 18 kap. 17 § offentlighets- och sekretesslagen (internationellt rättsligt samarbete) bestå i målet. Målsägarna har begärt att sekretess ska gälla för deras identitetsuppgifter med stöd av 35 kap. 12 § offentlighets- och sekretesslagen. Tingsrätten kan konstatera att två av målsägarnas identiteter har röjts redan i gärningsbeskrivningen. Det har hänvisats till målsägarnas namn under offentliga delar av förhandlingen. Tingsrätten finner att det saknas praktiska förutsättningar att förordna om sekretess i angivet hänseende.

Milic Martinovic ska kvarbli i häkte tills domen i ansvarsdelen vunnit laga kraft mot honom.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 3

Överklagande, ställt till Svea hovrätt, inges till tingsrätten senast den 10 februari 2012.

På tingsrättens vägnar

Sakari Alander

I avgörandet har deltagit rådmannen Sakari Alander samt nämndemännen Gerd Augustsson, Siw Dahlman, Valeria Nagy Seidel samt Bertil Törestad (skiljaktig)

Skiljaktig mening

Bertil Törestad, anför skiljaktig mening och anser att åtalet mot Milic Martinovic ska ogillas. Skälen till detta är att de bevis som frambragts inte varit tillräckligt bärande för en fällande dom. De utpekanden av olika slag som gjorts i målet är av otillräckligt bevisvärde och den telefonavlyssning som gjorts just när Cuska-anhållandena gjordes i Serbien har alltför fritt tolkats till Martinovic nackdel. Den oro som kan läsas fram i samtalen behöver inte alls vara direkt kopplad till Martinovic närvaro i Cuska den 14 juni 1999, utan kan både spegla en generell ängslan att myndigheterna ska gå vidare i sina undersökningar av krigsbrott såväl som en naturlig önskan att vilja veta vilka av hans tidigare kolleger som har drabbats.

DOMSBILAGA – FÖRHÖRSUTSAGOR

Målsägare

Utsaga Hasir Jusuf Berisha

Hasir Jusuf Berisha har i huvudsak uppgett följande. I april-maj 1999 var han 39 år gammal. Vid den tiden bodde cirka 2 000 personer i Cuska. Det var en blandning av serber, albaner och romer. Det var god stämning mellan folkgrupperna. På den tiden fanns inte UCK. I mitten av april 1999 fick byn besök av en grupp bestående av både militärer och poliser. Han såg detta på uniformerna. Militären bar gröna och bruna uniformer medan polisens var blåa, bruna och gråa. Han har gjort militärtjänst under 1 år som menig och har därigenom lärt sig känna igen militära uniformer. Soldaterna sköt vid det tillfället i luften och brände ner ett par hus. Lite senare kom de tillbaka och letade efter vapen. På foton har han senare kunnat peka ut Srecko Popovic och Nebojsa Minic som närvarande den dagen.

Vid omkring 07.15 på morgonen den 14 maj 1999 hörde han de första skotten i byn och gick då ut ur huset för att se vad som pågick. Från den övre delen av byn hörde han ett antal skott och såg på ungefär 300 meters avstånd militär och polis komma över åkrarna. Han gick tillbaka till trädgården där hans familj, släktingar och några bybor befann sig. Han berättade för dem att polisen och militären kommit varpå de började avlägsna sig. En del gick in i sina hus medan andra fortsatte ner genom byn. Själv stannade han hemma. Hans mor bad honom lämna huset och under samtalet med modern kom en bybo, Ibrahim Gashis son Abdullah Gashi, förbi. Denne sa att Brahim Gashi och Met Shala var döda. Han försökte då ge sig av. Han såg soldaterna komma i riktning från Ibrahim Gashis gård. De stannade vid vägen och spred sig i byn. Han begav sig till området av byn som kallas för Hasan Bec. Medan soldaterna avancerade tände de eld på husen. Det förekom hela tiden skottlossning. Detta pågick ungefär en halvtimme. Poliserna och militärerna kom in från tre håll i byn och föste folk mot begravningsplatsen i området Hasan Bec. Sammanlagt var

det cirka 60-70 bybor och soldater samlade vid gravplatsen. Soldaterna svor och förolämpade dem. De beordrade att männen skulle skiljas från kvinnorna och barnen. Under tiden sköt de i närheten av byborna och i luften. Soldaterna skrek ”Var är NATO och USA nu!” samt överöste dem med svordomar. Han förstår serbiska. Soldaterna var klädda på olika sätt med olika uniformer, en del bar glasögon, någon hade en cowboyhatt, en del var kamouflagemålade i ansiktet med streck som efter fingrar med kanske två eller tre färger och en del hade sjal runt huvudet.

Tre av soldaterna var mer utmärkande. Han kände inte till deras namn då men har sedermera identifierat dem genom foton. Han antog att dessa tre var ledare för gruppen. Anledningen var att de gav order i samråd med varandra. Han uppfattade särskilt två av militärerna, en man med skäggstubb som han senare fått veta var Srecko Popovic samt Nebojsa Minic som var mörkare än den andre och bar polisuniform, som huvudpersonerna på platsen. Han kunde inte avgöra vem av dem som var överordnad den andre. Soldaterna bad byborna plocka fram allt de hade i fickorna, pengar, identitetshandlingar, cigaretter. Kvinnorna hörsammade först inte ordern. En soldat gick då fram till dem med en kniv i handen och tog ett barn i håret i närheten av barnets mor och sa ”antingen plockar ni fram allt ni har eller så slaktar jag barnet”. Då slängde även kvinnorna vad de hade på marken. Därefter pekade soldaterna ut två barn. Den ene beordrades att samla ihop värdesakerna medan den andre blev beordrad att samla ihop ID-handlingar. Under tiden vid gravplatsen svor, förolämpade och sköt soldaterna i närheten av dem. Ett cigarettpaket låg slängt på marken med 500 D-mark i. En soldat med militärmundering, den yngste av dem alla, tog hand om cigarettpaketet. Han öppnade paketet och såg 500-marksedeln, stoppade den i fickan och bjöd dem därefter på en cigarett. Några äldre personer, tre till fem stycken, han minns inte exakt hur många, beordrades att hämta lyxbilar. Några av dem kom tillbaka med bilarna. Soldaterna tog bybornas klockor och stoppade de av bättre kvalitet i fickan.

Soldaterna delade upp byborna och ställde kvinnor och barn på ena sidan och männen på den andra. Han visste från nyhetsskildringar att när soldaterna skiljer männen och kvinnorna åt så blir männen avrättade. Han tänkte att det var vad som skulle hända honom. Soldaterna förde sedan bort männen i kolonn längs en smal gata mot Hasan Bec. De som gick främst fördes in i Ajet Gashis trädgård, kanske 12-13 stycken. Resten ställdes upp längs väggen till Haki Gashis hus på den smala gatan. De delade upp kvinnorna i två grupper. Där han stod längs väggen till Haki Gashis hus såg han hur de två grupperna av kvinnor fördes till två olika trädgårdar, Sali Gashis och Haki Gashis hus. Han minns att porten till Sali Gashis gård stod lite på glänt och att han kunde se huset brinna. Elden spred sig över till elstolpen via elledningen. Kvinnorna började skrika av rädsla då de befann sig i närheten av elstolpen. En av soldaterna skrek på dem och fick dem att flytta sig i sidled.

Gruppen av män i Ajet Gashis trädgård beordrades att gå till Syl Gashis trädgård. Syl Gashis hus är samma som Azem Gashis, Azem var Syls pappa. De fördes dit av en blandad grupp av militärer och poliser. De gick med händerna bakom nacken under vapenhot. Under tiden sköt soldaterna i luften och på marken i närheten av byborna. Efter cirka fem minuter hörde han skottlossning i riktning från huset som gruppen förts till. Ljudet var dovt, som om det sköts inomhus. Sedan såg han rök och eldsflammar från huset. Det var Srecko Popovic som gav ordern att den första gruppen skulle föras bort. Han gjorde ett tecken med händerna som att det räckte. Militären och polisen som fört bort personerna kom tillbaka och gjorde samma tecken med händerna, som att det var klart. De han uppfattat som ledarna sa ”vi är klara med jobbet här”.

Den kvarvarande gruppen delades i två delar. Den delen han befann sig i fördes i riktning mot gravplatsen medan den andra fördes till Deme Gashis hus. Soldaterna ville först föra in hans grupp i Sadiq Gashis hus, men en av poliserna eller militärerna sa då att ”det här är väldigt nära och det kommer att stinka”. De beordrades därför vidare till Shait Gashis hus. Han gick sist i ledet i sin grupp, han

minns inte exakt hur många de var. Det var cirka 5-7 militärer och poliser som ledde hans grupp. En av soldaterna beordrade dem att gå in i huset och sätta sig ner. Han var den siste att gå in. Han satte sig på ena kanten av en soffa. Bredvid honom på ena sidan satt Arian Lushi och på andra sidan satt Isuf Shala på huk. Fyra soldater med automatvapen dök upp vid dörren. En av dem bar på en kulspruta, 12.7 i kaliber med ställning och ammunitionen hängande över axlarna. Soldaterna svor över deras mödrar och började sedan skjuta. Han minns elden från mynningen på vapnen, men han träffades inte. Isuf Shala på hans högra sida och Arian Lushi på vänster sida träffades av kulorna. Soldaterna sköt tre automatsalvor utan uppehåll från ena sidan till den andra. Sedan upphörde det på ett ögonblick. Han undkom utan att ett enda skott träffat och han var fortfarande vid medvetande. Efter någon minut satte soldaterna eld på ett ullöverkast som de slängde över de döda kropparna. De sårade och döda hade trillat ner från sofforna de satt i och låg ovanpå varandra. Några av dem andades fortfarande. Soldaterna började skjuta igen där det brinnande överkastet låg. I den första salvan träffades han i benet av två kulor och i den andra salvan träffade ett skott i vänster ben. Eftersom några fortfarande var vid liv tog soldaterna fram pistoler och sköt dem en efter en. Han är osäker, men han tror att mellan 6 och 8 skott avlossades. Det luktade rök och blod där inne. Han öppnade ögonen och såg sig omkring i rummet men såg ingen förutom de döda. Arian Lushi låg död över hans bröstorg. Isuf Shala var också död och låg vid hans fötter. De andra låg på varandra. En av de döda låg på rygg ovanpå de andra med händerna utsträckta. Han tänkte resa sig för att släcka filten. Genom ett fönster såg han 5-6 soldater stå i en ring och samtala med varandra. En av dem kom fram emot fönstret, han såg bara halva kroppen, och slängde en burk med gas mot elden. Allting svartnade för honom. Han började brinna, i ansiktet och överallt. Han kunde inte stå ut med hettan. Han försökte ta sig ut för att genom att bli skjuten undslippa lidandet. Han tog tag i ena benet eftersom han inte kunde gå. Höger ben var brutet på mitten. På ena sidan av rummet fanns en vedspis som han stödde sig mot när han gick mot dörren. Rummet var ungefär 4x4 meter. Han tittade till vänster mot husets ingång och såg ingen där. Hoppade på ett ben åt höger och öppnade dörren till ett annat

rum. Det första rummet var övertänt och lågorna spred sig ut till hallen. Han gick till fönstret som vette mot gatan. Sikten mot det fönstret skymdes av ett garage, så ingen kunde se honom. Han lyfte höger ben och lade det på fönsterkarmen och tryckte sig ut. Han lade sedan höger ben ovanpå vänster ben och kröp tre till fyra meter från huset. När han hunnit så långt kollapsade taket på huset. De som dog i huset var Abdullah Lushi, Xhafer Gashi, Isuf Shala, Arian Lushi, Rams Lushi och på fråga från åklagaren anger han även Xhafer Lushi, Zeqir Alilaj, Emrush Krasniqi, Skender Lushi och Muse Gashi.

Han kröp mot trädgårdsgränsen som utgjordes av fruktträd. Han hörde en lång skottsälva som kom från ett område med en toalett och han tror att det var där som Quash Lushi dödades. Han hörde kvinnskrik och barnskrik. Han trodde först att de blev våldtagna, men han har senare förstått att det var ett traktorsläpskapell som brann. Därefter började bilar, traktorer och lastbilar att brinna. Soldaterna begav sig sedan i en blandning av militärfordon, personbilar, traktorer och lastbilar mot den stora vägen som leder mot Pristina. Han är osäker på den exakta tiden, men han tror det kan ha varit runt 9-10 på morgonen. När de försvunnit försökte han lägga om sina skador.

Det tog honom ungefär 2-3 timmar att krypa 50-60 meter. Han låg på rygg och kröp baklänges. Han kom fram till trädgårdsgränsen till den intilliggande fastigheten. Han tog tag i några grenar som han lyfte sig upp med och förde benen över staketet. Han hörde barnröster och barnskrik. Han såg dem komma ute på fältet och förstod då att de hade kommit tillbaka. Han tilltalade de vid namn, men ingen vågade gå fram till honom. Barnens mor kom ut för att titta och då ropade han igen. När han tilltalade henne vid namn kom hon fram till honom. Hon frågade vad som hänt med de andra eftersom hennes man var med honom, men han var inte tillräckligt stark för att berätta. Han bad henne hämta en skottkärra. Under tiden kom en albansk tjej från en grannby tillsammans med Vidoja som var en serbisk man från byn. Han såg kvinnan som hjälpte honom att vänta tills de hade gått. Han hissade upp sig i

skottkärran och hon skjutsade honom till de andra. Han kunde inte berätta vad som hänt deras anhöriga. Ayet och Sadiq Gashi började skrika när de såg honom. Han sa åt dem att vara tysta och gå och titta i de andra husen. De gick till husen där massakern genomförts. Veibe Gashi hjälpte honom lägga om såren. Högerbenet var helt av. Då kom Plurat Halili, dennes bror Fadir och systemns man. Han sa åt dem att gå och se vad som hänt i byn närmast gravplatsen. Medan han lade om såren hördes skottlossning igen i riktning från skolan. De lade honom på en dörr och flyttade honom i riktning mot hans hus. De var rädda att soldaterna skulle upptäcka att han fortfarande levde. Han blev lämnad nära vägen på en äng. Traktorerna kom igång och byborna begav sig från byn, men de kom snart tillbaka. Han vet inte vem som sagt det åt dem att återvända. Framåt kvällen kom de och hämtade honom.

Han har inte talat särskilt mycket med någon om händelsen i byn, tvärtom, han har inte velat prata om det eftersom han haft svåra minnesbilder. Det har gått runt mycket i huvudet. Ingen har försökt påverka honom vad han ska säga.

Under händelsen var de omringade av soldaterna och det fanns ingen möjlighet att fly. De närmaste dagarna efter händelsen tillbringade han vid tomtgränsen och nätterna tillbringade han inomhus. Efter att KFOR dragit sig därifrån fick han läkarvård. De levde under miserabla förhållanden under de sex veckorna fram till krigsslutet. Han har fortfarande fysiska men efter händelsen, det ena benet är ungefär 5 cm kortare och det andra är skadat under knäskålen. Han har ständig värk och medicinerar varje dag. Han gick med kryckor i nästan sju år. Den första tiden efter händelsen mådde han psykiskt väldigt dåligt, det gör han fortfarande. Han mår mycket dåligt varje gång han talar om det. Det brukar ta någon vecka att komma på fötter efter att han återupplevt händelsen.

Han minns att han hörts av svensk polis i Peja i fjol och att han då pekade ut personer på foton. Han visades många olika foton vid det tillfället. Han har vittnat ett antal gånger och sett ett stort antal bilder. Natasha Kandic kom direkt efter kriget

och höll ett av de första förhören. Efter det har han hörts ett flertal gånger. När bilderna förevisats har han inte upplysts om att någon av personerna på bilderna var gärningsmän.

Målsäganden förevisas ”grupp bilden” i förundersökningsprotokoll B1, aktbilaga 218, s. 113 . Han känner igen mannen längst upp till höger i polisuniform, det är Nebojsa Minic. Personen under honom sittande på huk längst till höger deltog också i händelsen i Cuska. Han känner även igen mannen med pannband som sitter på huk längst till vänster. Han som står upp i mitten var polis i staden tidigare, efternamnet var Salipur, men han dog innan händelsen. Även Nebojsa Minic var polis sedan tidigare. Mannen med pannbandet tror han arbetade som trafikpolis tidigare.

Målsäganden förevisas ”pansarbilden” i aktbilaga 274 – mannen som står högst upp till vänster är Srecko Popovic. Han på huk med pannbandet är samma person som på den andra bilden med pannbandet. Han känner även igen den tredje och den sjätte personen från vänster i bakre ledet. Den fjärde personen från vänster i bakre ledet bär ungefär en sådan hatt som soldaten med cowboyhatten gjorde.

Han hade sett bilder av mannen som sitter på huk längst ner till höger på ”grupp bilden” även före det att han vid ICTY pekade ut honom som närvarande i Cuska. På fråga från åklagaren uppger målsäganden att han är mycket säker på att han sett mannen längst ner till höger på ”grupp bilden” den aktuella dagen. Det var han som tog hand om cigarettpaketet med 500 D-mark i som slängdes på marken. Han var en av de yngre soldaterna. Han var även med och svor mot byborna och sköt framför fötterna på dem. Han var med de serbiska styrkorna i Cuska. Han minns honom mycket väl på grund av cigarettincidenten.

Han äger en bok som han fått i gåva av en engelsman och en amerikan, den heter något i stil med ”den nedbrända byn”. Han vet inte om den heter ”A Village Destroyed”. Den är skriven på engelska och innehåller bilder. Han har varken

studerat eller läst boken, han förstår inte engelska. Han har bläddrat i den och tittat på bilderna om någon har frågat om något. ”Gruppbilden” finns med i boken och en del andra bilder. Han fick boken cirka 2-3 år efter händelsen. Själv har han inte sett någon nyhetsrapportering på tv eller i tidningar om händelsen när serbisk polis grep misstänkta. Så vitt han vet har ”gruppbilden” inte förekommit på tv. Han såg fotografiet för första gången någon gång före det att boken gavs ut. Han uppfattade det som att bilden hade samband med händelsen i Cuska. Det var ingen som sa att det var dessa personer som var skyldiga till händelsen.

Han är säker på att den tilltalade är den person som han pekat ut på bilderna. Mannen har blivit lite äldre, men han är säker på att det är han.

Utsaga Lirije Gashi

Lirije Gashi har i huvudsak uppgett följande. I april- maj 1999 var hon 36 år gammal. I mitten av april 1999, hon minns inte det exakta datumet, kom polis- och militärstyrkor till byn. De bar olika uniformer och hade olika typer av hattar. En del var stridsmålade i ansiktet. Hon vet inte hur många det var. Styrkorna ställde sig mitt i byn, där minnesmärket är idag, cirka 50-60 meter från hennes hus. Männen gick fram för att tala med soldaterna. Soldaterna bar militär kamouflageuniform i olika nyanser av grönt och grått. De var inte målade i ansiktet. Byborna fick reda på att samtliga skulle återsamlas på samma plats dagen efter och ta med sina ägodelar och eventuella vapen. Dagen efter kom polis- och militärstyrkorna vid tvåtiden. De kom med pansarvagnar och rånade byborna. Byborna blev tillsagda att stanna kvar i byn. Soldaterna brände även ner några hus som tillhörde familjen Lushi. Hon var tillsammans med sin 5-åriga dotter i deras hem. En väldigt lång paramilitär kom fram till henne och bad om vatten. Han hade dubbla patronbälten på sig. Soldaten tog vattenslangen från hennes hand och drack ur den. Under tiden han drack kom ytterligare en soldat till gården med en walkie-talkie. Denne kallade den andre för ”Nula” och sa ”det räcker för idag” till denne på serbiska. Hon förstår serbiska ganska bra. Han som kallades ”Nula” var rätt så lång, med blondaktigt hår, blå ögon

och stor näsa. Den andre soldaten var mörkare i hyn och mörkhårig, han var rätt ung, kanske 22-23 år, normalbyggd, medellång och bar på en walkie-talkie. Hans överläpp stack ut något i förhållande till underläppen. Han tog vattenkannan ur hennes hand och drack ur den. Hon frågade soldaten ”tänker ni mörda oss? I sådana fall får ni skona barnen”, han svarade, ”nej ni behöver inte vara rädda, vi ska inte göra er illa, detta är bara en rutinkontroll”. När han sa detta lade han handen på dotterns huvud.

Tidigt på morgonen den 14 maj hade hon gått ut på gården för att dricka kaffe, klockan var förmodligen runt 06.45. På väg mot stallet vände hon sig mot familjen Lushis hus då hon hörde skottlossning. Detta var runt sjutiden. Hon såg då att Lushis hus börjat brinna. Rame Gashi var hemma hos dem den här morgonen. När hon var på väg in till barnen kom Rame Gashis son, Betim Gashi in på gården. Han ropade till sin pappa, ”Pappa skynda dig, de har mördat farbror Met och farbror Ab”. Dessa namn avsåg Muhammed Shala och Brahim Gashi. Senare fick hon veta att även Rasim Rama mördades. Betim Gashi sa åt henne att gömma sina barn. Hon gjorde i ordning barnen och gick ut för att gå till huvudgatan, ungefär där minnesmärket är idag. Soldaterna hade inte hunnit organisera sig ännu så det var ingen som stoppade henne. Hennes man ville stanna kvar med de andra männen. Så fort de kom ut på gatan dök plötsligt en stor mängd soldater, paramilitärer och poliser upp. Hon såg dem först i vägkorsningen vid minnesmärket. De bar olika uniformer, gröna, blåa och gråa i olika kamouflagemönster. En del soldater hade hattar. Hon blev rädd och vågade inte se dem i ansiktet. Hon kan inte säga hur många de var. Särskilt var hon rädd för en granne från barndomen som hon befärade skulle döda henne. Han hette Zvonimir Cvetkovic. Hon gömde sig i Naser Gashis hus som låg skymt bakom flera fruktträd. På väg till Naser Gashis hus såg hon en av soldaterna hon sett i april stå lutad mot Adem Gashis mur nära vägkorsningen i byn, cirka 8 meter ifrån där monumentet är idag. Det var soldaten som i april burit på en walkie-talkie. Hon kände igen honom från händelsen i april.

Han stödde sig mot muren och hade ett vapen hängande runt halsen med bägge händerna på vapnet.

Hon stannade i Naser Gashis hus till massakern var över. Under tiden de gömde sig i huset hörde hon skrik och hon gick upp mot byn för att försöka se vad som hände. Hon gömde sig längs vägen upp mot byn då hon såg en grupp bybor föras till Deme Gashis hus. Hon såg Rexhe Kelmendi i gruppen. Srecko Popovic gick bakom gruppen och med honom gick ytterligare två soldater på varsin sida om gruppen, men hon kände inte igen dem. Gruppen av bybor fördes in i huset och hon hörde tre automatsalvor. Soldaterna gick sedan tillbaka upp mot byn.

När hon hörde att skottlossningen avtog gick hon vidare från huset mot skogen. Hon har hört att de serbiska styrkorna fortsatte till Pavlan och Zahac och gjorde samma sak där. När soldaterna lämnade Cuska begav de sig i riktning mot Zahac och Pavlan och hon kunde höra skottlossning. Vid 17-tiden tog hon med sig barnen för att återvända hem. När hon kom fram såg hon att huset var helt nerbränt. Hon fick sedan veta att gruppen där Hasir Berisha ingick avrättats i huset och att huset sedan bränts upp.

Fram till Serbiens kapitulation stannade de kvar i Cuska. Under perioder gömde de sig utanför byn. Hennes man blev sjuk och hennes barn mårde mycket dåligt. Italienska soldater såg till att de fick kontakt med psykolog. Dottern som var fem år vid händelsen är än idag traumatiserad.

Quash Lushi har hon inte sett, men dagen efter massakern var hon på väg ut med kon på fältet. På väg tillbaka från fältet noterade hon en stor ansamling flugor vid Adem Gashis uthus. Hon gick fram för att se efter och när hon öppnade dörren gled Quash Lushis kropp ut. Hon såg att halsen var uppskuren. Senare gick hon för att hämta mjöl som hennes make gömt utomhus. Hon gick tillsammans med Adem Gashis hustru till deras hus. Hon såg Ibish Gashis kropp ligga vid huset. Hon trodde

att han bara var skjuten och hon tog av honom jackan för att täcka över hans kropp. Hon noterade då att hela sidan av buken var uppskuren så att inälvorna glidit ut samt att två av hans fingrar var avklippta.

Hon tror att cirka 90 % av byns hus blev nerbrända den 14 maj, men hon vet inte riktigt. Av 35 hus som tillhörde familjen Gashi stod bara 6-7 hus kvar. Hennes hus brändes ner. Hon har hört att bybor förlorat ägodelar den dagen, men hon är inte säker. Såvitt hon vet förekom ingen aktivitet från UCK i byn.

Hon förhöordes första gången efter händelsen av Natasha Kandic någon gång i augusti/september 1999. Kandic var bland de första att höra byborna efter händelsen. År 2002 blev hon förhörd av en tysk åklagare. Förhören med den tyske åklagaren gällde allmänt vad som hänt samt mer specifikt Zvonimir Cvetkovic och Srecko Popovic. Hon minns även att hon hördes av svensk polis för cirka ett år sedan. De visade en mängd foton, hon minns inte exakt hur många det var. Hon sa då att hon inte kunde peka ut någon.

Målsäganden förevisas ”gruppbilden” i aktbilaga 274. Mannen som sitter längst till vänster i främre raden var han som kallades ”Nula”. Mannen som sitter längst till höger i nedre raden är mannen med walkie-talkie som i april sa ”det räcker nu”. Det är samma person som stod mot muren den 14 maj 1999, han hade även samma vapen på sig. Hon känner inte igen någon mer på bilden.

Målsäganden förevisas ett foto från ett förhör den 17 juni 2010 i förundersökningsprotokoll B2, aktbilaga 221, s. 59, där även mannen i blå tröja är utpekad av målsäganden. Hon kom inte ihåg först, men det var han de brukade kalla Milic. Hon tror inte att hon är den enda som pekat ut honom. Hon vet inget om honom personligen, men det finns flera personer i Cuska som pekat ut honom. Om det har frågats om någon annan varit i Cuska den 14 maj har hon sagt att han varit

där eftersom hon hört det, men hon har själv aldrig sett honom. Den här bilden har setts av personer i familjen Gashi och andra har då pekat ut honom.

Målsäganden förevisas ett foto från ett förhör den 14 april 2010 i tilläggsprotokoll B2 del 2, aktbilaga 223 s. 196. Hon pekade på den tilltalade på ”grupp bilden” och sa att det är samma person som hon pekat ut på s. 196, bild 4.

Hon minns att hon hördes i Belgrad i mars i år och att hon då pekat ut personen på ”gruppfotot”. Målsäganden förevisas delar av förhöret från den 30 mars 2011 i tilläggsprotokoll B2 del 2, aktbilaga 223. Det stämmer att hon sagt som det står på sidan 259. Målsäganden förevisas förhöret på s. 266-267. Hon minns att fotot de talar om i förhöret är ”grupp bilden”, det stämmer att hon då pekade ut de som sitter längst till höger och vänster i främre raden.

Vid det första förhöret med Natasha Kandic förevisades hon inga fotografier. Senare har Natasja Kandic haft med sig bilder, hon kan inte säga om hon haft med sig ”grupp bilden”. ”Grupp bilden” har visats för henne flera gånger, men de som frågat har frågat efter olika saker. Hon pekade ut mannen som sitter längst ner till höger på ”grupp bilden” först 2010 eftersom ingen tidigare ställt frågan. Tidigare har de varit mer intresserade av Cvetkovic och Popovic. Varje gång hon förhörts har det gällt dessa två personer.

Någon gång i februari eller mars 2010 fick hon via EULEX-representanter veta att det pågick en process i Belgrad mot några av dem som varit inblandade i händelsen i Cuska. Hon minns inte att hon hört om det på nyheterna. Hon vet att det gått olika tv-program om händelsen, men hon har inte sett något. Hon har hört från andra vittnen att de förevisats fotografier vid sina förhör, men det är först vid sina egna förhör som hon själv sett fotografierna. Händelsen har naturligtvis varit ett tema i byn alltsedan 1999 och byborna har talat om den. Hon träffar Haxhi Ceku ibland

vid större festligheter, men hon umgås inte närmare med honom. Hon kan inte minnas att hon skulle ha sagt till denne att Martinovic var skyldig till brott i Cuska.

Hon minns den unga Martinovic från den tiden. Man måste ta i beaktande att det gått lång tid, men hon tvekar inte om att det är den tilltalade som hon pekat ut. Det finns detaljer i historien hon är osäker på, men utpekandet är hon 100-procentigt säker på.

Utsaga Veibe Gashi

Veibe Gashi har i huvudsak uppgett följande. I april-maj 1999 var hon 25 år gammal. Serbiska styrkor var i byn någon gång under april månad 1999. Hon har endast hört talas om detta eftersom hon hade gömt sig ute på fälten. Hon fick höra att styrkorna kommit då de misstänkt att det fanns vapen och UCK-trupper i byn. Det fanns inga UCK-trupper i byn, endast civila.

Den 14 maj väcktes hon av sin mor vid 07.40 - 07.50 på morgonen. Närmare 7.40. När hon vaknade gick hon rakt ut på gården men sedan snabbt tillbaka till huset för att klä sig i träningsoverall och hämta en väska. Hon tog med sig två av sin släktings små barn. När hon kom ut ur huset sprang byborna mot byns centrum där de samlades vid gravplatsen. Paramilitärerna kom från den övre delen av byn. Soldaterna brände ner Yashar och Isa Gashis hus samt deras och farbror Ramadans hus. I familjen Gashis kvarter var det endast 7 av 40 hus som inte brändes ner. Hon såg paramilitärerna för första gången vid gravplatsen. De flesta av militärerna kom till fots, men hon såg även ett militärfordon med ett stort maskingevär på. Vid gravplatsen blev byborna uppradade och paramilitärerna separerade kvinnor från män. Samtliga män över 16 år hamnade i en grupp. Hon vet inte hur många bybor som var samlade på platsen, men det var familjerna Lushi, Kelmendi och Gashi samt några gäster. Paramilitärerna skrek okvädningsord och uppmanade byborna att slänga sina värdesaker på marken framför sig. Hon hörde de säga till någon med örhänge att hon skulle lämna det ifrån sig annars skulle de slita örat av henne. Hon

hörde de även hota någon att de skulle klippa av fingrarna för att få tag på en ring. Byborna hotades att avrättas inför de andra om de inte gav ifrån sig sina ägodelar. Hon blev av med en ring och sina örhängen. Skottlossning förekom konstant och paramilitärerna hotade byborna med stora knivar. Paramilitärerna var klädda i kamouflageuniformer, många var målade i ansiktet med svart färg, de flesta bar huvudscarf, en del bar fingerlösa handskar, en bar kortbyxor och de var alla tungt beväpnade samt försedda med knivar. Såvitt hon vet bar de inte militärens normalutrustning utan hon slöt sig till att de var paramilitärer. Hon kan inte säga exakt hur många paramilitärer som var på plats. De sa till henne att hålla blicken nere, men av någon anledning var hon inte rädd den dagen och höjde därför blicken och tittade på soldaterna och lyssnade på vad de sade. Hon förstår serbiska bra.

Männen radades upp längs en mur. I ledet såg hon sina manliga släktingar, sin far och bror och sina farbröder. Hennes bror Muje vinkade med handen på huvudet avsked till henne. Kvinnorna och barnen blev uppdelade i två grupper, den ena fick gå till Sali Gashis gård. Den andra gruppen, där hon ingick, fördes till Haki Gashis gård. När de passerade porten på väg in på Hakis gård stod den tilltalade i porten och skrek till dem att hålla blicken neråt. Han slog till henne i bakhuvudet med gevärskolven och handen när hon passerade honom. Slaget gjorde ont, men i den stunden kände hon inte mycket smärta. Han slog nästan alla som passerade. Hon såg den tilltalade tydligt den dagen och har även känt igen honom från fotografier. Efter det att porten stängdes såg hon inte byns män mer. Inne på gården skrek soldaterna smädelse och hot och sköt framför deras fötter. Soldaterna hotade med att om de inte lämnade över sin ägodelar skulle de avrättas inför de andra eller så skulle de tvingas klä av sig sina kläder. Under tiden hörde de skott som inte lät som de sköts i luften utan med ett lite dovare ljud. Hennes mor sa till henne att det förmodligen var männen som avrättades. Soldaterna verkade glada och skrattade. Den tilltalade var en av de soldater som vaktade inne på gården. Det fanns ytterligare två yngre soldater där. Den ena av de andra yngre männen var mörkhårig med runt ansikte och bred näsa, den andra var blond och blåögd. Dessa tre unga

soldater gick emellanåt ut på gatan, men byttes aldrig av som de äldre soldaterna gjorde. Soldaterna stod emellan gruppen av kvinnor och barn och porten till gården. Hon såg soldaterna tydligt då hon stod rakt framför dem under tiden hon var på gården eftersom hon inte följde uppmaningen att hålla ner blicken. Hon kan inte säga säkert hur länge de hölls instängda på gården, men det var minst 20 minuter. Hon vet inte hur många soldater det var, men hon tror runt 7-8 stycken. Soldaterna hade små svarta flaskor som de drack ur. Zvonko Popovic vars namn hon hört på TV i efterhand, kom in på gården tillsammans med en soldat med patronbälte runt kroppen och som placerat en vit blomma i pipan till maskingeväret. De skrek ”ni önskar er att NATO skulle varit här, nu ska vi döda er allihop”. De sköt automatsalvor framför deras fötter. De tillät inte att någon skrek eller grät, inte ens barnen. Soldaterna sa åt dem att åka till Albanien. Innan gruppen av bybor lämnade gården kom även hennes bror, Muje Gashi, till gården. Han haltade betänkligt, men med blickar förstod hon att det inte var någon fara med honom. Hon hade en femårig släkting, Dardan, med sig i famnen. På fråga från Popovic svarade hon att det var hennes barn hon bar på och att fadern dött i en trafikolycka. Popovic sa till henne att om hon ville att hennes barn skulle få växa upp med en mor i livet måste hon lämna över alla sina pengar och värdesaker. Hon svarade att hon inte hade några varpå han sa ”stick din hora, stick till Albanien”.

När paramilitärerna tvingade bort dem från gården kom soldaten med blomman i maskingeväret fram och slog henne med ett kraftigt slag i bröstet med kolven till maskingeväret så att hon föll till marken. Ena sidan av hennes överkropp var blå efter slaget. De klev upp på en traktor och en 12-årig pojke körde dem mot stora vägen. Traktorn stod nära Ajet Gashis hus som börjat brinna så att elledningar föll ner på taktorn. Paramilitärerna gick till de hus som inte brann och satte eld på dessa. Vid den stora vägen åkte byborna mot Peja och soldaterna åt andra hållet, mot Pavlan. På vägen mot Peja fanns många stridsvagnar och paramilitära styrkor. Så vitt hon kunde se var det inga vanliga soldater, de bar inte militäruniformer. Byborna stoppades vid batterifabriken och skickades tillbaka till byn. Poliser

eskorterade dem tillbaka. I byn träffade hon Hasir Berisha. Han var brännskadad över hela kroppen, hans ansikte var bränt och han hade stora sår i benen där han blivit skjuten. Hon frågade honom vad som hänt med byns män och han sa, ”du är en smart tjej, så fråga inte det”. Hon förstod att hennes släktingar blivit mördade. Hon hjälpte honom lägga om såren. Soldater kom och sa att de skulle till Albanien, så de påbörjade sin resa igen. De tvingades på nytt att vända vid batterifabriken och återvända till byn. Hon fick veta att hennes farbror överlevt men att hennes pappa blivit dödad. Hon fick veta att människans kroppar bränts efter att de dödats. De försökte släcka elden i husen där kropparna bränts, men det var svårt att släcka elden med vatten. Nästa morgon vågade de inte återvända till sina hus utan samlades återigen vid samlingspunkten i mitten av byn. Hon tog en skottkärra och hämtade vad som återstod av faderns kropp, halva käken och en del av bröstkorgen. Hon gick med hans kvarlevor till gravplatsen där hon begravde honom. Hon gick sedan runt bland husen och letade efter kvarlevor efter de som bränts upp. De hittade någon kroppsdel efter varje person. Ibland fanns bitar av klädesplaggen kvar och användes för att identifiera offren. De skrev lappar med namnen på dem som de trodde att det var. Byns unga män och tre unga kvinnor begravde sedan dessa kroppsdelar i en grav. Det var ingen som gjorde motstånd mot de serbiska styrkorna den dagen.

Hon kände rädsla först efter den 10 juni. Det tog lång tid att återgå till ett normalt liv. Hon fick ingen hjälp efter händelsen. Hon drömmer fortfarande ofta om händelsen.

Förra året skickade hennes bror en bild till henne över MSN- messenger utan att först säga varför och frågade om hon kände igen personen. Hon kände genast igen personen på bilden från händelsen i Cuska den 14 maj. Brodern berättade att personen på bilden gripits i Sverige för brott i Cuska. Innan hon fick se den här bilden hade hon inte sett några foton på personer misstänkta för brotten i Cuska. Hon vet att det har förekommit information i media och böcker och liknande, men

hon har endast hört talas om detta. Hon har inte tidigare sett ”grupp bilden” i media eller i något annat sammanhang, hon har dock sett andra bilder. Hon har inte uppfattat ”grupp bilden” som en bild på Schakalerna. Hon raderade genast bilden av den tilltalade eftersom hon blev stressad och rädd av att ha den på datorn, hon ville inte återuppleva händelsen. Hon fick veta den tilltalades namn från sin bror.

Hon har hörts av svensk polis i Peja på kallelse från en EULEX-polis. Förhöret hölls någon gång i juni 2010. Hon fick då se tre fotografier. Hon kände igen den tilltalade på dessa foton. Hon har innan detta förhör aldrig tidigare hörts utan har vägrat uppge något om händelsen.

Målsäganden förevisas ”grupp bilden” med numreringar, aktbilaga 345. Hon har pekat ut personerna på fotot vid förhöret med den svenska polisen, men hon har inte själv gjort numreringen. På bilden känner hon igen mannen sittande längst ner till höger, personen som markerats med en tvåa på fotot, som den tilltalade. Hon känner även igen mannen som står högst upp till höger, markerad med en etta, som den som slog henne i bröstet med maskingeväret. Hon känner igen Salipur, mannen i mitten i bakre ledet, men vad hon vet dödades denne innan massakern i Cuska. Hon pekar även ut mannen som sitter längst ner till vänster med pannband som närvarande i Cuska den 14 maj.

Mannen längst ner till vänster med pannband på ”grupp bilden” gjorde ungefär samma sak som de andra soldaterna, han skrek och svor, sköt, hotade och rånade byborna. Hon har inte sett om denne man dödat någon. Han bar samma kläder den 14 maj som han gör på bilden. Han var blåögd.

Mannen högst upp till höger på ”grupp bilden” var den person som slog henne med gevärskolven i bröstet. Han var mer orakad den dagen och han hade en annan kamouflageuniform än den han har på sig på bilden. Även han gjorde samma saker

som de andra soldaterna. Han bar en jättestor kniv som hängde på hans vänstra sida. När han skrek och öppnade munnen såg man att han saknade en framtand.

Den tilltalade var på plats i Cuska den dagen. Han var hela tiden i närheten av henne. Han var en av soldaterna som tvingade in gruppen med kvinnor och barn som hon ingick i på Haki Gashis gård. När hon passerade porten slog han henne i bakhuvudet med gevärskolven. Han svor åt byborna och förnedrade dem på samma sätt som de övriga soldaterna. Han sköt framför deras fötter. Han var med i gruppen av soldater som höll byborna kvar inne på Haki Gashis gård. Den 14 maj bar den tilltalade en kamouflageuniform. Han hade en svart flaska i fickärmen som han drack ur. Han hade inga särskilt utmärkande drag. Han var inte målad i ansiktet. Förutom att han är lite äldre idag är ansiktsdragen desamma. Hon är säker på att det är Milic Martinovic som var på plats i Cuska den 14 maj 1999. Konfronterad med vad hon tidigare sagt i förhör, förundersökningsprotokoll B2, aktbilaga 221, s. 88, om att den tilltalade inte befann sig inne på gården säger hon att det är möjligt att hon sagt så, men att det hon sagt idag stämmer och att den tilltalade även gick in och ut mellan gården och gatan.

Utsaga Shkurte Gashi

Shkurte Gashi närvarade inte personligen vid huvudförhandlingen. Förhör från den 22 juni 2010, tilläggsprotokoll T1, aktbilaga 238, s. 44-66 föredrogs.

Den 17 april kom serbiska styrkor till byn. En av soldaterna beordrade henne att hämta tillbaka de män som flytt. Istället flydde hon över fälten till byn Pavlan. De serbiska styrkorna hann ikapp henne där. Hon vände sin jacka ut och in för att inte bli igenkänd av den soldat som beordrat henne att hämta männen.

Den 14 maj 1999 vaknade hon någon gång mellan 07.00 och 07.15. Ett par pojkar kom och sa att de skulle fly eftersom soldaterna börjat bränna och mörda. De kunde höra skottlossning. Hon och hennes sina syskon gick till den plats där minnesmärket

är idag där de andra byborna samlats. Hon har hört att soldaterna kom till gården fem minuter efter att hon gett sig av. Fadern, farbrodern och dennes fru tvingades till samlingsplatsen av soldaterna. Hela byn var samlad där. Hon tror att det var ungefär 500 bybor på plats och de var helt omringade av beväpnade, serbiska soldater. Hon såg pansarfordon. Även sådana med tunga vapen. De som bodde nära motorvägen hade berättat att pansarfordonen samlats på vägen redan vid 03.00 på morgonen. Soldaterna bar kamouflageuniformer med olika mönster. Det var gröna kamouflageuniformer. Hon kunde inte se skillnad på uniformerna. De hade granater och knivar hängande runt kroppen, patronbälten och bajonetter. Soldaterna skrek svordomar om NATO och frågade om Agim Ceku. Soldaterna sköt i luften, svor och skrek skällsord och kränkande uttryck. Sedan skilde de ut männen från kvinnorna. De yngre männen fördes ut och beordrades att ge ifrån sig sina värdesaker. Varken hennes far eller bror var med i den gruppen. Soldaterna sa åt kvinnorna att om de inte överlämnade allt de hade skulle soldaterna klä av de nakna inför alla män. Männen leddes bort med händerna bakom huvudet och ställdes upp på led mot ett hus. Erdogan Kelmendi var med i gruppen och hon såg honom slå ner med en gevärskolv. Kvinnorna fördes till två olika gårdar. Den ena till Sali Gashis och hennes grupp till Haki Gashis gård. När hon var där hörde hon skottlossning som lät som dunsar, som att det sköts inomhus. Inne på Haki Gashis gård drack soldaterna alkohol, vatten och använde sprutor. Hon vågade inte ens titta på dem. De var mycket hotfulla. Det var många soldater som övervakade dem inne på gården. Några av soldaterna hade målade ansikten och samtliga bar kamouflagefärgade uniformer. Några hade även hattar eller bar scarfs runt huvudet. Soldaterna frågade över radio vad de skulle göra med gruppen kvinnor. Hon förstår serbiska, hon talade nästan flytande serbiska före kriget. Två av soldaterna som stod vid grinden och vaktade hade en radio. Hon hörde de säga ”Vi är klara med dem, vad ska vi göra med resten” på radion. Hon hörde inte svaret. En av soldaterna verkade föra befälet, men hon vet inte vad han hette eftersom de använde sig av smeknamn. Soldaterna ledde ut dem från gården. De var instängda på gården i cirka två timmar. Sedan tände soldaterna eld på husen på gårdarna där de varit. När de

kom ut från gården var alla männen borta. Hon kunde endast se sin farbror och faderns kusin. Hon hörde berättas att farbrodern och faderns kusin var de sista som blev avrättade.

Hon kände inte till att det skulle ha funnits några UCK-anslutna i byn. Det fanns i princip inga vapen i byn. Den 17 april brändes 20 fastigheter ner och den 14 maj brändes cirka 50 % av byn ner, minst 50 bebodda hus. Hon har tidigare blivit intervjuad om händelsen av en person från EULEX, en finländare, som visade fotografier för henne.

Målsäganden förevisas bild nummer 6 i fotokonfrontationen, benämnd SG1. Det är den person hon pekat ut tidigare. Den här personen deltog i aktionen i byn. Hon såg honom där under hela händelseförloppet. Hon vet inte om hon såg honom även den 17-18 april. Han gjorde detsamma som alla andra soldater, han tog deras ägodelar, skrek okvädningsord och liknande. När de delats upp mellan gårdarna gick han in och ut från gårdarna. Hon var kanske 15 meter ifrån honom. Alla var målade i ansiktet och hade kamouflageuniform.

Målsäganden förevisas ”grupp bilden”, benämnd SG2. Hon känner igen mannen som sitter i främre raden längst till vänster. Det var han som gav henne ordern den 17 april. Han hade prickar i ansiktet och bara en tand syntes i munnen. Hon känner även igen personen i mitten i det bakre ledet som Saripoli. Personen som sitter längst ner till höger i det främre ledet är samma person som hon identifierat i SG 1.

Hon såg ”grupp bilden” för första gången cirka 3-4 månader efter kriget. En människorättsorganisation förevisade henne den och andra bilder och frågade om hon kunde identifiera någon som deltagit i massakern.

Utsaga Muje Gashi

Muje Gashi har i huvudsak uppgett följande. Han var 20 år i april-maj 1999. Han vet att det kom serbiska styrkor till byn i mitten av april, men han såg dem aldrig.

Vid det tillfället tog de med sig ett fordon och två stycken vapen, ett jaktgevär och en pistol.

Den 14 maj vid 07.30 på morgonen blev han väckt av sin mor. Hon sa att serbiska styrkor var på väg in i byn. Han tog med en förberedd väska och gick ut. På gården kastade han en blick mot byn och såg att några hus hade börjat brinna. Han kan inte säga hur många, men han såg 2-3 hus tydligt. Han vet inte exakt hur många hus som bränts ner totalt, i hans del av byn var det åtminstone 70 %. Han gick till bykvarterets väg och fortsatte till skogen. Han såg inga serbiska styrkor. Han stod ensam i en skogsdunge i några minuter varefter han återvände till byn och anslöt sig till folksamlingen i mitten av byn. Det var först då han såg de serbiska styrkorna. Han vet inte hur många de var, men de var ganska många. De var utspridda i byn med en större ansamling vid torget. De rörde sig till fots. De bar olika uniformer, en del bar gul-gröna kamouflagefärgade militäruniformer och andra bar blåa polisuniformer. På polisernas uniform stod det skrivet på deras ryggar att de var poliser. Det förekom uniformer med texten ”policia” så väl som ”milicia”. Det förekom även blå-svarta uniformer. En del av soldaterna bar hattar och några var målade i ansiktet. Två av soldaterna var maskerade så att man endast såg mun och ögon.

I princip hela hans bykvarter var samlat vid torget i byn, familjen Gashi, Ceku, Lushi och Kelmendi samt några gäster. Han kan inte säga exakt hur många de var men de måste ha varit minst 200. Soldaterna tog sig fram på ett vilt sätt, de skrek och sköt framför bybornas fötter. De bar vapen av olika slag, Kalasjnikovs, pistoler, granater och knivar. Soldaterna skilde män och kvinnor åt och radade upp männen vid gravplatsen och beordrade dem att sätta händerna på huvudet. Han förstod inte serbiska så han vet inte närmare vad soldaterna sa. Han var under stress och hot och tittade inte på soldaterna. Soldaterna beordrade byborna att slänga alla sina värdesaker och ID-handlingar på marken. Självt blev han av med sin klocka,

halskedja och pengar, kanske 700-800 D-mark. Soldaterna tvingade en ung kille, Erzen Lushi, att samla ihop värdesakerna i en väska.

Männen delades upp i tre grupper. Den grupp han var med i ställde soldaterna upp mot muren vid Haki Gashis hus. På väg mot muren låtsades han att han var invalidiserad genom att gå på ett speciellt sätt. När de stod uppställda vid muren frågade en soldat hur gammal han var. Han svarade att han var 16 år trots att han var 20. Soldaten ryckte bort honom från gruppen och sa på serbiska ”Gå och lev en dag till” och placerade honom tillsammans med kvinnorna och barnen på Haki Gashis gård. Detta skedde ungefär vid 8.30-tiden. På gården hände inget särskilt. De befann sig på Haki Gashis gård ett tag innan de blev beordrade att åka därifrån på ett traktorslöp mot Peja. På traktorsläpet var de täckta av plast så han kunde inte se omgivningen särskilt tydligt. I byns centrum fanns en pansarvagn eller kanon och en polisbil och däromkring fanns serbiska styrkor som rörde sig i området. Han hade sett polisbilar tidigare och kände därför igen dem. Vid batterifabriken tvingades de vända om. När de återvände till byn gick de till Mentor Kelmendis hus. Där stannade de till sent på eftermiddagen. Återigen fick de order om att lämna byn och åka i riktning mot Peja. Samma sak hände igen och de tvingades vända om vid batterifabriken. Väl i byn igen träffade han Isa Gashi som berättade för honom att hans far blivit mördad. I huset där Isa Gashi överlevde fanns även hans far Rame Gashi, Iber Kelmendi, Xhafer Lushi, Xhafer Gashi. Han minns inte exakt vilka som mördats där eftersom massakern skedde på flera olika platser. Han kände inte igen någon i de serbiska styrkorna sedan tidigare. Han hörde att en av soldaterna kallades för Srecko. Han hörde även öknamn nämnas som ”nula” och ”pope”.

De första dagarna efter händelsen sov han i en traktor och på dagarna var han i skogen. De hade matreserver som de levde på. Det var under stora svårigheter, men de överlevde. Rädslan bar han på fram till krigets slut. Direkt efter händelsen var han ledsen och mådde dåligt, men efter hand som tiden gick och han kunnat prata

om det så har det blivit bättre. När han talar om händelsen är det som han är på plats igen.

Målsäganden förevisas förundersökningsprotokoll B2, aktbilaga 221, s. 112, föreställandes ”grupp bilden”. Han minns att han pekade ut personen längst ner till vänster vid förhör den 17 juni 2010, han verkar bekant. Han fick även se svartvita bilder, men där kunde han inte peka ut någon. Han såg mannen som sitter längst ner till vänster på ”grupp bilden” på plats den 14 maj 1999. Han har inte sett honom före eller efter händelsen. Han såg honom den dagen och i efterhand har han fått veta att det var han som de avsåg med namnet ”nula”.

Utsaga Lirije Gashi

Lirije Gashi har i huvudsak uppgett. I april-maj 1999 var hon 28 år gammal. Serbiska styrkor var i byn redan i mitten av april och sa då till byborna att stanna kvar eftersom inget skulle hända dem. Hon såg endast soldaterna på avstånd eftersom hon flytt ut på fälten. Hon har hört att soldaterna kom i fordon till byn, men inte lika många som den 14 maj. Hon har hört från männen att det var samma styrkor som den 14 maj, de hade känt igen några av soldaterna. De har känt igen tre barnbarn till en serb som bott nära liksom Isa Gashi har känt igen en gammal arbetskamrat.

Tidigt på morgonen den 14 maj inleddes händelsen i Cuska. Klockan kan ha varit mellan 07.00 och 07.30 då hon gick upp för att ta hand om korna tillsammans med sin man, Haki Gashi. Hon brukar vakna vid sju. När hon var på väg tillbaka från betesängarna såg hon rök. Henne makes kusin, Abdullah Gashi, kom till gården och sa ”Någon har mördats på vår gård, jag vet inte vem, men ni måste ta er härifrån”. Deras hus, Brahim Gashis, låg ungefär 500 meter upp i byn. Brahim Gashi är Abdullah Gashis far, de två andra som mördats var Rasim Rama och Muhammed Shala. Cirka 30 minuter senare kom de serbiska styrkorna till deras gård och förde dem med sig. Soldaterna rörde sig från gård till gård och tvingade byborna till

platsen i byn där minnesmärket står idag. Hon tror att de kan ha samlats ungefär vid 8-tiden. De serbiska styrkorna bar militära kläder, de flesta var målade i ansiktet och många bar dukar på huvudet. Det var svårt att känna igen dem. Av de hon såg var de flesta klädda på det sättet. Men hon kan inte säga säkert då hon var rädd att lyfta blicken och titta på dem. Uniformerna var mönstrade i grönt och grön-gult. Soldaterna skilde män och kvinnor åt. Männerna radades upp med händerna på huvudet. De beordrades att slänga allt av värde framför sig. Detta skedde under skrik och hot. Hon var där med sin svärmor, svägerska och sina tre barn. Det måste ha varit mer än 50 soldater på plats med tanke på alla fordonen. Hon vet inte hur många bybor som samlats vid gravplatsen, men det kan ha rört sig om 500 personer. Det är 200 personer bara i hennes del av byn. En polis kom och uppmanade alla igen att slänga allt av värde på marken. Han hade en kniv i handen och närmade sig hennes son. Hennes svägerska hade gömt 100 D-mark i kläderna på sonen. När mannen med kniv närmade sig honom blev han så rädd att han kissade på sig och svimmade.

Soldaterna delade upp kvinnorna i två grupper, hennes grupp fördes till hennes egen gård, Haki Gashis, medan den andra gruppen fördes till Sali Gashis gård. Gården hon befann sig på var omgiven av en mur. I varje hörn av gården fanns en soldat. Hon hörde skottlossning från Deme Gashis gård. Barnen var väldigt rädda och grät. Hon såg till att ha barnen framför sig så att om de skulle bli mördade skulle de bli det tillsammans. Tillsammans med henne på gården var hennes svärmor och svägerska, men även bybor från andra delar av byn som inte hörde till familjen. De samlades vid brunnen. Hon vet inte hur många de var sammantaget, men det var rätt mycket folk samlat på gården. Hon såg inte Skurthe Gashi eller Ezren Lushi där, men hon såg Veijbe Gashi. Hon minns att någon skrek mycket till Veijbe angående någon apparat hon hade i händerna, som hon inte ville ge ifrån sig. Veijbes bror kom till gården efter ett tag, han hade först varit tillsammans med männen. Hennes svägerska gav soldaterna vatten. En soldat sköt en salva framför deras fötter och skrek att de skulle vara tysta. Soldaterna hotade med att om något av värde

påträffades hos någon så skulle denne avrättas omedelbart. Än idag är hennes barn traumatiserade. Det var ungefär 10 soldater på plats på gården. Soldaterna drack något och skrattade. Såvitt hon kunde se förekom inte några handgripligheter på gården.

Soldaterna förde dem från gården och eskorterade dem till stora vägen mellan Pristina och Peja där soldaterna begav sig i riktning mot byn Pavlan. Det var svårt att ta sig ut på gatan på grund av alla brinnande hus. Vid minnesmärket fanns flera militärfordon lastade med bybornas tillhörigheter. En del bybor klättrade upp på traktorerna för att åka därifrån. Muharem Gashi ville klättra upp på traktorn, en soldat gick fram och ryckte ner honom och tvingade honom med sig till ett hus. Huset brann och hon är nästan säker på att han tvingades in i det brinnande huset. Med traktorerna tog sig byborna till batterifabriken. På väg från byn till batterifabriken såg hon inga militärfordon. Väl där sa andra styrkor åt dem att de måste återvända till byn. De tog sig till ett av Lushis hus där de stannade till kvällen. När de återvände på kvällen var alla hus nedbrända. En väninna gick till Deme Gashis hus där hon hittat de uppbrända kvarlevorna efter byns män. I den del av byn hon bor brändes 17 hus ner den 14 maj. I byn i övrigt känner hon inte till. Från det att soldaterna kom till det att hon lämnade byn tog det ungefär 2 - 2,5 timmar. Händelsen var över ungefär vid 10-tiden. Hennes make flydde när soldaterna kom till byn, vilket gjorde att han klarade sig. När soldaten viftade med den stora kniven mot hennes son var han inte 6 år fyllda och han blev mycket rädd eftersom han hade en sedel gömd innanför tröjan. Sonen minns detta mycket väl. Även mellanbarnet mår fortfarande dåligt efter händelsen. Barnen har inte fått någon hjälp eller något stöd, bara under tiden då finländarna var där. Hennes 16-årige son är nervös och inåtvänd och vågar inte somna själv. Tryggheten återkom när KFOR-styrkorna kom till byn runt 15-16 juni.

Utsaga Shpresa Rama Kelmendi

Shpresa Rama Kelmendi har i huvudsak uppgett följande. Hon var 34 år gammal den 14 maj 1999. Tidigt på morgonen, ungefär vid 08.00, väckte hennes man henne då det kommit soldater till byn. De packade mat för en lång resa eftersom de trodde att de skulle bli fördrivna. När hon gick ut ur huset såg hon rök från husen som brann och hon hörde skottlossning inne i byn. Hon gick till bykvarteret där Gashifamiljen bor och där flera bybor samlats. Det kan ha varit runt hundra personer där, men hon är osäker. De serbiska styrkorna kom till fots. Soldaterna bar grönfärgade militäruniformer, en del hade patronbälten runt överkroppen, en del var målade i ansiktet och några bar hatt. Hon vågade inte titta närmare på dem eftersom hon var rädd. Hon vet inte hur många de var, men de var fler än ett par stycken.

Soldaterna separerade männen från kvinnorna och barnen. De ställdes upp vid gravplatsen där minnesmärket är idag. Soldaterna hotade dem, skrek och sköt framför deras fötter. Soldaterna sa åt dem att överlämna allt av värde. Kvinnorna lämnade under hot över alla värdesaker med förhoppningen att det skulle rädda männen. Soldaterna drog sina knivar och hotade med ”om vi hittar något gömt hos barnen så kommer vi inte ens att skona dem”. Hon blev av med cirka 2 000 – 3 000 D-mark och en del guldsmycken. Andra lämnade över ID-handlingar till soldaterna. Hon såg soldaterna slå hennes man med gevärskolven. Kvinnorna delades i två grupper och fördes till två olika hus. Det var sista gången hon såg sin man, hon vet inte vad som hände med honom. Hon blev förd till Sali Gashis gård. Soldaterna skrek och behandlade dem kränkande. Hennes svägerska hade glömt ta av sitt örhänge, då sa en av soldaterna ”varför har du inte tagit av dina örhängen, vill du att vi ska dra av dem tillsammans med örat”. Soldaterna tog Ardijan Kelmendi, hennes makes brorson, och tänkte avrätta honom framför kvinnorna. Soldaterna sa ”Vill du att vi avrättar dig här eller att vi slänger in dig i elden” – han förstod inte serbiska och gestikulerade bara med axlarna att han inte förstod. En soldat sa att han skulle låta honom leva en dag till och de lät honom stanna med kvinnorna. Hon visste inte att männen avrättades samtidigt som detta hände. Soldaterna fortsatte att hota dem

och sa åt dem att ge sig iväg till Albanien. De tvingade Ardijan Kelmendi att plocka upp alla ID-handlingar. Soldaterna brände upp husen i byn. Samma dag tog de hennes svåggers lastbil och mördade honom och hans son. Hon var väldigt rädd, det var en hemsk dag. Hon vågade inte ens lyfta blicken för att titta på soldaterna.

Hon bedömer att det kan ha tagit ungefär två timmar från det att händelsen började till dess att hon lämnade byn första gången runt 10.00–12.00 på förmiddagen. Soldaterna tvingade dem att bege sig ut ur byn på den stora vägen mot Peja. När hon lämnade byn kunde hon se brinnande hus. Längs vägen från Pristina mot Peja var det nedbränt på vänster sida ner mot torget i byn. Vid vägspärren fanns serbiska styrkor som skickade de tillbaka till byn. De var vid vägspärren tre gånger den dagen.

Sedan den dagen kan varken hon eller barnen se våldsamma filmer eller något liknande. Efter händelsen bodde de kvar i Rexhe Kelmendis hus. I början tog Rexhe Kelmendi hand om dem, sedan flyttade hon hem till sina föräldrar. För två år sedan fick hon egen lägenhet. Hon har fått väldigt lite hjälp med sina psykiska ärr. Hennes barn är väldigt traumatiserade. Hennes då treåriga dotter kommer inte ihåg sin pappa. Barnen mår bättre idag, men själv mår hon inte bättre.

Utsaga Rexhe Kelmendi

Rexhe Kelmendi har i huvudsak uppgett följande. I april-maj 1999 var han 48 år gammal. Två månader innan händelsen var de serbiska säkerhetsstyrkorna i byn vid ett flertal tillfällen. De hade kontroll över området. De kom sporadiskt och brände ner ett hus eller åkte runt för att kontrollera om byborna hade vapen. Före den 14 maj 1999 har han även hört att paret Sarapoli tagits till utkanten av byn och avrättats.

Händelsen inleddes någon gång mellan 07.30 och 08.00 på morgonen. Han var vaken eftersom de turades om att hålla vakt då de anade att något skulle hända. Han

hörde först skottlossning och såg sedan rök från övre delen av byn. Han såg soldater komma därifrån och röra sig nedåt genom byn. Soldaterna bar olika uniformer. En del hade hattar, andra pannband och en del var svartmålade i ansiktet. Några var även maskerade. En del soldater bar serbiska militäruniformer, men det fanns även icke-uniformerade beväpnade män klädda i t-shirt. Det förekom både polis och militär. Han har hört att det vid stora vägen var mest poliser.

Han fick höra från ett par småpojkar som skickats från Gashis att Met Shala, Rasim Rama och Brahim Gashi dödades. Han har hört att soldaterna sedan gått till Cekus och där dödat Agim Cekus far och farbror och sedan Sali Gashi och Haki Gashi. Det var två grupper av soldater. Den första kom från övre delen av byn medan den andra kom från området där skolan ligger och rörde sig in mot mitten av byn. En grupp bybor hade samlats vid gravplatsen i byn. Han gick för att hämta sin traktor för att fly med familjen. Han stoppades av en militärjeep med en stor kulspruta på stativ. Soldaterna slet ut honom ur traktorn. Han fördes tillbaka till gravplatsen där byborna ställts upp på rad med händerna bakom huvudet. De hade dessförinnan rånats på sina tillhörigheter. En av soldaterna som såg att han bar en klocka på armen sa ”vad behöver du den till nu?” och tog den ifrån honom. Soldaterna hotade byborna, svor åt dem och tog deras värdesaker. Han hörde en soldat ropa ”skynda dig” till en annan soldat. Eftersom soldaterna rörde på sig hela tiden är det svårt att säga hur många de var, men han tror att de var cirka 10-12 stycken. Han vågade inte ta ner händerna från nacken eftersom han inte visste vad soldaterna skulle göra i sådana fall. Soldaterna slog Skender Kelmendi i ryggen med en gevärskolv och stal dennes lastbil full av ägodelar. Soldaterna tog även Bezim Kelmendis lastbil. När byborna stod samlade höll Yasher Gashi ett barn i famnen och en serbisk soldat skrek till honom att släppa barnet och sätta händerna bakom huvudet. Vid gravplatsen såg han en soldat med ett flertal granater i skjortfickorna. Han har senare fått reda på att dessa granater användes för att tända eld på hus.

Männen delades upp i tre grupper och fördes bort. Han hamnade i den tredje. Den första gruppen fördes till ett hus och strax därefter hörde han gevärseld. Han minns inte om han hörde några skott avfyra när den andra gruppen fördes bort. Hans grupp fördes till Deme Gashis hus. De blev intvingade i hallen av två soldater med automatvapen. De hade fortfarande händerna bakom huvudet. Han gick först i ledet av nio man och han minns tydligt att de närmast bakom honom i ledet var Ahmet Gashi, Besim Gashi och Erdogan Kelmendi. En av de två serbiska soldaterna kastade sin tändare framför honom och någon i gruppen sa ”de vill att du ska tända eld på huset”. Han böjde sig ner och försökte tända eld på en gardin som hängde framför honom. Soldaterna som stod vid trappan vid ingången öppnade eld och sköt samtliga i gruppen bakifrån. Hade han stått upprätt hade han träffats. Han tog sig snabbt ut genom dörren till höger i korridoren och klättrade ut genom ett fönster. Medan han flydde hade Erdogan Kelmendi lyckats ta sig in i rummet till vänster i korridoren vilket gjorde att hans kropp inte brann upp helt. Han blev skadad när han hoppade ut genom fönstret, han rev upp hela underbenet och fick småsår i händerna. Efter att han flytt från huset sprang han mot skogen. Han stötte efter ett tag på en familj på 14 personer som flytt från Peja. Han fick lite vatten. Han hade svårt att höra efter skotten i hallen. Han såg rök från byn och han hörde en explosion. Senare fick han veta att det var Qaushs bil som exploderat. Han uppskattar att händelsen var över någon gång på förmiddagen, runt 09.30-10.00. Han är dock osäker, det är endast en uppskattning. I byn fanns ingen UCK-aktivitet. Det förekom inget motstånd alls i byn. Soldaterna tvingade hans nioårige son att köra traktor. Soldaterna slog honom för att tvinga honom att köra. Tre gånger körde byborna fram och tillbaka till den stora vägen.

Efter att byborna ställt upp sig på gravplatsen hotade soldaterna Qaush Lushi, de hittade hans bilnycklar och tvingade honom att hämta bilen under det att de hotade sonen. De kunde inte använda bilen utan sköt istället en salva och tände eld på den. De försökte tvinga av Quash Lushi 50 000 D-mark för att inte mörda honom och hans familj. När Quash Lushi kom tillbaka sa soldaterna åt honom att gå och

gömma sig på toaletten hos Gashi. Han har sedan hört att Quash Lushi skjutits med 12 skott.

Ibish Gashi blev skjuten för att han inte lytt soldaterna. De ville att han skulle klättra upp och köra en traktor, men han sa att han inte kunde köra. Hans finger blev avskjutet. Hans kropp låg lämnad i Sali Rexhas hus.

Han var tillbaka i Deme Gashis hus först sent på eftermiddagen tillsammans med andra bybor. Kropparna pyrde fortfarande. De hällde vatten på dem för att släcka dem. Det var en svår syn. Under två års tid efter händelsen kunde han inte arbeta eftersom han mårde dåligt. När det kom hjälp till byn fick han träffa en psykiatriker som arbetade med honom i ungefär 2 månader, han fick även tabletter. Han mår fortfarande dåligt. Offren blev brända så byborna kunde bara samla ihop resterna efter kropparna. Han tror att det var resterna efter 33 kroppar de samlat ihop. De var tvungna att begrava offren under natten och sent på kvällen. Han var där, men han deltog aldrig i själva begravningen. Det sköttes av tre unga killar som var starkare. Han klarade inte av att se likdelarna i plastpåsar. Den dagen blev hans bror, sex av hans kusiner och två gäster hos familjen avrättade.

Efter händelsen har han identifierat Srecko Popovic. Han har sett bilder på honom och sett honom även i efterhand. Han verkade leda operationen, han skrek order åt de andra soldaterna. Det enda han minns av övriga personer är de två soldater som sköt. Den ena var ljushårig med ljus hy. Den andra var kraftig och mörkhårig.

Det blev mer och mer kaotiskt allteftersom händelsen fortskred. Iber Kelmendi hade hängt sin kavaj vid sidan av gravplatsen och sa till soldaterna att han behövde sina mediciner. Soldaten svarade ”vad har du för nytta av dem nu?”. Han förstod vad som skulle hända när männen delades in i grupper och fördes bort. Han började tänka hur han skulle kunna fly, men han tappade modet och lydde bara soldaternas order. Han tror inte att de skulle ha gjort det de gjorde om byborna hade gjort

motstånd. Soldaterna tog 200 D-mark från honom och 100 D-mark från hans fru samt alla deras smycken. De tog även alla plånböcker och ID-handlingar och brände upp dem. Efter händelsen har han mått psykiskt dåligt, han mår dåligt än idag. Under två år kunde han inte arbeta. Tillslut blev han tvungen att ta sig i kragen och börja bruka jorden, i två års tid levde de på allmosor. Psykiatrikern och tabletterna han fick hjälpte honom mycket. Under den första tiden magrade han över 20 kilo. Han har haft skuld känslor för att han överlevt. Hans barn och fru har gråtit. För ett par dagar sedan när han bestämt att han skulle vittna här så talade han med sin brorson. Det visade sig att brorsonen inte längre mindes sin pappa. Detta tog honom hårt och han grät mycket. När han sitter i rätten kommer känslorna tillbaka.

Utsaga Haxhi Ceku

Haxhi Ceku har i huvudsak uppgett följande. I april-maj 1999 var han 76 år gammal. Han har hört att Salipur kom till byn tillsammans med tre andra i mitten av april 1999. De hade polisuniformer på sig och en slags militäruniform. En av dessa personer var son till Lekic och han kände igen honom trots att han var maskerad då denne tidigare varit hans elev. De låtsades att de inte kände igen varandra. Såvitt han vet dog Salipur i april, han tror efter den 8 april 1999. Männen tog guldsmycken från kvinnorna och de krävde hans bror på 1000 D-mark annars skulle de döda honom. Männen förde bort brodern eftersom han inte hade pengar medan de höll kvar honom själv och hans brorsdotter. Männen förde brodern bakom huset och han väntade på att få höra ett skott. Brodern erbjöd dem 100 D-mark och männen förde honom då tillbaka till huset där de tog 100 D-mark och 100 dinarer. Brodern berättade allt detta för honom. Soldaterna gav order om att de skulle göra sig redo för att resa till Albanien. Om de var kvar dagen efter skulle de avrättas. De tog risken och stannade kvar i byn. Soldaterna kom inte tillbaka.

De serbiska styrkorna hade således kommit till byn ett par gånger innan 14 maj. Den 13 maj 1999 avrättade de Hasis Sarpov och dennes fru i ett hus i byn. Paret hade förts från Peja och avrättats i Cuska. Veckan innan hade de även mördat en

ung kille från Rukova. Byns ungdomar hade begravt honom på natten. I Ujkan Bekas hus hade de hittat två döda personer, en äldre och en yngre manskropp. Han sa till ungdomarna i byn att de kunde begrava dem i närheten av byn eftersom det kunde vara farligt att begrava de döda då polisen ofta bevakade kropparna och ibland kom tillbaka vid ett senare tillfälle för att ta bort dessa. Vid den här tiden kunde man inte anmäla mord till polisen eftersom polisen själva sköt människor. När Sarpov mördades den 13 maj hade han sagt att de skulle låta kropparna ligga till morgondagen. Två dagar senare, på kvällen den 15 maj, hade någon skändat liken. Huvudena var avhuggna och slängda i en grop. Under den här tiden blev liken ofta uppätta av hundar.

Vid 07.30 på morgonen den 14 maj 1999 hörde han ljud från byvägen som ligger bakom hans hus. Han hörde även en skottsälva. Han tog sig ut till porten på gården och såg springande kvinnor som skrek att någon höll på att döda dem. En av de kriminella männen dök upp och hotade honom med sitt vapen. Samtidigt kom ytterligare två av dennes kumpaner. De hade då redan varit på Brahim Gashis gård. Hans hund sprang mot soldaten men stannade vid sidan av honom. Soldaten sköt hunden med fem skott. De sköt även grannens hund. Soldaterna förde dem till Kadris gård. Där var de flesta av grannarna samlade - Kadris familj, Hasans familj, Nezirs familj, Bajrams familj, Dauds familj, hans egen familj samt två flyktningfamiljer. Sammanlagt ungefär 70 personer. Detta var runt åttatiden på morgonen. Soldaterna beordrade dem att lägga alla sina värdesaker på ett täcke på marken. Soldaterna gav order på serbiska, han förstår serbiska mycket bra. En del av militärerna pratade albanska. Soldaterna sa ”ni har väntat på att NATO eller Agim Ceku ska hjälpa er, men det är förgäves, de kan inte hjälpa er nu”. Byborna förklarade att de inte hade någon kontakt med Agim Ceku sedan många år. En av soldaterna tog Agims far, Hasan Ceku, och förde honom till Hasan Cekus hus. Hasan Ceku är hans bror. Där hittade de ett foto av Hasan och dennes dotter tillsammans med Agim Ceku. Soldaterna beordrade Hasan att han skulle samla sina familjemedlemmar och gå åt sidan. Hasan tog sin dotter, sin son och en liten flicka.

Soldaterna höll vapnen i beredskap när Hasan gick åt sidan med sina barn. Det var fem soldater i likadana uniformer. Soldaten gjorde tecken mot ledaren Nebojsa Minic som om han skulle skjuta dem. Minic gestikulerade ”nej” tillbaka. Innan de gick från huset frågade soldaterna Kadri om det fanns någon mer där och hotade att döda honom om han ljög. De gick in för att kontrollera och i gästrummet hittade de en handikappad äldre kvinna och sköt då Kadri och tände eld på huset. En annan soldat hade tagit brorsonen Daud åt sidan. Soldaten lekte med två kulor i sin hand och frågade vilken av kulorna han ville skjutas med. Daud svarade ”ingen”.

Soldaten sa att han måste skjuta honom med en av dem. Sedan hånade soldaterna byborna. De sa att de borde skämmas, att så många personer inte ens kunnat samla 1 000 D-mark. Soldaterna frågade om Agim Ceku igen. Hasan Ceku gav sig då till känna och sa att Agim Ceku var hans son, att han var UCK-general och han inte var anträffbar. Soldaterna förde Hasan till ett kostall. Efter att soldaterna avlägsnade sig tog han sig till stallet och såg då Hasans kropp som var skuren i halsen och skjuten med två kulor, en i bröstet och en i pannan. Soldaterna hade satt eld på höet på vilket Hasan låg, hans kropp hade börjat brinna. Han gjorde ingenting. Soldaterna hade även huggit kon i bakbenet med kniv så att kon skulle förblöda och kons och Hasans ben skulle sammanblandas. Skotten som dödat Hasan hade kommit framifrån. När han gick ut ur stallet stötte han på Hasans dotter och dennes son, han förklarade då att Hasan var skjuten. Medan han pratade med dem exploderade stallet. Efter det brann Hasans gård ner. De begravde Kadri och Hasan i trädgården.

Ledaren för gruppen som kom till hans gård var Nebojsa Minic och dennes ersättare var Srecko Popovic. Han kände inte igen dem först. Han fick senare veta att Srecko Popovic var en av dem. Själv kände han till Nebojsa Minic sedan tidigare och visste att denne gav order. Minic gick runt med en valp som han hittat i famnen. Popovic var rätt så kraftigt byggd, t.o.m. fet, såg ovårdad ut, orakad och han hade en speciell mössa på huvudet som kallas för ”republik”, lite lik en cowboyhatt. Minic bar pannband, han var lite längre än Popovic. De bar alla militäruniformer och var beväpnade med automatvapen. Hasan blev bortförd av tre män, Popovic,

Zvonko och Martinovic. Det var även Popovic och Minic som tidigare fört bort Kadri Ceku. Han visste inte då vem Martinovic var utan detta är något han har fått höra först långt senare, kanske så sent som för ett år sedan. Han har hört namnet Martinovic från Lirije, hon är från Hasan Bec. Hon har sagt att Martinovic var där eftersom hon kände honom väl. Han minns inte om det var några andra med den dagen hon nämnde Martinovic namn för honom, men hon har talat med flera personer. Det var hemma hos henne han hörde Martinovic namn nämnas, det var flera andra personer där, men han minns inte hur många. Varken Betim Gashi, Skhurte Gashi eller Nezir Tahirukaj var där.

De blev beordrade av Nebojsa Minic att lämna byn. De lastades på traktorsläp och kom fram till den stora asfaltsvägen och möttes av bybor från två andra närliggande byar. Byborna åkte till en kontrollpunkt längs vägen där de blev tillsagda att återvända till byn. De återvände till kontrollpunkten lite senare tillsammans med byborna från Zahac. De blev då stående i två timmar vid kontrollpunkten innan poliskommendanten i Peja, Brnovic, gav order att de skulle stanna i Cuska. Han hade träffat Brnovic tidigare. Under tiden de väntade vid kontrollstationen drog poliserna ner folk från traktorsläpet, misshandlade dem och slängde dem i diket. Under färden fram och tillbaka mellan byn och kontrollpunkten kunde han bara se poliser och serber från byn. Han kan se skillnad på poliser och militärer på deras uniformer. Han fick höra från Zahacborna att soldaterna där tagit sju unga killar, ställt de i en kanal och därefter avrättat dem. Bara en hade överlevt. I den andra byn hade ett 20-tal ungdomar först bort och ingen visste var de var.

I Cuska dödades sammanlagt 46 personer den dagen, tre av dessa var flyktingar. I Zahac och Pavlan hade över 100 personer skjutits. Han och några andra bybor tog hand om liken. I de brända husen hade kropparna blandats ihop med byggnadsmaterial som de försökte separera från kropparna. De var samtidigt övervakade av serberna som bodde i byn. Det var omöjligt att se hur de dött då de

flesta hade bränts, det gick inte att säga vem som var vem. Det var bara fem kroppar som inte var brända. Sammanlagt brann uppemot 50 hus ner.

När han förevisades bilderna i fotokonfrontationen av den svenska polisen var han osäker och kunde inte peka ut någon. I byn fick de hålla blicken nere och inte se rakt på soldaterna. Han kan idag inte peka ut någon i salen som närvarande i Cuska den 14 maj 1999.

Efter händelsen har han läst en bok om vad som hände i Pejaområdet och i den står det detaljerat om det som skett i Cuska. Han har även läst förhöret med det anonyma vittnet, det protokollet fick han i Belgrad av åklagaren. Han har inte läst ”A Village Destroyed”. Han har inte följt med i nyhetsrapporteringen efter händelsen. Han har själv skrivit en bok om massakrerna i Cuska. Han har talat med en Natasha Kandic. Han mötte henne i Belgrad i samband med rättegången där. Hon har inte nämnt några namn för honom.

När militärerna lämnat byn den första dagen var byborna så rädda och upprörda att de inte gjorde något. Dagen efter gick han på besök hos grannen, Lushi, där 9 personer hade mördats. Han prioriterade att ta hand om de levande. Han var senare med när de tog hand om kropparna efter de döda, han var den som ledde arbetet. De döda begravdes utan ceremonier. Det blev totalt 51 änkor i Cuska. 180 barn blev föräldralösa, Det påverkade byn och byborna starkt.

Utsaga Betim Rama Gashi

Betim Gashi har i huvudsak uppgivit följande. Han var 16 år gammal vid tiden för den aktuella händelsen. Natten till den 14 maj 1999 såg han hur två personer fördes ur en vit polisjeep och avrättades. Bilen var känd i trakten. Han befann sig cirka 20-30 meter därifrån. Han såg inte riktigt eftersom det var mörkt, men han hörde skott. Cirka 2-3 timmar senare gick han tillbaka till platsen tillsammans med sin farbror Brahim Gashi som konstaterade att det var Hazis och Negevan Sarapoli som denne

jobbat med på bryggeriet. Båda var skjutna i huvudet. Det kan ha varit runt 03.00-04.00 på morgonen.

Efter att han sett kropparna tillsammans med sin farbror gick han med denne till Rasim Ramas hus och drack kaffe. Det var mycket tidigt på morgonen och det hade just börjat ljusna. En liten flicka berättade att serbiska soldater hade kommit till byn och de bestämde sig då för att ge sig av. De gick till Brahim Gashis gård som ligger bredvid Rasim Ramas. Det kan ha varit vid sjutiden på morgonen, men inte så sent som åtta. När de kom fram hade militärerna redan kommit dit bakvägen genom trädgården. Det var cirka 7-8 soldater på gården och cirka 20-30 bybor. Han kände samtliga och bl.a. Skhurte Gashi var där. Han lämnade genast gården genom en liten dörr i muren till ett buskage mellan Brahim Gashis och hans familjs gård. Idag är dörren igenmurad. Han kan inte säga hur länge han befann sig på gården, men det kändes som mycket lång tid. När han befann sig i buskaget utanför gården såg han en öppen militärjeep komma från gatan och stanna vid farbroderns gård. I jeepen kom en man som han senare förstått var Srecko Popovic och som var ledare för gruppen. Denne bar kamouflageuniform med korta ärmor, militärväst och en radio hängande i vänster ficka. Med i jeepen var även en skäggig man, med patronbälte och kamouflagehatt på huvudet. Srecko Popovic stod, så vitt han kunde se, utanför gården vid porten medan de andra soldaterna befann sig inne på själva gården. En av soldaterna kallades Sasa, men han vet inte vem av dem det var. Han befann sig cirka 10-15 meter ifrån Srecko Popovic.

Han låg cirka 4-5 meter ifrån gården. Han kunde inte se något men han hörde att soldaterna ville ha pengar och att de trakasserade byborna och sa ”om vi hittar en enda mark i era fickor, kommer vi att tömma automatgevären”. Två av militärerna släpade ut Rasim Rama från gården. Dessa två bar huvudduk. På vägen frågade de Srecko Popovic vad de skulle göra med Rasim Rama varpå denne svarade ”skjut honom, skär honom, bränn honom – gör vad ni vill”. Han förstår serbiska mycket bra. Soldaterna tog Rasim Rama genom den stora porten till dennes gård och sköt

honom vid trappan. Samma soldater hämtade sedan Muhammed Shala och förde även denne genom den stora porten till Rasim Ramas hus och sköt honom vid trappan till andra våningen. Han kunde inte se avrättningarna, men hörde automateld. Han kröp till en barack på granngården där han såg samma två militärer ta med sig Brahim Gashi och skjuta denne framför baracken. Han låg gömd i ett bevattningsdike cirka 4 meter därifrån. Han kunde inte se avrättningen, men hörde automateld. Han kröp sedan till kvarteret Gashi och tog sig därifrån till platsen där männen i byn hade gömt sig. Två dagar senare såg han kropparna efter de tre männen. Rasim Rama och Muhammed Shala hade flera skottskador i överkroppen och Brahim Gashi hade flera skottskador och halva huvudet var bortskjutet. Han var förvånad att just dessa tre män dödades eftersom det fanns yngre män där. Han tror att Popovic har jobbat tillsammans med dessa tre på bryggeriet. Efter händelsen gick soldaterna mot Cekukvarteret längs en gammal byväg.

Händelsen kan ha tagit cirka en timme, men han vet inte då han aldrig kontrollerade tiden. Efteråt tog han sig till den plats där monumentet är idag, Hasan Bec. Han kan ha varit där vid 8.15-tiden på morgonen, men han är osäker. Där mötte han Lirie Gashi och Sadiq Gashi. Det var mycket rök över Cuska den dagen. Han tror att ungefär 80 % av husen brändes ner, uppskattningsvis fler än 40 hus. Rasim Ramas, Driton Skeles, Bexo Kolis, hela Gashikvarteret och familjen Cekus hus brändes ner. Byborna kom tillbaka till Cuska runt fyra-femtiden på eftermiddagen, men han minns inte exakt. Efter begravningen var han inte i byn förrän NATO kom, utan gömde sig med de andra männen nära Gashikvarteret.

Efter händelsen deltog han vid begravningen av ungefär 40 personer. Bl.a. Rame Gashi, Yaffer Gashi, Xhafer Gashi, Jasher Gashi, Emin Gashi, Halil Gashi, Skender Kelmendi, Besim Kelmendi, Ibish Kelmendi och Syl Gashi. På fråga från åklagaren känner han även igen att han begravt Muse Gashi, Abdulla Lushi, Xhafer Lushi, Arian Lushi, Erdogan Kelmendi, Osmon Lushi, Sefedin Lushi, Hasan Ceku, Kade Ceku, Zeqir Alilaj (som måste ha varit gäst i byn), liksom Isuf Shala och Emrush

Krasniqi. Vidare känner han igen att han begravt Skender Lushi, Uke Lushi, Gani Avdylaj (Gani kom inte från byn men dödades där), Ahmet Gashi, Brahim Gashi, Brahim Kelmendi, Mentor Kelmendi, Sefedin Kelmendi, Hasan Avdilaj (som var gäst i byn) samt Ramiz Lushi. Han var även med när kropparna grävdes upp för att undersökas och identifieras. Identifikation gick till så att byborna kände igen offren.

Han hörde skrik inne från gården där byborna var samlade och soldaterna sa kränkande ord. Han kan inte återge exakt vad som sades. Idag har han traumatiska minnen av händelsen. Det känns svårt när händelserna dras upp igen Han har gått i terapi nästan konstant sedan händelsen. Det är mycket svårt för en 16-åring att begrava 50 lik.

Målsäganden förevisas ”pansarbilden”, aktbilaga 274, samt bild 31 i förundersökningsprotokoll B1, aktbilaga 218 (samma foto). Han pekar ut Srecko Popovic som stående i bakre ledet längst till vänster. Han känner även igen nummer tre från vänster i bakre ledet med pannband, den första personen från vänster i främre ledet som sitter på huk samt nummer två från höger i det bakre ledet med patronbälte runt kroppen. Samtliga dess var på plats i Cuska den aktuella dagen. Nummer tre i bakre ledet samt mannen på huk till vänster i främre ledet var de som sköt Rasim Rama, Muhammed Shala och Brahim Gashi. Den ena var lång, lite mager med gröna ögon, ljusblont hår, ingen färg i ansiktet och med en huvudduk. Den andra var tjock med ”fransk mössa”. En av dem bar sportskor. Det har gått lång tid, men det är den tilltalade som han pekat ut som närvarande i Cuska.

Målsäganden förevisas ”grupp bilden” aktbilaga 274. Han känner igen mannen i blå uniform till höger i bakre ledet som närvarande den dagen. Målsäganden förevisas även en bild från samma tillfälle tagen ur en annan vinkel i aktbilaga 274. Han känner även igen mannen längst ner till höger som närvarande i Cuska. Han har tidigare inte sett detta fotografi.

Utsaga Shkurte Gashi

Shkurte Gashi har i huvudsak uppgivit följande. Den aktuella dagen hade hon gått upp tidigt och såg paraparamilitärer komma till byn på morgonen. Det kan ha varit runt 07.00. Militärerna kom från tre olika håll till hennes och hennes man Brahim Gashis gård. De var beväpnade med automatgevär och klädda i gröna uniformer med huvuddukar samt målade i ansiktet med svart färg så som streck efter fingrar. De kom till fots och hade lämnat sina bilar vid en fabrik i närheten. De var många, men hon kan inte närmare säga hur många. Hon kan inte säga om de kom samtidigt allihop eller vid olika tillfällen. Hon väckte de övriga i huset då hon såg militärerna komma. En del hann springa iväg medan militärerna hindrade de övriga att lämna gården. Militärerna sa till dem att ställa sig på en rad bredvid varandra på gården. Därpå ledde de en efter en bort tre män från ledet och sköt dem. Först förde de Rasim Rama till trappan vid hans hus som ligger på andra sidan vägen, granne med hennes gård. Hon kunde inte se det, men hon hörde hur de sköt och förstod att de skjutit Rasim Rama. Därpå tog de Met Shala och förde även honom till Rasim Ramas hus och hon hörde skott. Efteråt såg hon att de två männen hade skjutits. Hon såg inga skador eftersom det var männen i byn som förde deras kroppar till Hasan Bec. Militärerna tog sedan hennes man och förde ut honom genom gårdens lilla dörr, som idag är igenmurad, till hans brors hus. Hon hörde skott och när hon senare hittade sin makes kropp framför stallet hade han "ett hål genom hjärtat på höger sida". Det var samma person som ensam tog med sig de tre männen och sköt dem. Han var klädd som de andra paramilitärerna. Efter att militärerna skjutit de tre männen sa de till byborna att "inom en timme vill vi inte se en enda person kvar här". Hon fick aldrig någon förklaring till varför de tog just dessa tre män. De begravde Brahim Gashi och Razim Rama på natten på platsen vid Hasan Bec. Met Shala begravdes i närheten av där det idag finns ett monument.

När paraparamilitärerna fört bort de tre männen och skjutit dem beordrade de gruppen som stod uppställda på rad att slänga sina värdesaker på marken. Hon blev av med ungefär 60 D-mark samt sina och svärdöttrarnas guldsmycken, det var

mycket guld. Samtliga där blev av med sina tillhörigheter. Militärerna hotade att skjuta om de inte gjorde som de sa. Inga skott avfyrades i samband med att militärerna tog deras tillhörigheter. De tog även och rev sönder deras ID-handlingar. Militärerna sa åt dem ”utrym huset, utrym gården, gå vart ni vill, ni har ingen plats här”. Därefter lämnade militärerna gården till fots och gick nedåt i byn i riktning mot Cekus och Lushis gårdar. Hela händelsen tog uppskattningsvis två timmar, men hon vet inte säkert då hon inte kontrollerade tiden. Militärerna brände även ner en del hus, bl.a. hennes bror Bexokoli Mauritsis, svärsonen Driton Skeles och Rasim Ramas. De brände ner fler hus men hon kan inte säga hur många. Hon gick därifrån till fots tillsammans med de andra byborna. Alla gick samtidigt.

Hon minns att hon pekat ut en person i en fotokonfrontation med flera bilder med EULEX. Det var längesedan. Målsäganden förevisas en bild på s. 86 i förundersökningsprotokoll B3, aktbilaga 224. Detta är mannen hon pekat ut. Han beordrade att de tre männen skulle skjutas. Hon förstår inte serbiska, men någon som kunde språket sa ”nu kommer de att skjuta oss”. Mannen hon pekat ut var lång, men hon kan inte säga hur lång. Han var klädd som de andra i uniform med huvudduk och målad i ansiktet med patronband runt halsen och ett gevär. Han bar en walkie-talkie. Han stod vid porten till gården och hon såg honom på knappt 20 meters avstånd. Hon lade inte märke till några särskilda kännetecken i hans ansikte. Han var där under hela händelsen. När de tre männen skjutits var det någon som frågade på radion ”Hur många har ni skjutit” och han svarade då ”Vi har skjutit tre stycken” varpå den anropande svarade ”Skjut inga fler, lämna dem till en annan dag”. De som kunde serbiska berättade att detta var vad som sades på radion, de berättade i direkt anslutning till anropet. Hon förstår själv inte serbiska. Han stod vid porten till gården då han fick anropet. Den tilltalade är den person hon pekat ut.

Hon har varken läst eller sett några foton om händelsen efteråt. Hon har inte sett något foto på tv från händelsen. Har bara sett de foton den svenska polisen visade henne. Hon fick se en rad fotografier och kände bara igen en person. Efter

händelsen var det en del inslag om det på tv. Hon lyssnade alltid på dessa. Det kan ha förekommit bilder i de inslagen, hon minns möjligen en del av dessa, men inte alla.

Hon var mycket rädd då paraparamilitärerna kom till byn. Hon visste att vart de än kom så sköt de folk. Det var en fruktansvärd situation. Barnen grät eftersom de var rädda. De samlade byborna vågade inte ens titta på varandra. Hennes man stod bredvid henne i ledet. När han fördes bort såg de på varandra en sista gång. Efter händelsen var det mycket upprörd stämning, de var borta från byn i 6 veckor. Männerna hämtade kvarlevorna på natten med kärror. De vågade inte vara hemma på dagarna utan gick ut i skogen. Hon kände skräck och rädsla och har drömt om händelsen i efterhand. Hon mår dåligt över att vara här, men känner att hon måste vittna.

Utsaga Nezir Tahirukaj

Nazir Tahirukaj har uppgett i huvudsak följande. Han var 53 år gammal den 14 maj 1999. Han befann sig hemma hos Arif Bajram Kelmendi eftersom hans eget hus hade bränts ner. De lyssnade på Deutsche Welle. Han är inte säker på tiden, men han tror att det var ungefär vid 07.00-07.30 på morgonen, Deutsche Welle sänds vid den tiden. Barnen som lekte ute på gården skrek att det kom serbiska soldater till byn. Barnen hade sett att Adem Hajdaris hus brann. Han såg de serbiska militärerna på ungefär 100 stegs avstånd komma från tre håll och omringa gården. En annan grupp soldater gick mot en grannes hus. Det var cirka 8-9 soldater som under vapenhot förde dem till Brahim Gashis gård där de olika grupperna av soldater strålade samman. Med sig hade de grupper av bybor som de samlat ihop. Han vet inte exakt hur många soldater det fanns på gården, han tittade mest ned i marken eftersom han inte vågade titta på soldaterna. Soldaterna bar militäruniformer, han minns inte om det var kamouflageuniformer, med det serbiska vapnet på vänster axel. En av soldaterna hade en walkie-talkie. Han stod ungefär en till en och en halv meter ifrån den personen. Soldaten med walkie-talkie rörde sig dock. Han såg bara

en soldat med walkie-talkie. Soldaterna var beväpnade med automatgevär, lätt kulspruta, knivar och pistoler. Soldaten med walkie-talkie var endast beväpnad med en pistol. När de samlats på Brahim Gashis gård frågade soldaterna ”Var är Agim Cekus hus?”. Han visste att de ville skjuta Cekus.

När soldaterna frågade om Agim Ceku svarade Rasim Rama att husen från hans hus sett och nedåt alla tillhörde Cekus. Vid svaret slog militären till honom så att han föll till marken. Militärerna lyfte sedan upp honom och förde honom ut genom porten. Militärerna frågade igen och Met Shala svarade att det bara var 200 meter till Agim Cekus hus. Soldaterna sa då att han skulle komma med och visa. När de passerade porten till Brahim Gashis gård gjorde soldaten med walkie-talkien en gest med handen som han tolkade som ”ta bort”. Rasim Rama och Met Shala fördes bort mot Rasim Ramas gård och någon minut senare hörde han automateld. Han såg inte så noga, men han tror att det var två soldater som förde ut dem från gården. Brahim Gashi frågade soldaterna om de ville ha kaffe och cigaretter men de svarade att de inte var där för att dricka kaffe. Brahim Gashi fördes ut genom den lilla dörren som leder till granngården och strax därefter hörde han automateld. En av militärerna som förde ut Brahim Gashi var kort.

Soldaterna samlade ihop bybornas värdesaker och hotade dem genom att säga ”om vi hittar något i fickorna så...”. En soldat sköt cirka 40 centimeter framför hans fötter så att det blev ett hål i marken. Det var enda gången ett vapen avfyrades inne på gården. Soldaterna rev sönder deras ID-kort och sa åt byborna att göra vad de ville, de kunde åka till Albanien, men vart de än gick skulle det finnas militärer som jagade dem. Vid detta tillfälle kom ett anrop på radion till soldaten med walkie-talkie. Anropet sa att de skulle fortsätta framåt. Han förstår lite serbiska. Soldaten kallade till sig de andra militärerna och sedan gick de. De gick ut på vägen som leder till byns centrum och Hasan Cekus hus. Det var soldaten med radion som sa åt byborna vad de skulle göra. Denne var lite lugnare medan den länge skrek mycket.

Traktorn på gården fungerade inte så de lämnade gården till fots genom den lilla dörren. Utanför dörren stod ett militärfordon med en kulspruta på. Fordonet var beigeaktigt med ”ringar” på. De gick förbi asfaltsvägen och järnvägen och gick till ett annat kvarter och stannade där tills kriget tog slut.

Soldaterna hade det serbiska märket på vänster axel föreställande en kråka. När militärerna tog sig in på Arifs gård slog de ned staketet. Hans dotter, fru, svägerska, två söner var med. Han sa till sönerna att springa och gömma sig då han var rädd att de skulle skjutas, sönerna hann fly innan resten av dem fördes till Brahim Gashis gård. Barnen var ledsna och rädda, grät och skrek. En liten pojke gömde sig bakom hans ben när soldaterna sköt mot hans fötter. Han har inte berättat något för någon förrän Mark från EULEX kom. Han har mått mycket dåligt sedan dess. Den där hösten när skolorna började kom 136 barn utan föräldrar från en annan by, det var den värsta dagen i hans liv. Från kriget till dess att Mark kom för ett eller två år sedan har han aldrig kunnat sova under maj månad.

Arif Bajrami Kelmendis hus brändes ner den dagen, hans brors hus likaså liksom Rasim Ramas, Sevdie Berishas och Bexokolis hus. Han tror att cirka 50 hus brändes ner i byn den dagen.

Han minns att han tidigare pekat ut en person vid en fotokonfrontation. Målsäganden förevisas bild på s. 86 i förundersökningsprotokoll B3, aktbilaga 224 . Han har sett honom, men han vet inte vad han heter. Han hade ingenting på huvudet och var klädd i militärkläder. Den 14 maj 1999 är längesedan och han minns inte så väl. Han såg soldaternas ansikten under cirka en minut sammanlagt, men det är så längesedan att han har svårt att minnas. Han hade svårt att koncentrera sig p.g.a. rädsla och han såg främst soldaterna från bröstet och neråt, men såvitt han minns var det denne man som bar radion och gav signaler med handen. Mannen stod två till tre meter ifrån honom. Han tror att den tilltalade var där, men han kan ha tagit fel. Han är 80 % säker. Det är hans ansikte han får för sitt inre öga.

Utsaga Ardijan Kelmendi

Ardijan Kelmendi har i huvudsak uppgett följande. I april-maj 1999 var han 19 år gammal. Det var soldater i byn även den 16 eller 17 april. De gick bland annat in i deras hus. Han hade flytt byn när solodaterna kom. När han kom tillbaka var deras hund skjuten. Den dagen hade de även bränt ner Hadji Lushis hus. Han såg aldrig soldaterna den dagen.

Den 14 maj väcktes han någon gång mellan 06.45 och 07.15, troligen efter 07.00 men han vet inte säkert, av någon som berättade att det hördes skottlossning från övre delen av byn. Hans farbror Bezim Kelmendi uppmanade dem att bege sig från gården. Han kommer från Binakas bydel och alla som bor där tillhör Kelmendisläkten. Samtliga samlades, män, kvinnor och barn. Han kunde höra skottlossningen komma närmare. Han såg även rök från brinnande hus. Några minuter efter att han gått ut på gården strömmade det ner personer från den övre delen av byn där familjen Lushi bor. De ville inte skiljas åt utan gick tillsammans till Hasan Bec där samtliga bybor samlades. Han uppskattar att över 200 personer samlats där, men han kan inte säga säkert. Skottlossningen närmade sig liksom de brinnande husen. Efter ungefär 15 minuter såg han tre soldater i kamouflageuniform komma mot samlingsplatsen från vänster sida. De var tungt beväpnade. Medan de närmade sig sköt de automatsalvor i luften. Det kom snart många fler soldater från olika håll. Han har svårt att uppskatta hur många soldater som var på plats, men han tror mellan 50 och 70 stycken. De flesta av soldaterna var klädda i kamouflageuniformer. Han har inte gjort militärtjänstgöring, men han tror det var militära uniformer, de var i alla fall grönt kamouflagefärgade. En del av soldaterna bar hattar, en del var målade i ansiktet, några hade dukar framför munnen, det fanns även några i t-shirt och samtliga var tungt beväpnade. Han vågade inte titta så noga på soldaterna eftersom han var rädd, men han tror att några bar på stora knivar och det fanns även soldater med patronbälten runt överkroppen. Soldaterna separerade

män från kvinnor och barn. Han hamnade i gruppen av män. Soldaterna ställde upp dem framför gravarna där minnesmärket står idag. Soldaterna svor åt dem och sa okvädningsord och en del av männen blev slagna. De sade bl.a. ”var har ni era älskare i NATO nu”. De kunde höra flygplanen flyga ovanför. De tvingades att sätta händerna över huvudet. Alla männen från Cuska var samlade där. Soldaterna beordrade dem att slänga sina ägodelar på marken. Han såg en soldat slå farbror Bezim. Han blev väldigt rädd när han såg detta. Hans farbror Bezim var en ung och stark man. Soldaterna rånade dem på deras ägodelar. Han blev av med sitt armbandsur och en del pengar. Hans kusin, Erdogan Kelmendi, stod bredvid honom och dennes guldsmycke syntes på handleden. En soldat kom och ryckte loss det och stoppade det i fickan. Byborna lämnade över ägodelar så väl som pengar, främst D-mark. En del bybor slängde sina bilnycklar på marken, bl.a. Deme Kelmendi. När soldaterna såg hans nycklar tvingade de honom att hämta bilen. Efter det har han aldrig sett honom eller bilen igen. Likaså tvingades hans farbror Skender Kelmendi att hämta sin lastbil. De blev stående ytterligare ett tag innan soldaterna ville flytta på dem igen. Han såg en grupp kvinnor på Sali Rexhas gård (det är samma som Sali Gashis gård – Rexha är faderns namn).

Männen flyttades till andra sidan och ställdes upp längs en mur längs tomtgränsen mellan Ajet och Haki Gashis gårdar, han stod bredvid Sefedim Lushi. De stod nära varandra med händerna på huvudet. Svordomar och nedsättande ord yttrades hela tiden. De blev tillsagda att lämna ifrån sig allt de hade eftersom de inte skulle ha användning för det längre. De tog hans armbandsur. Framför sig hade de ett militärfordon med ett jättevapen riktat mot dem. En soldat stod och siktade på dem. En soldat ställde en fråga till Ardijan Lushi, och han hörde bara ”år” på serbiska och förstod att de undrade hur gammal han var. Han förstår bara enstaka ord på serbiska. En soldat ryckte bort honom från ledet och ställde honom rakt framför militärfordonet med vapnet. Han var övertygad om att han skulle bli avrättad. Han såg en grupp män föras bort. Han minns detta väl då han tydligt såg sin far i gruppen. Fadern kastade en sista blick mot honom. Soldaterna tvingade honom till

Sali Rexhas gård. Han såg många kvinnor och barn där, han kan inte säga exakt hur många. Han såg även en brinnande elledning alldeles ovanför folkmassan. Det var soldater på plats inne på gården. Han tvingades fram mot det brinnande huset och soldaten sade på dålig albanska, ”vill du brinna upp”. Han ryckte bara på axlarna som att han inte förstod. Det kom ytterligare en soldat och ryckte hårt i hans armar. Allt detta hände inför kvinnorna och barnen inne på gården. De tog honom därifrån och beordrade honom att sätta sig. Han kände igen Shpresa Kelmendi och ställde sig tillsammans med henne. En soldat gick fram till ett barn och klädde av barnet för att leta efter pengar. Utanför gården hörde han ständig skottlossning. En soldat gick fram till honom och viftade med vapnet som att han var tvungen att ställa sig upp. Av rädsla klängde han sig fast vid en kvinna som sade ”ska du stiga upp och köra traktorn eller ska han avrätta dig” – när han förstod det reste han sig och gick ut från gården. Han såg en grupp människor, han tror både soldater och bybor, gå i riktning mot Deme Gashis hus. När han gick ut började soldaterna slå honom. Han föll ner på marken och satte upp händerna över huvudet för att skydda sig. Soldaterna var så ivriga att de t.o.m. träffade varandra. Sedan tvingades han plocka upp de ägodelar som männen slängt ifrån sig. Det mesta av värde var borta, det fanns bara nycklar, kammar och liknande kvar. Han såg en soldat som lindat vapenremmen runt handen som om han stod beredd att skjuta. Den soldaten var mycket lik den tilltalade. Han har sett honom tidigare på bild. Han vet inte vad han heter. Han är dock säker på att han kan identifiera Srecko Popovic som han såg flera gånger och som han känner igen. Han förstod det som att Srecko Popovic förde befäl eftersom han gav order och bar en radio på bröstet som han talade i. Han hörde honom kallas Srecko, men efternamnet har han hört först senare, han är osäker på när, men tror att det kan ha varit i samband med att American Radio Works intervjuade bybor. Han slängde sakerna han plockade upp i en linsäck. Varje gång han gick fram för att lägga något i säcken slog soldaten till honom. Han kunde höra skottlossning från Shait Gashis hus. Han såg en soldat som tvingade Quash Lushi att gå framför honom. Soldaten sparkade Quash Lushi. Efter ett tag började soldaterna tvinga ut kvinnorna och barnen från gårdarna. En soldat tvingade honom

att köra en traktor med bybor. Han såg en soldat komma ut från Shait Gashis gård med ett jättevapen i sina händer och han såg rök komma ur pipan. Han såg detta tydligt. Soldaten bar en hatt med ett snöre under hakan. Han såg honom tydligt, han var mycket ljus i ansiktet och hade stor och krokig näsa och gick lite böjt. Eftersom han stirrade på honom gick soldaten fram och slog till honom med vapenkolven i ansiktet, mot näsan. En ung kvinna som stod bredvid gav honom en bit tyg att stoppa i näsan. Det var en hemsk situation, barnen och kvinnorna grät, skrik kom överallt ifrån, husen runtomkring brann och han hörde konstant skottlossning. Han förlorade nästan orienteringen. Traktorsläpet började brinna. En röd lastbil kom mot dem. Den tillhörde Kelmendis. Han trodde det var hans farbror Skender som körde så han sprang fram emot den. Han hoppade upp på lastbilen och tog tag i backspeglarna i tron att det var hans farbror som körde, men det visade sig vara en ung soldat. Den här unga soldaten och han som lindat vapenremmen runt sin hand var mycket lika. De var båda kortklippta och lite ljusaktiga. Han som körde lastbilen hade en halsduk som täckte munnen, den andra bar ingen huvudbonad. Han minns soldatens ögon, de var små med en svullnad ovanför.

Han hoppade ner från lastbilen och begav sig mot sitt hus. När han närmade sig porten såg han soldater och att huset var satt i brand. Tillsammans med två killar i 13–14-års åldern, Syl Kelmendi och Visad Lushi, hämtade de ett par traktorer. De åkte från byn till huvudleden mellan Pristina och Peja. Där stod flera polisbilar på vägen. De blev beordrade att köra mot Peja. Vid batterifabriken, 2-3 kilometer från byn, stoppades de av en militärpolis. Han blev väldigt rädd. Han såg Brnovic på platsen. Brnovic var polisbefäl i Klicina och var känd för att många albaner blivit misshandlade på hans station. Det var en kontrollpunkt med flera militära fordon, en del vapenbestyckade. Bybor från Pavlan och Zahac hade anslutit sig till kolonnen med traktorer. Soldaterna fortsatte att håna dem, ”Vart är ni på väg – till Albanien kanske?”. Det stod en militärlastbil framför deras kolonn och när NATO-flyget flög över platsen sprang soldaterna och gömde sig vid sidan av vägen. Han tror att de

gjorde så med förhoppningen att NATO skulle bomba byborna i tron att de var serbiska soldater.

De beordrades att återvända till byn. På vägen tillbaka kom en polisbil och försökte tvinga dem att köra en annan väg. Han trotsade polismannens order och körde direkt till Cuska. Han har hört att de traktorchaufförer som körde den andra vägen, främst bybor från Zahac, senare hittats avrättade i en kanal. De åkte till Mentor Kelmendis gård. Han hade mördats i massakern. Han hörde att Ibish Gashi hade avrättats. Han såg Rexhe Kelmendi men denne verkade inte kunna höra något. Rexhe Kelmendi var blek och kunde inte prata ordentligt. Han berättade att de har mördat alla i byn. Han lugnade ner Rexhe och denne berättade då att han överlevt en avrättning och att Bezim Kelmendi varit med honom. Rexhe Kelmendi berättade att de avrättats i Deme Gashis hus. Han gick till Demes hus där han i hallen såg en mängd uppbrända kroppar. I ett sidorum såg han den brända kroppen efter sin kusin och barndomsvän Erdogan Kelmendi. Dennes kropp var sönderbränd upp till midjan. Överkroppen var delvis bevarad och jackan var av någon anledning oskadd. I hallen till huset hade kropparna fallit på varandra. Det var bara Erdogan som var avskild. Han gick till Syl Gashis hus dit den andra gruppen hade förts, huset kallas även för Azem Gashis hus. I det huset fanns nedbrända människokroppar bland all bråte. Han kunde identifiera sin fars kropp genom att en del av hans ansikte fanns kvar, kinderna, munnen och hakan. Han såg även Ibish Gashis kropp, men han tilläts inte gå fram till den. Kroppen låg i en konstig position, men den var intakt. Han såg tydligt att det var Ibish Gashi. De kvarvarande männen i byn tog hand om och särskiljde resterna efter de döda. Det var svårt eftersom de var uppbrända och hopklistrade. De använde växtplast för att samla ihop de döda i. Under arbetet med att gräva gravarna började han blöda näsblod eftersom han misshandlats. De var rädda att soldaterna skulle komma tillbaka.

Efter händelsen blev han familjeöverhuvud tillsammans med sin mor, sina två mostrar och 5 små barn. Från den 14 maj 1999 fram till det att NATO-styrkorna intog landet var en jobbig tid. Under en period trodde han att han inte skulle klara

av det. De vistades ute under bar himmel utan bostad. Hade inte NATO kommit hade de inte funnits idag. När han ställdes upp vid gravplatsen och männen skildes från kvinnorna var han övertygad om att han skulle komma att avrättas. Det var svårt att axla rollen som familjeöverhuvud, det påverkade honom mycket. Han fick ta steget in i vuxenvärlden i förtid. De fick sova under bar himmel i cirka en månads tid fram till den 17 juni. Han hade ont i sidan av buken i ungefär tre veckor efter den 14 maj p.g.a. misshandeln. Det gick inte att hosta eller gråta. Han fick psykologhjälp efter händelsen. Händelserna har naturligtvis satt sina spår och när han återupplever den dagen mår han mycket dåligt.

Han minns att svensk polis hörde honom den 12 maj 2011 och då uppvisade en fotoserie. Han minns att han pekade ut två personer och att han var helt säker på en av dem. Han minns vad dessa personer gjorde. Han har hört i media att en person gripits i Sverige. Innan han hördes av svensk polis hittade han information om massakern i Cuska på internet. Det var såväl skriven information som bilder, men han minns inte vilka bilder det var. Det fanns även bilder av Milic Martinovic. Utpekandena han gjorde under förhöret med den svenska polisen gjorde han utifrån sina minnesbilder från händelsen i Cuska den 14 maj 1999.

Målsäganden förevisas bilder av två män i förundersökningsprotokoll T1.1, aktbilaga 239, s. 100 och 101. Han minns vad de gjorde. Han minns att han berättat om en av dem, mannen på s. 100, att hans ögon var lite svullna och att han hade sitt automatvapen i handen, att han var het på gröten, att han såg ivrig ut. Personen på s. 101 satt i lastbilen som han klättrade upp på. Han såg honom som hastigast och han bar en näsduk över munnen. Han uppmärksammade mannen på s. 100 även senare under händelsen när soldaterna skulle föra in honom på gården där kvinnorna befann sig. Han såg honom på gatan mitt emot där minnesmärket står idag. Han lade märke till honom eftersom han höll sitt vapen på ett speciellt sätt och eftersom han såg bra ut med fina drag, ett snällt utseende och lite svullna ögonlock. Det var den här personen som hade vapenremmen stadigt lindad runt handleden. Han

slängde bara en blick mot honom, men minnesbilden av honom i den ställningen med vapenremmen runt handen har fastnat. Han var ungefär 10 meter ifrån mannen på s. 100, kanske ännu närmare. Han såg honom under den senare delen av händelsen när männen delades upp i grupper.

Målsäganden förevisas ”grupp bilden” i förundersökningsprotokoll T1.1, aktbilaga 239, s. 135. Personen han talar om som mannen med vapenremmen är personen som sitter längst ner till höger. Han har sett ett liknande foto tidigare, han känner igen flaggan, men han kan inte minnas när. Han tror det var med materialet han fick sig tillskickat från Haagtribunalen. Han har talat med Haagtribunalen om fotot, men det är hemligstämplat. Han kände igen mannen längst ner till höger även vid det tillfället. Han har inte kommit i kontakt med den här bilden förrän åtminstone ett år efter händelsen.

Målsäganden förevisas en bild i förundersökningsprotokoll T1.1, aktbilaga 239, s. 136. Han är övertygad om att Srecko Popovic är personen markerad som A och att personen markerad som B är den ivrige som höll sitt vapen på ett speciellt sätt. Han känner igen personen här idag, det har gått låg tid. Hade detta förhör hållits år 2000 hade han kunnat vara 100 % säker, men eftersom det har gått lång tid så kan han säga att han är mer än 50 % säker. Eftersom han inte trodde att någon skulle gripas så han har lämnat händelsen lite bakom sig.

Utsaga Erzen Lushi

Erzen Lushi har i huvudsak uppgett följande. Han var 17 år gammal den 14 maj 1999. Tidigt på morgonen, någon gång vid sjutiden, väcktes han av sin mor efter att hon hört skottlossning och sett rök från brinnande hus högre upp i byn. Familjen samlades ute på gården. De talade om att fly. De gick via åkrarna till Kelmendis kvarter. Tillsammans med Kelmendis bestämde de sig för att fortsätta nedåt i byn mot området där Gashis bor. Byborna samlades i byns mitt. Det tog uppskattningsvis 20 minuter från det att han vaknat till det att de samlats i byns

centrum. De väntade en stund på platsen, cirka 30 minuter, men han är osäker på den exakta tiden. Husen som sattes i brand kom närmare. Två eller tre soldater kom först till platsen. De sköt i luften. Strax därefter kom de övriga serbiska styrkorna till platsen. Han kan inte säga säkert, men han tror att det var minst 50 soldater på plats. Soldaterna var klädda i militäruniformer och polisuniformer. Han kunde skilja på uniformerna eftersom han sett dem tidigare. Båda uniformerna var kamouflagemönstrade, men polisens uniformer var mörkblåa och militärens olivgröna. Det förekom soldater med bägge dessa typer av uniform vid bytorget, men det var betydligt fler militärer än poliser. De var beväpnade med olika vapen, vanliga automatgevär (Kalasjnikovs), maskingevär och patronbälten hängande runt överkroppen, maskingevär med trumma samt pistoler och knivar. På flaket på en militärjeep fanns ett jättestort vapen som de kallade en Gulinov.

Soldaterna gav order om att männen skulle skiljas från kvinnorna och barnen. Kvinnorna och barnen fördes till två olika gårdar. Männen stannade kvar med händerna på huvudet. En av soldaterna beordrade dem att slänga ifrån sig allt vad de hade i sina fickor. En av soldaterna sa åt honom ”kom hit, plocka upp pengarna från marken”. Soldaten ville bara ha D-mark, inga dinarer. Efter att han samlat in pengarna och gett till soldaten fick han ställa sig tillsammans med männen med händerna på huvudet. Han var yngst av männen. Soldaterna svor och förolämpade männen. De sade sådant som ”var är ert älskade NATO nu era horungar”. Soldaterna delade upp männen i två grupper. Han stod på rad bredvid sin far och andra släktingar. Hans grupp blev tvingad till Ayet Gashis gård. De andra männen fick stå längs en mur under tiden. Inne på Ayet Gashis gård sa en soldat, ”nu är sista chansen för er att lämna ifrån er era ägodelar, ni kommer inte att behöva dem längre”. En soldat kom fram och frågade hur gammal han var och han svarade att han var 16 år gammal. Två av soldaterna förde bort honom från gruppen av män och tog honom till Haki Gashis gård där det redan fanns en stor grupp kvinnor och barn. På gården såg han Veibe Gashi, hon hade ett litet barn med sig. Han var där i cirka 15 minuter. En soldat började skrika på honom och frågade var hans familj var

och han svarade att han inte visste eftersom han inte såg någon där. Soldaten tog honom med sig till Sali Gashis gård där det fanns andra kvinnor och barn. Ytterligare en soldat kom dit och frågade var hans familj var och han svarade att hans mor hade stannat i deras hus. Soldaten frågade var hans hus låg och han pekade på ett hus som bränts ned den 17 april. Två soldater eskorterade honom dit. De passerade Sadiq Gashis gård och tog där med sig ytterligare en man, Quash Lushi. En av soldaterna eskorterade honom och Quash Lushi mot Lushis kvarter. Quash Lushi avvek för att hämta sin bil. På vägen hörde han skottlossning som lät som den kom inifrån ett rum. Han gick till sitt hus och fann där sin mor och farmor. Soldaten beordrade honom att köra traktorn och ta med sig sin mamma och farmor och köra till gården med kvinnorna och barnen inom 5 minuter. Soldaten som eskorterade honom hade en mask som täckte delar av ansiktet, resten hade han målat. Han frågade soldaten vad han hette och varifrån han kom. Soldaten svarade att han hette Boban och kom från Belgrad. De åkte mot mötesplatsen och körde genom Kelmendis kvarter. Han stötte på en kolonn av traktorer och andra bybor längs vägen. Soldaterna beordrade honom att köra till huvudleden och köra mot Peja. Soldaterna fortsatte i motsatt riktning, mot Pavlan. På vägen förföljdes de av Radislav Brnovic, polisbefäl från staden Klicina. Radislav Brnovic var iförd sin tjänsteuniform och körde fram och tillbaka längs kolonnen i sin tjänstebil. Det fanns en kontrollpunkt vid batterifabriken där de beordrades att vända tillbaka till byn. Han tror att de var där ungefär 11.30 på förmiddagen. Väl tillbaka i byn tror han att en soldat beordrade dem att på nytt köra mot Peja. Han körde inte traktorn utan han gömde sig på flaket med kvinnorna och barnen eftersom han var den enda unga mannen bland dem. En äldre man, hans fars farbror, körde traktorn. De körde fram till kontrollpunkten igen. De fick vänta vid sidan av vägen. NATO-flyget flög över dem. De fick återigen order att återvända till byn. Först dagen efter händelsen fick han veta vad som hänt. Veibe Gashi berättade för honom att männen blivit avrättade. Han fick veta att någon hade överlevt var och en av de tre avrättningarna och från dem fick de veta detaljer om vad som hänt. Han var med och plockade

ihop resterna av de döda och han var med om att begrava dem. Under en månads tid vågade de inte vistas i sina hus utan vistades utomhus.

Han minns att EULEX var hemma hos honom och visade fotografier. Han minns att han förevisades ungefär 10 fotografier och att han kände igen en av personerna, han tror person nummer 6, fotografierna var svartvita. Han mindes att han sett honom den 14 maj 1999.

Han har även blivit förhörd i Belgrad avseende nio åtalade personer, han har varit där i april 2010 och i april 2011. Då berättade han mestadels om händelsen i stora drag. Han fick ingen fråga om Milic Martinovic. Han pekade aldrig ut Milic Martinovic i Belgrad, förhöret gällde de andra. Han fick se de arresterade bakom ett konfrontationsglas och förevisades därefter en mängd bilder. Han pekade ut Srecko Popovic, han kände endast igen Popovic på de fotona. Efter den dagen har han talat om händelsen i Cuska med andra bybor, bl.a. Veibe Gashi och Ardijan Kelmendi. I Belgrad fick han av bybornas representant höra att en person gripits i Sverige och han tittade då på en bild av Milic Martinovic på internet. Han har hört om Martinovics gripande på TV, men endast sett hans bild på internet. ”Gruppbilden” såg han första gången 2003-2004. Han förknippade den med det som hänt i Cuska. Målsäganden förevisas en bild i förundersökningsprotokoll T1, aktbilaga 238, s. 196 – det var den här personen han pekade ut. Han minns att han sett personen i tre situationer. Första gången han såg personen var när de stod uppradade då denne kom lite senare tillsammans med Srecko Popovic. Den andra gången han såg personen var när han beordrades att samla ihop pengarna på marken, då stod denne riktad mot gruppen av bybor med ett automatvapen i handen. Tredje gången han såg personen var när han var på Haki Gashis gård där han stod framför kvinnorna och barnen.

Vid det första tillfället såg han honom tydligt på ett inte alltför stort avstånd. Ungefär som avståndet från där han sitter till rättens ordförande. Han slängde en snabb blick på honom. Det fanns redan soldater på platsen så när det kom ytterligare två personer lade han dem på minnet. Han såg dem endast under en kort

tid. Han fick veta Srecko Popovics namn någon gång efter kriget, han tror att det stod i tidningen. Han minns att det stod i en artikel om händelsen i Cuska och han uppfattade namnen Srecko Popovic och Nebojsa Minic. Det stod bara namn, det fanns inget fotografi i artikeln. Det var mycket senare han insåg att det var Srecko Popovic han sett, han såg bilder på internet och kände då genast igen denne. Han kände igen honom på att han hade ett födelsemärke i ansiktet som man inte glömmer.

Vid det andra tillfället stod Martinovic still. Han såg honom på ett avstånd av ungefär 2-3 meter, som avståndet till vittnesbänken. Han slängde endast någon enstaka blick mot den tilltalade vid detta tillfälle.

Vid det tredje tillfället, på Haki Gashis gård, stod Martinovic framför kvinnorna och barnen med sitt automatvapen. Han såg honom på ungefär 5 meters avstånd och han såg honom inte göra något särskilt där. Han vågade inte titta för länge på någon av soldaterna, men han slängde flera blickar på den tilltalade vid detta tillfälle. Det var hans ansikte som fastnade i minnet. Mannen från bilden såg bra ut, vilket kan ha varit en anledning till att han minns just honom. Han var inte heller målad i ansiktet som många av de andra soldaterna var. Det var inget särskilt utmärkande med hans utrustning, han bar militäruniform med en väst med fickor för magasin och ett automatvapen. Han höll sitt vapen riktat mot byborna. Första gången höll han vapnet uppåt, andra gången höll han vapnet riktat mot byborna.

Målsäganden förevisas ett förhör från den 12 maj 2011 i förundersökningsprotokoll T1, aktbilaga 238, s. 197 angående att målsäganden tidigare sett bilder av den tilltalade. Han hade sett fotografiet en gång tidigare, i förhöret i Serbien. På tv fick han bara höra hans namn, det visades ingen bild. När han såg bilden på internet mådde han dåligt eftersom han kände igen honom. Han har försökt hålla sig borta från egna utredningar på internet eftersom han inte velat återuppleva situationen. När han såg honom på internet kände han igen mannen från den 14 maj, samma sak

när och när han fick se bilden under förhöret. Han mådde mycket dåligt när han först såg bilden på internet.

Målsäganden förevisas ”grupp bilden” i förundersökningsprotokoll T1, aktbilaga 238, s. 210. Mannen längst upp till höger fick han veta senare att det var Nebojsa Minic, mannen i mitten i övre raden var Salipur och han mördades en månad före händelsen i Cuska. Mannen längst ner till höger är Martinovic.

Målsäganden förevisas ”pansar bilden”, aktbilaga 274. Det foto han sett tidigare har varit betydligt mindre. Han kan inte säga exakt vilka foton han sett tidigare. Han visades många foton i Belgrad. Den första personen längst upp i bakre ledet från vänster är Popovic och den andra från vänster är Martinovic. Den femte personen från vänster är Slavica Kastratovic. Han minns inte att han pekat ut Martinovic tidigare, när han var i Belgrad var denne inte ens gripen. Han vet inte varför han inte pekat ut honom tidigare, om bilderna varit mindre eller om han stått långt bak i bilden eller liknande, det verkade som foton tagits på avstånd.

När han ser den tilltalade idag är han mycket säker på att det är honom han sett i Cuska den 14 maj 1999.

Milic Martinovic

Personlig bakgrund

Han har aldrig haft nationalistiska känslor eller åsikter. Han har aldrig skilt på vem som är vem och har utan problem haft många albanska vänner. Han kommer från Vitimirica där han också växte upp. Det bodde många bosniaker och albaner i hans by och majoriteten var muslimer. Det förekom inga problem mellan grupperna och det rådde ingen uppdelning mellan de olika etniciteterna. Han var nära vän med flera personer av albansk härkomst. Han talar även lite albanska.

Han har genomgått gymnasieutbildning och gjorde militärtjänstgöring som radiotelegrafist. Han började som polisman 1998. Till en början var han patrullerande polis vid olika kontrollpunkter såsom Kula, Savine Vode, Radavac etc. Efter en period, han minns inte exakt när, hamnade han i PJP. Han fick senare en order om att ingå i OPG.

Utsaga

Milic Martinovic har i huvudsak uppgett följande. I april månad 1999 minns han att han varit engagerad i området Kula. Han var alltså aldrig i Cuska under april månad och han har heller aldrig fått något uppdrag att åka till Cuska. I Kula hade hans grupp till uppgift att säkerställa småvägar inåt landet där det smugglats cigaretter och vapen. I april kan han även ha varit i Decani och Ovcarevo. Under operationen i Kula var Radoica Nikcevioc hans chef. Han minns inte vem som tog över när Nikcevic var sårad.

Den 14 maj 1999 var han i området Ovcarevo/Sicevo, där han befann sig under hela mitten av maj. Uppdraget påbörjades en eller två dagar före den 14 maj och pågick under flera dagar eftersom de inte kunde arbeta lika fort p.g.a. NATO:s bombningar. Hans grupp var där för att en polisman som han tror hette Ivan kidnappats och då det var ett osäkert område med flera beväpnade grupper. Han tror att Nikcevic var hans närmaste överordnad, men han kan inte säga det med säkerhet. Gruppen han ingick i kan ha varit liten, men han minns inte exakt vilka som ingick i den. Miomir Pavicevic kan ha ingått i gruppen, liksom Radoica Nikcevic. Han åkte till platsen med PJP. Han tror att han även kan ha sett PJP:s granatkastarenhet på plats, han kan även ha sett Zoran Boskovic som ingick i granatkastarenheten. Hans grupp hade i uppdrag att genomsöka terrängen och försöka gripa ledaren för en beväpnad grupp som han tror kallades för Sultan. Ute i terrängen fick de order om hur de skulle röra sig. Han minns inte vem som gav orden till hans gruppbefäl. Till vänster om deras gruppering fanns militära enheter, men de interagerade aldrig med varandra. Under uppdraget kom hans grupp i

eldstrid, men han minns inte om någon i gruppen besvarade elden. Vid ett tillfälle exploderade en bränsledepå vid ett stort jordbruk. När han blev förhörd av polisen i Sverige angående den här tiden mindes han inte eftersom de frågade direkt om byn Dobra Voda och inte om området Ovcarevo/Sicevo. Dobra Voda är en av byarna i området Ovcarevo/Sicevo. Han kommer inte ihåg vilka militära förband som var aktiva i Dobra Voda. I Kosovo fanns på den tiden inte ortsskyltar för alla byar varför han inte kan minnas om han var i just Dobra Voda eller inte. Han kopplade samman Dobra Voda med Ovcarevo/Sicevo först i samband med polisförhören. Han berättade inte om händelsen i Ovcarevo/Sicevo förrän i förhör i december eftersom ingen frågade.

Efter att de sökt efter Sultan i flera dagar utan resultat fick de tillslut order att avsluta uppdraget och bege sig till Decani där ett polisfordon blivit beskjutet. Han minns inte vilken typ av fordon det var. Hans grupp fick i uppdrag att ta hand om de döda och skadade. PJP var på plats och han var där med dem.

Han har aldrig varit i Cuska och han har heller inte arbetat tillsammans med militära formationer. Polisen och militären arbetade inte tillsammans på ett och samma område. De har kunnat befinna sig på samma plats, men de har i så fall haft skilda uppgifter och har inte rört sig tillsammans. Det är möjligt att polisen och militären samarbetat på högre nivå, men han har aldrig agerat tillsammans med militära förband.

PJP/OPG

PJP:s uppgift var att förhindra smuggling, skydda civilbefolkningen, gripa kriminella och att agera mot terrorister och andra beväpnade grupperingar. De hamnade ofta i eldstrid under dessa uppdrag. Det förekom uppgifter från ledningen om att en del poliser begick brott och det var uttalat att vapnen endast fick användas vid nödvändigt självförsvar. Han var satt i beredskap från 1998. PJP bar olivfärgade kamouflageuniformer som drog åt brunt. Han tror att det skedde ett uniformsbyte

1999, innan dess bar de blå kamouflageuniformer. De hade PJP-beteckningar på axeln och på vänster bröst och på ryggen stod det ”policie”. Han tror att det ändrades i mitten av 90-talet från ”milicie” till ”policie”. De använde även färgade band på bröstet för att särskilja olika förband. Han fick ett beslut om att övergå till OPG. OPG var en ”operativ befälsgrupp”. Inom OPG gjorde man ungefär samma sak som inom PJP. OPG engagerades för att hindra plundring och förstörelse av egendom. När bombningarna inleddes under 1999 började en del serbiska grupperingar att plundra och sätta eld på hus, OPG var en slags skyddsstyrka som skulle förhindra detta. På order efterspanade de även terrorister. Han vet inte hur OPG-grupperna var sammansatta. Det fanns omkring 10-12 OPG-förband i Pec. Varje PJP hade en grupp som tillhörde OPG. Det är möjligt att den 124:e interventionsbrigaden tillhörde PJP, men han är inte säker. Han bar beväpning som övriga polismän, halvautomatiskt gevär och pistol. Hans grad var ”yngre furir av första klass”. Graden betydde dock inget särskilt utan baserades på tjänstgöringstid och berättigade en högre lön. Han var endast en vanlig polis inom PJP. OPG agerade inte självständigt utan stod under PJP. När han försökte lämna OPG fick han utstå dödshot. Det var därför han flydde till Sverige.

Radoica Nikcevic var hans chef inom OPG. Han minns inte att han haft Vidomir Salipur som chef. Servio Perovic var chef under en period. Han tror att Goran Radosaljevic var chef för OPG för hela Kosovo. Han hade ingen kontakt med honom. Han minns inte exakt vilka som var med i hans OPG-grupp. På fråga svarar han att Radoica Nikcevic, Miomir Pavicevic, Dejan Barjaktarovic, Milos Ivanovic, Radojko Arsenijevic och Mladjo Raicevic, Dejan Bogicevic och Rajko Milic var med i hans OPG-grupp. Gruppen fick order av Radoica Nikcevic. Han känner inte till att Sasa Djudovic eller Vladan Krstovic efter 1998 skulle ha varit med i OPG. Han känner inte heller till att OPG skulle ha ägnat sig åt några olagliga handlingar. Vlastimir Djordjevic var polischef vid den tiden och Boro Vlahovic var chef för SUP i Pec. Vidomir Salipur dödades i början av april 1999 och han vet inte om denne då enbart tillhörde PJP eller om han också tillhörde OPG. Han vet att

”munja” var en anropssignal som Salipur använde. Han vet inte om munja var en pluton i OPG.

Han har hört talas om schakalerna, men han minns inte när. Det var en grupp med reservister från militären. Nebojsa Minic var inom militärreserven, men han vet inte om denne var med i Schakalerna.

HTA

Anledningen till att han sagt som han har gjort i telefonavlyssningen är för att han varit orolig då hans fotografi varit publicerat i TV i samband med att paramilitära formationer omnämns. ”Gruppbilden” har inget med Cuska att göra. Han blev dock rädd för vad folk skulle kunna få för sig eftersom han var iförd uniform på fotot. Han blev rädd att någon skulle säga sig ha sett honom på plats i Cuska trots att han inte var där. Bilden har rullat i TV sedan år 2000 och kopplats ihop med händelserna i Cuska.

Fotografier

”Gruppbilden”. Han tror att han kom till platsen där bilden togs tillsammans med Kaljevic. Salipur kom troligtvis med PJP. Han kan ha varit där som skydd åt Radosaljevic och journalisten, men han minns inte. Han tror att Nebojsa Minic redan var där med militärens reservtrupper.

”Pansarbilden”. Den är från 1998. Det är en hel del personer från PJP på bilden. Han tror att de som sitter ner eller sitter på huk samt ett par av de som står upp tillhör PJP. Möjligen att Srecko Popovic, som står längst till vänster, tillhörde reservförband inom PJP. Mannen mellan honom själv och Popovic är Pavicevic. Mannen med bar överkropp är Guri, mannen med stor kniv under honom är Salipur och mannen på huk längst till vänster är Milan Kaljevic. Han tror att han var där för att byta av poliserna på platsen.

”Brinnande skolan”. Bilden är från 1998. Han minns inte exakt vad de gjorde på platsen. Många dog under 1998, men det kan ha varit Krsto Djuricic som var hans chef vid den tiden.

Hemlig bilaga

Han lämnade informationen i tron att den skulle förbli hemlig och inte användas i en rättegång mot honom.

Vittnen

Utsaga Torun Lindholm

Torun Lindholm har i huvudsak uppgett följande. Hon är forskare och har studerat minnespsykologiska och socialpsykologiska frågor i rättsliga kontexter, bl.a. om vad och hur vittnen minns. Hon har även hållit kurser i kognitiv psykologi och socialpsykologi samt gjort några studier om identifikation och vittneskonfrontation.

Minnet har tre huvudsakliga faser – inkodningsfasen, lagringsfasen och framplökningsfasen.

Generell sett ligger inte minnen som inspelade filmer utan aktiveras snarare genom en rekonstruktion. Detta gör att minnet kan påverkas av information som förekommit under lagringstiden. Det finns olika aspekter som påverkar hur väl vi minns något. Exponeringstid vid inkodningsfasen är en sådan faktor som har en tydlig effekt på förmågan att minnas. Det har visats att upprepade exponeringar ger en förbättrad minnesbild relativt en längre enstaka exponering. Generellt gäller att ju längre man exponerats desto bättre minns man. Avseende ansiktsigenkänning är 10-15 minuter ganska lång tid, i studier har upprepad exponering varje sekund i 3 sekunder gett bra utfall. Minnet bleknar med tiden, men störst förändring sker de första 9 timmarna sedan planar glömskan ut. Det finns goda möjligheter att minnas något efter 10 år.

Emotionellt starka händelser är lättare att minnas. I forskningsförsök med fångar som suttit i koncentrationsläger mindes ca 70 % av fångarna centrala händelser och ca 60 % kände igen gärningsmännen. I dessa situationer har det varit fråga om en mycket lång exponeringstid om flera månader eller längre och ca 40 års lagringstid. Man minns det som är centralt i en emotionell händelse. Man snävar av uppmärksamheten till det som väcker ens känslor på bekostnad av det som finns i periferin – man minns centrala detaljer – t.ex. gärningsmannen, vapen man hotats med, en skada man fått eller liknande. Det finns studier som visar att man minns gärningsmän bättre. Den som utsatts för ett brott har lite bättre minnesförmåga än den som bevittnat brottet, men skillnaden är mycket liten. Man kan ha felaktiga minnesbilder även av emotionellt starka händelser.

Händelser som är ovanliga och avviker från vad som normalt händer oss har vi möjlighet att minnas bättre. T.ex. minns man ofta negativa händelser eftersom de står ut och man ofta återkommer till dessa minnen. Generellt tittar man på det som avviker. Man minns t.ex. ansikten som ser väldigt bra ut såväl som de som avviker på andra sätt.

Optimal minnesförmåga har man mellan 20 och 40 års ålder. Vuxna i yngre medelåldern är mycket bra på att minnas. Det finns dock individuella skillnader. Yngre har generellt bättre minne avseende ungas ansikten än äldre. Vid en jämförelse mellan 20-åringar och 70-åringar är unga bättre att minnas såväl yngre som äldre. Generellt är det lättare att minnas ansikten från sin egen grupp, t.ex. etnisk grupp. Kvinnor är generellt bättre på att minnas andra kvinnor. Kvinnor har generellt bättre ansiktsminne avseende såväl män som kvinnor.

Information man får under lagringsfasen kan påverka minnesbilderna från en viss händelse, s.k. interferens. Särskilt kontextualiserad information, såsom t.ex. en fråga om ”var detta gärningsmannen” eller en presentation av information som i övrigt

framställs i en kontext som avser gärningstillfället, kan påverka minnesbilderna från händelsen. Detta kan öka risken för felaktiga identifikationer. Repetition förbättrar minnet, men det kan vara svårt att särskilja påminnelser från felaktiga minnesbilder. Om man är med om något starkt emotionellt kan det tilläggas att man ofta talar om detta med andra vilket även det kan innebära en risk att påverka minnet. Om en bild publicerats kan det till slut bli svårt att säga om man minns bilden eller faktiskt har sett personen på brottsplatsen. Publikationen av en bild ökar risken för felaktiga minnen men är inte ett absolut hinder för korrekta minnesbilder. Den som inte har exponerats för bilder under lagringsfasen är mer tillförlitlig.

Den som avger en osann utsaga har ofta en större koherens i sin berättelse än den som talar sanning. Man har fler uttryck för osäkerhet vid beskrivningar av saker man minns fel, man garderar sig, hummar, tar pauser etc. Detta rör dock vittnen som ska minnas något ett par minuter efter händelsen medan det är oklart vad som sker vid längre intervall. Vid självupplevda händelser har man en tendens att minnas fler sensoriska och spatiala detaljer, man ger en rikare och mer fyllig berättelse.

När man återutsätts för en händelse/kontext så kan man minnas fler detaljer. Man har lättare att minnas ju mer framplockningsstöd man har. Minnet är dock påverkbart varför en bedömning måste göras i varje fall. Att efter brottet vistas på den plats där brottet begåtts kan vara en gynnsam faktor avseende minnesbilden av händelsen, men å andra sidan kan det tänkas att man då även samtalar med andra om händelsen och på så vis förändrar minnesbilden.

Vittneskonfrontationer. Vid idealkonfrontation har man mellan 5 och 11 figuranter och en misstänkt. Alla ska stämma in på signalementet och ingen ska uppenbart avvika. Det ska inte gå att räkna ut vem det är utan man ska tvingas att lita till sitt minne. Om resultatet vid en testgrupps utpekanden sprider sig väl har man en bra konfrontationsgrupp. Man får färre felaktiga utpekanden om man visar ansiktena i

en sekvens efter varandra än om man ser samtliga samtidigt. Man bör ge informationen att det inte är säkert att gärningsmannen finns med på bilderna.

Vad som påverkar huruvida man gör ett korrekt utpekande vid en konfrontation är bl.a. hur lång tid man exponerades, vilka ljusförhållanden som rådde vid händelsen, vad som hänt sedan man såg personen till dess att man skulle känna igen denne, om man har en bra grupp figuranter och ett bra signalement, att ingen med mimik eller liknande påverkar utpekandena. Ett snabbt identifikationsbeslut brukar vara mer tillförlitligt än ett där vittnet resonerar sig fram med hjälp av detaljer. Subjektiv säkerhet är en indikation på en korrekt minnesbild, men kan också visa sig vara inkorrekt.

Positiva aspekter är allt annat lika således: lång observationstid, upprepade observationer, hög uppmärksamhet, goda ljusförhållanden, extrema och iögonfallande detaljer, samma gruppstillhörighet, emotionellt påverkad vid frågor kring centrala detaljer, engagerad i händelsen, tidigare iakttagelser eller bekanskap med den relevanta person samt om gärningsmannen stod i centrum för händelsen.

Utsaga Lars Hebsgaard

Lars Hebsgaard har i huvudsak uppgett följande. Han inledde sin karriär vid polisen 1975 och började 1981 arbeta vid motsvarigheten till kriminaltekniska roteln i Sverige. Han arbetar med brottsplatsundersökningar. Han har sedan 1996 nästan uteslutande arbetat med skottärenden.

Under arbetet i Kosovo utgick de ifrån Pec som till närmare 80 % var nedbränt och där nästan samtliga invånare hade flytt till Albanien och Montenegro. En polisutbildad person från FN åkte ut i området och tog reda på var det skett krigsförbrytelser. Därefter åkte hans team ut och undersökte brottsplatserna. De bad lokal personal att märka ut kropparna och begrava dem för att senare kunna grävas

upp av rättsmedicinarna. När de kom till en ny plats träffade de alltid byäldsten och hörde sig för vad som hänt. Han minns att de var i Cuska. I Cuska hade han inget med undersökning av skottskador på personer att göra, det var en rättsmedicinsk uppgift. Det fanns många brottsplatser i byn. Han såg en stor massgrav med 35 kroppar och en mindre med två kroppar och ytterligare några gravplatser där en eller två personer hade begravts. Enligt hans anteckningar var de i Cuska mellan den 15 och den 19 juli 1999. På flera platser i byn var det fråga om verkliga massakrer med många döda. Det var bara några enstaka hus i byn som inte var nerbrända. Byborna berättade för honom att byn blivit omringad så att ingen kunde fly. Kvinnor och män hade separerats och grupper av män hade förts in i olika hus och avrättats. Några hade även förts bort ensamma eller parvis och skjutits. I de hus där det var sagt att personer avrättats hittades benrester. Han är inte rättsmedicinare eller antropolog, men han har i sitt jobb sett många kroppar och han tror definitivt att det var ben från människor. Ibland hittades även tänder från människor. Det skulle förvåna honom mycket om inte de män som dött inne i husen dött av skotten. Det skulle ta mycket lång tid att hitta projektiler eller projektilfragment i de nedbrända byggnaderna. I förhållande till mängden skotthål hittade de väldigt få hylsor. Han tror att lokalbefolkningen tagit bort dem. Om de hittade fem anslagsmärken hittade de bara ett par hylsor. Hylsorna kom från AK-47or. Kaliber 7,62 mm, hylsorna är 39 mm, det är en ammunition som passar till AK-47. Det var vanligt att de inte hittade hylsor i samma mängd som skotthål. De gjorde många brottsplatsundersökningar och på många av dessa platser hade byborna tagit bort kulorna från väggar och liknande. Med hänsyn till de fynd som han har gjort har han ingen anledning att betvivla det som målsäganden berättat för honom om vad som hänt i byn.

Utsaga Peter Knudsen

Peter Knudsen har i huvudsak uppgett följande. Han var i Kosovo i egenskap av rättsmedicinare och han organiserade det danska deltagandet från rättsmedicinsk sida. De var utsända av det danska utrikesministeriet, men det var ICTY som

bestämde var de skulle arbeta. Hans specialitet är skottskador. Han arbetade inte med identifiering.

Han var i Pec tillsammans med svensk och norsk rättsmedicinsk personal och begav sig därifrån till Cuska som var starkt präglad av kriget. De kroppar han skulle undersöka var begravda i en massgrav. Kropparna låg paketerade i plastpåsar och en del hade identifikations skyltar fastsatta. Lokalbefolkningen var med när de utförde obduktionerna. De saknade tekniska möjligheter att identifiera kropparna utan var tvungna att använda sig av de anhörigas berättelser, lappar med namn som var fastsatta på kropparna samt kläder. Vid en vanlig identifikation kan man använda fingeravtryck, tandavtryck och DNA, men vid denna tid fanns inte de möjligheterna. Senare, då dessa möjligheter fanns, grävde man ibland upp liken en tredje gång för identifikation. Han kan inte avgöra om det har förekommit försök att felidentifiera kropparna och det går inte att se skillnad på en albansk kropp och en serbisk kropp. Problemet var att kropparna bränts och att man därför inte kunde använda vanliga tekniker. Det gick inte att bestämma när kropparna de grävde upp hade dött. De flesta liken var brända och en del var helt fragmenterade. Det fanns inget som i och för sig talade emot att de hade dött i mitten av maj 1999. Samtliga personer han obducerade var män. Även om in- och utlopp har olika storlek är det svårt att konstatera de exakta skadorna på brända kroppar. Han kan inte utesluta att en del av dem dog av branden. Bara på ett ställe kunde han se en projektil, han tror att den kom från en AK-47:a, men det är teknikernas sak att uttala sig om. I det tillstånd kropparna var i kunde han inte se från vilket avstånd skotten avfyrats.

Utsaga Markku Nikulainen

Markku Nikulainen har i huvudsak uppgett följande. Han arbetar för rikspolisens i Åbo, Finland och har varit polis sedan 1976. Han har arbetat i sex olika internationella undersökningar utomlands. I Kosovo arbetade han för EULEX från 1 november 2009 till den 1 maj 2011. De sex första månaderna arbetade han som krigsbrottsutredare och under det sista året arbetade han som chef för

krigsbrottsutredningen. EULEX uppgift i Kosovo var att ge råd och att ledsaga olika myndigheter som rättsväsende, gränspolis, polis, tull och kriminalvårdsmyndighet. Utöver dessa uppgifter hade EULEX en liten avdelning, PED (Police Executive Department), där krigsbrottsutredningar och organiserad brottslighet ingick. Krigsbrottsenheten var självständig och utredde krigsbrott eftersom polisen i Kosovo inte alltid kunde eller ville. Utredningarna har inriktats mot brott av såväl serbiska som albanska trupper.

På begäran av den svenska åklagaren utförde de vittneskonfrontationer. Eftersom det var knappt om tid kontaktade han tre familjer i Cuska från tre olika delar av byn. Han visste att vissa familjemedlemmar vittnat om händelserna tidigare. Han bad att varje familj skulle skicka ytterligare fem vittnen som utifrån foton skulle kunna känna igen gärningsmän. Därefter bad han att få använda deras hus som förhörslokaler eftersom EULEX inte hade några egna lokaler på platsen. EULEX har speciella direktiv för fotokonfrontationer som de följde. De använde EULEX fotokonfrontationsblankett som fylldes i manuellt. Till konfrontationerna använde de en pärm med 10 fotografier som de fått från Sverige. Pärmen gavs till vittnet som gick igenom 10 svart-vita foton. Varje vittnesperson hade fått veta att det kunde finnas en, flera eller inga gärningsmän bland personerna på fotografierna. De förtydligade även att det är lika viktigt att inte känna igen en person som det är att känna igen en person. Alla konfrontationerna skedde i samma ordning. Varje bild var på ett eget blad i pärmen och samtliga var numrerade. Han är osäker på om vittnena kunde se numreringen, men siffror användes i alla fall i svaren. Inga namn nämndes. Det hör till förhørsledarens arbete att notera reaktionerna. En del personer reagerade väldigt starkt vad gällde person nummer 6 i konfrontationen. Han minns en kvinna som när de kom till bild nummer 6 inte ens ville titta på de återstående bilderna eftersom hon var så säker. En man började nicka med huvudet och bläddrade vidare och gick sedan tillbaka till nummer 6 och sa ”det är den här personen”.

”A Village Destroyed” och bilderna i den är berömda i vissa kretsar. EULEX hade sin egen utredning om Cuska och han har hört flera tiotals personer från byn. Bilderna är mycket välkända bland byborna. Problemet ligger i att personerna som är med på bilderna inte kunnat identifieras. Bilderna i Fred Abrahams skrift har visats mycket. I brottsutredningarna har man inte visat några bilder så vitt han vet.

Enligt deras och andra organisationers utredningar så deltog cirka 100 personer i operationen i Cuska. I deras egen undersökning kunde de namnge strax under 20 personer. Han har inte själv uppfattat det som att någon av målsägarna skulle ha försökt sätta dit Milic Martinovic eller ha varit pressade att göra så. Han har uppfattat utpekandena som mycket trovärdiga. Det fanns små skillnader i deras historier, men det är naturligt efter så lång tid. Han skulle vara mer misstänksam om samtliga med säkerhet skulle ha känt igen en person. Han har inte hört om att någon organisation skulle ha försökt påverka vittnena.

Utsaga Fred Abrahams

Fred Abrahams har i huvudsak uppgett följande. Han har arbetat med mänskliga rättigheter som forskare och utredare sedan 1995. Mestadels inom HRW. Hans expertis ligger främst inom kränkningar av mänskliga rättigheter och humanitär rätt i väpnade konflikter. Hans jobb i Kosovo var att dokumentera brott mot krigets lagar av alla inblandade parter i konflikten. Arbetet går generellt till så att de ger sig ut på fältet och talar direkt med dem som utsatts för brott samt om möjligt även med de påstådda förövarna. Såväl staters som väpnade gruppers agerande granskas. När han samlat in informationen granskas den vid högkvarteret. Först görs en regional granskning, sedan en juridisk granskning och till sist görs en granskning av seniora redaktörer. Allt material de publicerar går igenom dessa tre faser av intern granskning.

Han var på Balkan första gången 1993 då han arbetade med att utbilda journalister i Albanien. Han har sedan studerat samhällsvetenskap med fokus på Östeuropa.

Under 1995 började han arbeta för HRW med fokus på Serbien, Kosovo, Albanien och Makedonien och var HRW-expert avseende regionen till år 2000. Under 2000 och 2001 arbetade han ett par månader som analytiker för ICTY avseende krigsbrott i Kosovo. Han har rest till Kosovo otaliga gånger. De flesta besöken skedde under den väpnade konflikten under 1998-1999.

Vid en utredning är det centralt att tala direkt med de utsatta, såväl offer och vittnen som personer som kan skapa kontext till händelseförloppet. Han och hans grupp besöker platsen, tar foton, ritar kartor, söker efter fysisk bevisning såsom ammunition och försöker samla dokumentation t.ex. domstolsprotokoll, dödscertifikat, obduktionsrapporter eller tidningsartiklar. Det är oerhört viktigt att göra flera intervjuer eftersom vittnen kan ge felaktig information av en mängd anledningar. De genomför därför flera intervjuer och ställer sedan informationen mot annan för att garantera dess riktighet. Det sista steget är att kontrollera med de misstänkta eller de ansvariga myndigheterna som då ges en möjlighet att besvara frågor och ge sin syn. De använder sig aldrig av ett frågeformulär och ställer inga ledande frågor. Vid utpekanden på bilder är de oerhört noga med att inte föreslå ett svar på något sätt. Fotografierna visas enskilt så att vittnet inte kan påverkas av någon annan i rummet. Fotografierna förevisas utan någon föregående presentation eller kommentar. Känner vittnet igen någon person frågar de varifrån vittnet känner personen, när denne såg honom och vad han gjorde. De visar många bilder även av personer som inte var närvarande. Generellt sett krävs tre separata och oberoende utpekanden för att de ska publicera ett namn som en utpekad förövare.

När han var i Pec fick han höra talas om en händelse i Cuska. Under utredningen kom de över bildmaterial som han fick från stadshuset i Pec som vid den tidpunkten drevs av KLA. En person vid stadshuset som sysslade med krigsbrott nämnde i förbifarten att de hade foton som denne på fråga visade för honom. Det var hundratals foton som hittats i serbiska hem. Han fick tillstånd att skanna av bilderna. Vid samma tid påbörjade han utredningen i Cuska. Han visade bilderna för

flera personer i Pec såväl som i Cuska. En del kände igen personer på bilderna. När bilderna visades för ett vittne togs personen till ett separat rum. Han hade cirka tolv bilder i bildspelet. Han visade bilderna en efter en. Han frågade om vittnet kände igen någon på bilderna. Han hade numrerat bilderna för sig själv och dokumenterade vem som kände igen vem. Han sa aldrig att bilderna kom från Cuska. Han var mycket noggrann med att ha ett flertal källor för att identifiera någon på bilderna som närvarande i Cuska. Till slut rapporterade han identiteten på två personer som närvarande i Cuska den 14 maj 1999, Srecko Popovic och Zoran Cvetkovic. Minst fem personer hade pekat ut dessa två. De hade även enstaka utpekanden som inte var med i rapporten. Eftersom det var fråga om utpekanden använde de sig av en extern juridisk byrå för att göra en extra juridisk granskning.

”Grupp bilden” var ett av de foton som han visade byborna. Han minns inte ”pansarbilden” men han känner igen ”den brinnande skolan”. De gav inte några kopior av bilderna till byborna. Som han minns det pekade inget av vittnena ut den tilltalade vid den tidpunkten. Han kan inte ge någon exakt siffra, men fler än 20 bybor intervjuades. Flera av dessa hade dock knapphändig information eftersom de flydde tidigt under händelseförloppet. Han minns inte exakt vilka personer som identifierade vem på vilket foto. Han minns namnet på två av dem som överlevde, Rexhe Kelmendi och Isa Gashi. Hadji Ceku var inte ett av hans vittnen. Det är möjligt att han visat bilderna för Shkurte Gashi, men han minns inte, liksom Betim Gashi, Nesir Tahirukaj. Han kan ha intervjuat Hasir Yussuf Berisha, Lirije Gashi, Shpresa Rama Kelmendi, Muje Gashi, Shkurte Gashi, Ardijan Kelmendi och Erzen Lushi men han är inte säker. Han minns Veibe Gashi, han tror att han visade henne bilden.

HRW publicerade en rapport om Cuska, ”A Village Destroyed”. Han tror att den gavs ut år 2000. Han minns inte om den översattes till serbiska och albanska. Senare inkluderades rapporten i en stor rapport om Kosovo, ”Under Orders” och den översattes definitivt till serbiska och albanska. Han gav byborna kopior av

rapporten, men han minns inte hur många. Rapporten publicerades igen i en rapport med fler bilder med samma namn och han minns att han gav denna bok endast till en bybo.

Kosovo 1996-1998

1989 upphävdes Kosovos autonoma status inom Jugoslavien. Från den dagen inledde den serbiska staten en diskrimineringspolicy mot de etniska albanerna i Kosovo. Diskrimineringen skedde inom utbildning på arbetsmarknaden och genom en marginalisering av albaner i det politiska livet. Albanerna bildade då parallella institutioner. Motståndet var fredligt under 1991-1993. 1995 tog kriget i Bosnien slut i och med Daytonavtalet. Kosovo ingick inte i Daytonavtalet. Vid denna tid genomgick man en större radikalisering, särskilt unga albanska män. De menade att det politiska motståndet inte fungerade utan att de måste försvara sig med vapen. 1996 skedde de första väpnade angreppen. Albansk gerilla attackerade främst serbisk polis. Detta var ursprunget för den väpnade gruppen KLA. Dess attacker utökades och den serbiska staten svarade med fler gripanden och en skärpning av säkerheten. HRW motsatte sig aldrig detta. Serbien stod då inför ett väpnat hot. Det var polisens skyldighet att ingripa. HRW dokumenterade främst övergrepp av polisen. Konkret var det fråga om storskaliga arresteringar och kvarhållande av personer längre än det fanns lagligt stöd för samt våld och tortyr under frihetsberövandet. Under 1997 skedde en avgörande händelse. Regeringen i Albanien kollapsade när stora pyramidspel föll ihop. Befolkningen plundrade militära anläggningar och de beväpnade grupperna på andra sidan gränsen utnyttjade den här situationen och reste till Albanien och stal eller köpte vapen. I och med tillgången på vapen ökade antalet attacker och HRW kunde rapportera om en ökning även av serbiska motattacker. I februari 1998 attackerade KLA serbiska polismän i Drenica. Den serbiska polisen besvarade attacken och följde efter KLA och HRW dokumenterade allvarliga kränkningar i de två byarna Nikoshan och Cires. I mars 1998 i byn Prekas, där en välkänd KLA-medlem bodde, dödades över 50 medlemmar av hans familj. HRW hade inte bevis för att det var fråga om mord,

de kan ha dött i strid, men politiskt var det dock viktigt eftersom familjen i Albanernas ögon blev massakrerad. Detta gav KLA ett stort stöd. Enligt HRW uppnådde konflikten mellan den serbiska staten och KLA status av väpnad konflikt enligt folkrätten under februari/mars 1998. Under april-juni 1998 utvidgade KLA sakta det territorium de kontrollerade. Detta ledde till den första större offensiven av den serbiska och jugoslaviska staten. I juni inledde polisen och militären operationer för att få kontroll över regionen och blockera inflödet av vapen. Under den här tiden befann han sig i Kosovo och Albanien och samlade information om många allvarliga kränkningar. HRW var inte emot den militära operationen, men de granskade hur den utfördes. HRW dokumenterade mord av civila och tvångsförflyttningar av ca 10 000 albaner längs gränsen till Albanien. I juli försökte KLA för första gången ta kontroll över en stad, Orahovac. De intog staden och höll den under ungefär 2 dagar, men operationen misslyckades då den serbiska polisen och den jugoslaviska armén snabbt tog tillbaka staden. Armén och polisen var alltför välorganiserad och välutrustad. Under juli - september fortsatte arméns och polisens operation och ett flertal brott mot krigets lagar rapporterades. Om en by misstänktes stödja KLA var det vanligt att byborna fördrevs. Det förekom även mord. Den mest allvarliga händelse han dokumenterade skedde i september 1998 i byn Gornji Obrinja där ca 14 medlemmar av en familj dödades varav 8 eller 9 var kvinnor och barn. Under den här perioden begick även KLA övergrepp. Under deras operationer i april - juni 1998 fördrevs många serber och de som inte lämnade sina hem mördades. Den här dynamiken fortsatte under hela 1998.

Fallen av fördrivning var olika, men det fanns ett generellt mönster. Vanligtvis började det med att den jugoslaviska armén omringade byn i fråga och besköt den med granateld för att skapa rädsla. Därefter skickades särskilda polisstyrkor in till fots som beordrade byborna att lämna området. Det var vanligt att dessa trupper utförde kontroller och att de då skilde män från kvinnor och barn, men ofta sprang samtliga bybor iväg. Det sista steget var att mer oorganiserade styrkor, ofta en blandning av polis och lokala miliser, stormade byn. Ofta förekom plundring och att

byn brändes ner. Det fanns definitivt byar där polisen och militären samarbetade och samordnade sina operationer. De serbiska säkerhetsstrukturerna var komplexa. Det fanns såväl formella som informella strukturer. Generellt sett kan man säga att PJP och OPG var polisens specialstyrkor liksom. Dessa enheter var kopplade till inrikesministeriet. Ingen av dem var kopplad till armén som var organiserad på ett mer traditionellt sätt. Den tredje armén var ansvarig för södra Serbien och Kosovo. Inom den tredje armén fanns Pristinakåren som hade ansvar för Kosovo. SAJ, PJP och OPG var definitivt paramilitära organisationer. De var beväpnade och gavs uppgifter utöver strikt polisiära. Samtliga dessa trupper spelade en roll i bekämpandet av KLA under olika delar av konflikten. Det fanns även ett stort antal lokala grupper, miliser och kombinationer av frivilliga och polis.

När offensiven avslutades i september-oktober 1998 inleddes politiska förhandlingar mellan den jugoslaviska regeringen och internationella organisationer. Milosevic gick med på att tillåta internationella observatörer i Kosovo och hundratals observatörer anlände. Under perioden oktober - januari rådde ett slags eldupphör. Under februari 1999 gjordes försök att finna diplomatiska lösningar i Rambouillet-förhandlingarna. Delegationer från Serbien och Kosovo närvarade. Man kunde dock inte komma överens om ett avtal. I mars 1999 inleddes således NATO:s militära kampanj. Den pågick i ca 80 dagar och avslutades den 12 juni med ett militärt avtal mellan NATO och den jugoslaviska regeringen. Ett protektorat bildades i Kosovo. HRW dokumenterade övergrepp från båda sidor, men antalet offer på den albanska sidan var mycket högt. För det första förekom en väldigt välorganiserad kampanj att förflytta etniska albaner från Kosovo. En del sattes på buss eller tåg, men de flesta fördrevs till fots. Vanligtvis skedde detta genom en militär kampanj som tvingade invånarna att fly. Det förekom även ”identitetsrensning” då de som lämnade Kosovo blev av med sina identitetshandlingar. HRW drog slutsatsen att detta var för att hindra de från att återvända. I staden Pec förekom en organiserad utdrivningskampanj. De flesta byarna runt Pec tömdes på sin befolkning. I vissa byar var det höga dödstal. Armén

var aktiv i området i och runt Pec, men vittnen som HRW intervjuat sa att utdrivningen mestadels utfördes av olika grenar av polisen och kriminella grupper. Just denna sammanblandning av reguljära trupper och kriminella präglade händelserna i och runt Pec.

Mord utgjorde en central del av kampanjen. Vanligtvis var det män i stridbar ålder, ofta personer misstänkta för att ha stridit med eller stöttat KLA. Ibland skedde mord av prominenta personer, men de flesta mördades som en del av generella attacker. HRW kunde inte komma in i Kosovo under NATO:s kampanj. De skickade därför utredare till Kosovos gränser. Under mars - juni hade de två personer i Makedonien och två i Albanien. Flyktingarna uppgav att de tvingats att fly eller att de var rädda och flydde innan de serbiska säkerhetsstyrkorna kom. Generellt sett var strukturerna på de serbiska operationerna likartade under luftkampanjen som dessförinnan så när som på att armén inte kunde använda sina tunga vapen på samma sätt. De undersökte även Natos insatser under kriget. Natos bombningar dödade cirka 500 civila, varav cirka 60 % i Kosovo.

KLA

Under 1999 var KLA organiserade. De hade en generalstab och även en politisk chef som idag är Kosovos premiärminister. KLA hade en lös struktur och var organiserat regionvis. Inom varje distrikt fanns en slags befälstruktur. Problemet var att de hade dålig samorganisation mellan regionerna. KLA var främst en gerillagrupp som attackerade och sedan drog sig tillbaka. De saknade utrustning och utbildning för att utföra större attacker. De höll territorier under perioder, men så fort de serbiska styrkorna försökte återta territoriet så lyckades de eftersom de var bättre organiserade och hade bättre utrustning. Soldater i KLA kom oftast från landsbygden. Vissa hade varit politiskt aktiva under flera år, men de flesta gav sig in i KLA under 1996-1998. Ibland bar de uniform, ibland inte. Allteftersom konflikten utvecklades blev det dock vanligare att KLA:s soldater bar uniform. Under 1998 var de relativt oorganiserade, de var dåligt tränade och hade dålig

beväpning. Mot slutet av 1998 såg han en del soldater som bar radioapparater. Generellt sett var KLA relativt oorganiserat. De gjorde anspråk på att upprätthålla mänskliga rättigheter inom sina förband. Implementeringen var dock av blandad kvalitet. I en del områden som KLA kontrollerade skickades serbier iväg och dödades. Under 1998 kunde KLA tala med en röst i övergripande frågor, t.ex. i Ramboye, men i mindre frågor var de splittrade. HRW:s slutsats var att var KLA under 1998 var tillräckligt väl organiserade för att kunna vara del i en väpnad konflikt enligt folkrätten.

Utsaga Michael Montgomery

Michael Montgomery har i huvudsak uppgett följande. Han arbetar som journalist. Efter sin kandidatexamen var han Fulbright Fellow i Belgrad 1987-1989. Han var därefter reporter för London Daily Telegraph samt arbetade med olika befattningar i USA innan han 1999 började arbeta för American Radio Works som är en dokumentär public service station. Under NATO:s bombningar genomförde de ett projekt om rättviseaspekter i Kosovo. Sammantaget vistades han i forna Jugoslavien i 7.5 år och har även återvänt dit vid ett flertal tillfällen. Han har en god kännedom om Balkan.

Han har under sin tid som reporter i kriget rapporterat om övergrepp från samtliga sidor. Under sent 1980-tal gjorde Milosevic insatser för att upphäva Kosovos och Vojvodinas självständighet. Det ledde till att etniska albaner undantogs från positioner i en mängd institutioner i Serbien. Detta startade en rörelse som i sin tur ledde till grundandet av KLA. Det fanns dock spänningar i Kosovo härrörande även från tiden före Milosevic. Serber som misstänktes vara kollaboratörer med Milosevic mördades. Det var en terroristkampanj på lokal nivå av KLA. På den andra sidan svarade de serbiska styrkorna vilket ledde till en upptrappning av våldet 1998-1999. 1998 var början för de formella striderna i Kosovo. Det rapporterades i media om konflikten under 1998.

Han och hans kollega Steven Smith anlände till Kosovo ungefär 2 veckor efter det konflikten formellt slutat. Detta var i slutet av juni eller tidigt i juli 1999. De åkte till Pec eftersom den största andelen mord och förstörelse skett där. De fick höra talas om händelsen i Cuska och bestämde sig för att rapportera om den. De talade med överlevande från byn och totalt 17 personer som var involverade i konflikten i Kosovo på den serbiska sidan. Av dessa var 7-8 antingen direkt involverade i eller hade kunskap om operationen i Cuska. Dessa personer var inte fullständigt öppna. De försökte ofta dölja sitt eget deltagande. Strategin blev därför att isolera ett händelseförlopp och fråga såväl de som deltagit som de som överlevt händelsen för att på så sätt samköra uppgifterna. Två av källorna uppgav att de hade kopplingar till Munja, en uppgav att han varit i armén men övergått till polisen. Den andre gjorde anspråk på att ha varit medlem i en av polisens specialenheter, PJP. Dessa sa att de varit på plats. När de talade med byborna i Cuska visade de foton de fått från den lokala UCK-ledningen. Han vet att även HRW visade foton för de överlevande. De visade inte foton för samtliga överlevande. De försökte vara försiktiga och alltid visa en serie av foton under en kort tid så att vittnespersonerna inte skulle ha tid att tala med varandra. Fotografierna lade de upp på American Radio Works hemsida och en del publicerades i en bok av HRW, "A Village Destroyed". I dokumentären identifierades tre personer, Svonko Cvetkovic, Nebojsa Minic och Srecko Popovic. "Gruppbilden" var en av de bilder som användes vid utpekandena. På den bilden identifierades tre personer, Salipur, Minic och Kaljevic. Även "den brinnande skolan" visades för byborna. Han minns dock inte om "pansarbilden" förekom. Han rapporterade aldrig att Kaljevic var i Cuska. Upp till 100 soldater deltog i operationen i Cuska från serbisk sida, men det är endast en ungefärlig siffra baserad på information från olika källor. Som han minns det berättade byborna att de såg ett flertal olika uniformer på plats i Cuska. De överlevande kände bäst till polisen. Enligt källorna hade de som ledde operationen i Cuska kopplingar till polisen.

Källorna omnämnde även Agim Ceku som var befälhavare för KLA. Hans far dödades under operationen i Cuska. Det fanns ingen samstämmighet om huruvida

detta var syftet med operationen. Enligt rapporter han fått utfördes operationen i Cuska av militära styrkor (serbiska armén), polisiära styrkor och specialenheter inom polisen. Under NATO:s luftkrig var avgränsningarna mellan dessa enheter diffusa. Enligt hans rapporter var operationen väl organiserad. De såg en loggbok med en notering införd den 11 maj 1999 om att skicka in trupper i Cuska, den var signerad av en lokal befälhavare som även skrev under beslutet om martial law under början av luftkriget. Det fanns även källor som de intervjuade som deltagit i operationen och som menade att den varit planerad på förhand. Han tror att det kan ha varit en del av en större plan. Det finns omfattande vittnesmål och dokumentation om att serbisk polis och militär försökte skapa en zon längs gränsen mot Albanien, ett område som skulle rensas på befolkning. Källor berättade att samma strategi användes i andra delar av Kosovo som avsiktligt rensades på befolkning. De han talade med beskrev att operationen i Cuska hade samma mål. Män och pojkar samlades ihop och antogs ha kopplingar till KLA medan kvinnor och barn skickades iväg.

Som han förstått det var det generella mönstret att en by blev omringad av serbisk militär som bombarderade den med artilleri och kulsprutor. Andra enheter, ofta polisiära styrkor, skickades sedan in i byn som chockstyrkor. Det är ett mönster som hans källor säger upprepades även i Cuska. Det krävdes vissa egenskaper för att ingå i dessa styrkor och för att ta sig in i dessa områden. På den serbiska sidan sågs detta som mod och på den albanska sidan tolkades det som grymhet.

Han har hört att OPG var specialstyrkor som bildats 1998 som en slags elitstyrkor inom den serbiska antiterroristoperationen. Han har hört att medlemmarna i OPG kom från olika delar av polisen. De behöll sina vanliga positioner men hade ytterligare uppdrag inom OPG. Munja var en grupp av relativt välkända medlemmar inom polisen som opererade i Pec-området. De arbetade inom polisen före flygkriget, sedan detta inletts har källor uppgett att de kom under arméns styrelse. Två välkända medlemmar av Munja var Salipur som dödades i april 1999 då

ledarskapet övergick till Nebojsa Minic. OPG var enligt hans källor bildat av Goran Radosaljevic. Det var oklart om Munja var en egen enhet inom polisen eller en informell grupp av personer. Han vet inte vem som var den lokala chefen för OPG. Det fanns en koppling mellan OPG och Munja. Salipurs dödsannons omnämnde såväl OPG som Munja vilket indikerar att han hade kopplingar till båda. Flera källor talade om hur dynamiken i Pec ändrades efter inledandet av NATO:s bombningar. Efter detta blev det svårare att upprätthålla en befälsstruktur. En del källor nämnde att det fanns en ”culture of impunity” i Pec och pekade på Nebojsa Minic som ett exempel på denna laglöshet. Första gången han hörde talas om Munja och OPG var någon gång mellan juli-september 1999. Han tror att denna information kom från serbiska källor.

Utsaga Natasja Kandic

Natasja Kandic har i huvudsak uppgett följande. Hon är sociolog till yrket och bildade 1992 en humanitär organisation, ”Fond za humanitarno pravo”, ungefär ”Fonden för humanitär rätt”. Sedan 1993 har organisationen varit närvarande i Kosovo. Forskarna arbetade med att utreda fall av tortyr, försvinnanden, mord och liknande avseende såväl albaner som serber. Hon har personligen besökt flera platser i Kosovo under 1998-1999 och även senare. Organisationen har gett ut en minnesbok över offer i Kosovo under kriget. De har utrett 13 500 personers död varav 3 000 var av serbisk bakgrund. Hennes organisation har lämnat in tre polisanmälningar om brott mot serber och tre eller fyra polisanmälningar om brott mot albaner.

Olika polisgrupper och andra grupper som stod under polisens kontroll var verksamma i Pec under 1998. Det var oklart om dessa grupper formellt var i polisens tjänst. De fick höra talas om en grupp under statliga säkerhetstjänsten som kallades Legias formering eller Frenkjevci. Främst albaner var mycket rädda för dessa personer. Det fanns även en grupp som kallades Munja med Salipur som ledare. Efter fyra på eftermiddagen fanns inte en enda alban på gatorna eftersom det

kunde hända att folk bara försvann. Hon fick under den här perioden även kännedom om specialgrupper inom polisen, s.k. operativa jägargrupper, OPG. I juni 1999 fick de fram att Guri, Goran Radosaljevic, stod bakom organiseringen av dessa grupper. Efter juni 1999 fick de reda på att bl.a. Djudovic och Martinovic var medlemmar i OPG. OPG anlätades för speciella uppdrag. När NATO-bombningarna inleddes den 24 mars 1999 började den serbiska polisen fördriva albaner från Pec. Det förekom även ett tiotal mord. Inom tre dagar fördrevs så gott som samtliga albaner. Under resan mot Montenegro utsattes de för övergrepp av polisen - mord, kidnappningar och våldtäkter. Under tiden ordnade polisen rena deporteringar. Under NATO-bombningarna hade hon ett tillfälligt kontor i Montenegro. Från den 1 april till den 12 juni 1999 tog de upp ett hundratal utsagor från albanska flyktingar. Organisationens utredare talade med några kvinnor som kommit över bergen från byn Cuska. Dessa kvinnor berättade att polis och militär gått in i byn den 14 maj 1999. Många av dessa var maskerade med målade ansikten. De hade dödat några tiotal män, beslagtagit bilar, guld och pengar och beordrat de överlevande att bege sig till Albanien. Kvinnorna uppgav att de var specialpoliser.

Hon återvände till Pec den 13-14 juni. På Pecs gator såg hon döda kroppar. Hon tror att hon begav sig till Cuska den 15 juni. Hon och hennes organisations advokater talade med de överlevande och besökte de tre husen där morderna begåtts och där det fortfarande fanns benrester. På väg in mot byn såg hon två döda kroppar som såg ut att ha legat där en längre tid. Hon fick reda på att det var ett äkta par från Pec som polismännen fört dit och mördat. Byborna berättade att det var polismän från specialförband som varit i byn och utfört dåden, en del använde begreppet paramilitärer. Hon förstod efter ett tag att byborna när de talade om trupper som paramilitärer inte menade att dessa inte tillhörde de reguljära styrkorna utan att det var en term som de använde i en vidare betydelse om de kriminella element som inte varit militärer eller poliser före kriget. Det var främst vid detta tillfälle i juni 1999 som hon själv talade med de överlevande. Senare återvände utredarna vid flera tillfällen till byn och fick mer information bl.a. från Rexhe Kelmendi och andra

överlevande. Under den här perioden började även HRW och en amerikansk radiostation att arbeta med händelserna i Cuska. De talade ofta med varandra om vad de fått fram. Redan under september/oktober 1999 började hennes organisation att tala om händelsen offentligt i Serbien. HRW hittade fotografier av serbiska poliser och militärer. Dessa fotografier förevisades för byborna i Cuska. Hennes organisation förevisade dock inga bilder. Genom fotografierna fick de reda på namnen på en del av poliserna. De fick då reda på att Guri varit ledare för OPG och att Martinovic och Djudovic varit medlemmar i OPG. Hon tror att dessa namn kom fram under slutet av 1999 genom vittnenas utsagor. Ingen hade sett Guri i byn vilket hon tycker stärkte deras trovärdighet. Genom sin utredning fick de en bild av att operationen genomförts av polisen, specialförband inom polisen och vissa militära förband. Byborna sa även att paramilitärer deltagit. De drog slutsatsen att armén varit med i Cuska då de hittat anteckningar från överstelöjtnant Dusan Antic i Jugoslaviens armé där det stått ”14 maj Cuska”. Syftet med attacken mot Cuska var plundringar och fördrivning och var del av en större politisk plan om serbiskt styre över Kosovo. Det fanns många inom polisgrupperna med ett registrerat kriminellt förflutet som anlätades för att utföra mord. Inom ett träningsläger för polisen där Guri var chef hittades två massgravar med 80 albanska kroppar. Så vitt hon vet förekom ingen UCK-aktivitet i Cuska. Det är hennes uppfattning att ingen otillbörligt påverkat dem som lämnat utsagor om händelsen i Cuska.

Utsaga Dragoljub Stankovic

Dragoljub Stankovic har i huvudsak uppgett följande. Han arbetar som biträdande åklagare vid åklagarkammaren för krigsförbrytelser i Belgrad sedan november 2003. Dessförinnan har han arbetat inom åklagarväsendet sedan 1979. Han har väckt åtal i ett antal mål avseende krigsbrott och samarbetar med EULEX. Nu arbetar han bl.a. med en förundersökning avseende händelserna i Cuska.

I Serbien har brottsutredningen två faser. Den förberedande fasen inleds av åklagare och polis. Den sköts i huvudsak av polisen och är inte lika formell som den andra

fasen. Den förberedande fasen bygger på information som på olika sätt kommit åklagarmyndigheten tillhanda om att någon har begått ett brott. Under den inledande fasen kallas personen för den misstänkte. Nästa steg inleds då en förundersökningsdomare fattat beslut om att förundersökningen ska inledas på dennes begäran. Under denna andra fas kallas den misstänkte för den anklagade.

Vad avser utredningen om händelsen i Cuska har dessa faser genomgåts. Han hade fått kännedom om brott i Cuska och har samlat på sig information sedan 2004-2005. Han inledde förundersökning mot 38 personer avseende händelsen i Cuska och 63 personer avseende sådant som hänt i Pecs omgivningar i övrigt. Martinovic ingår inte bland dessa personer.

I maj 2005 hörde han det första vittnet, Hasir Berisha. Den centrala bevisningen i fallet avseende Cuska är ett par fotografier som förekommer bl.a. i en rapport från HRW från 1999. Dessa fotografier har förevisats vittnen från Cuska av olika personer från och med andra hälften av 1999 fram till idag. Fotografierna har hittats i Pec efter kriget och de visar personer och händelser från 1998. Vittnena har dock inte kunnat binda personerna till konkreta handlingar. Fotografierna har inte förevisats vittnena på det sätt som lagen föreskriver. Då fotografierna har publicerats och med beaktande av det faktum att byborna i Cuska fick "A village destroyed" i gåva redan 1999 har han bedömt det som att han inte kunnat inleda en förundersökning utifrån utpekanden på dessa fotografier och att de inte utgör bevisning i utredningen. Myndigheterna i Pec har en databas med personhandlingar, pass och ID-kort, och han vet att utredare från Haag och EULEX har visat fotografier från denna databas för dessa vittnen. Det hände att vittnena ibland kände igen vissa personer på dessa fotografier, men fotografierna var små och föreställde personerna i fråga när de var unga, kanske cirka 10 år före händelsen. Utpekandena utifrån dessa fotografier gick därför inte heller att använda som utpekanden.

”Gruppbilden” är en av de bilder som förevisats vittnen från Cuska och detta fotografi kan än idag hittas på internetsajter och i ”A Village Destroyed”. Detta är den bild som visats av en mängd journalister och utredare och kan enligt hans bedömning inte utgöra något bevismaterial. De som pekat ut personer på den här bilden har anfört olika berättelser.

”Pansarbilden” har så vitt han vet inte missbrukats på samma sätt som ”gruppbilden” och har inte heller publicerats lika flitigt.

Han kunde inte acceptera vissa utpekanden från en del av de albanska vittnena. Några vittnen har definierat detaljer i brottet och hur det begåtts, men inte kunnat peka ut exakt vilka förövarna var. Detta är ganska naturligt då de flesta förövarna i Cuska var maskerade, målade eller med rånarluva. Först i juni 2009 fick han höra om en man som var med i det förband som begick brott i Cuska. Denne angav att han varit där med sina stridskamrater och begått brott. Mannen beskrev händelsen på väsentligen samma sätt som de albanska vittnena. Vittnet befann sig i Cuska och han såg sina stridskamrater plundra, bränna och döda. Han har pekat ut 15 personer. Vittnet blev ett s.k. skyddat vittne. Detta är något som en åklagare har möjlighet att utverka då en person som tillhör en kriminell struktur vars tillskott till den gruppens verksamhet inte är lika stort som de uppgifter han kan lämna om ledare eller organisatörer av organisationen. Det betyder dock inte att man helt bortser från det skyddade vittnets egna brott. Han samlade in information om alla förövarna och slog fast att det skyddade vittnets berättelse var sann. Tack vare detta kunde han inleda en förundersökning via förundersökningsdomaren.

Under det inledande stadiet har han fått information och även viss skriftlig dokumentation och bevisning om OPG och OPG Pec som Milic Martinovic tillhörde. PJP och OPG är polisiära enheter, men de utförde såväl polisiära som militära uppgifter. Han fick tillgång till en dagbok över tjänstgöring i det förband Martinovic ingick i. Det dokumentet visar att vid datumet för Cuskahändelsen

befann sig dessa personer på uppdrag på annan ort. Han känner inte till detaljerna om den här operationen, men har tillgång till en karta med tecken som han tolkade som riktningar förbandet opererat i under uppdraget den 14 maj. Han tror kartan kom från en officer från Cacak, möjligen Zoran Boskovic. Han har även sett en krigsdagbok för den 177:e avdelningen i Pec territorialförsvar förd av Miladinovic Toplica. Den kompletta krigsdagboken är vidimerad med en militär stämpel och undertecknad av en militär tjänsteman och är således autentisk. Sådana dokument har mycket stor betydelse i det serbiska rättssystemet och kan användas som bevisning i domstol. Ett skriftligt dokument har ett mycket större bevisvärde än en vittnesutsaga. I krigsdagboken står beskrivet exakt vad förbandet i fråga gjorde. Den 14 maj står följande skrivet: ”rensning av byar runt Pec, Cuska, Pavlan och Zahac, i operationen dödades några terrorister”. Det citatet betyder att handlingarna utfördes av den 177:e avdelningen med tre plutoner inom Pec territorialförsvar och att de är skyldiga till varje brott inom den regionen. Det fanns en grupp som Nebojsa Minic förde befäl över. Samtliga av de tilltalade utom två eller tre tillhörde denna grupp. Minic styrka bestod av 35-40 medlemmar. Deras anropsnamn var ”schakalerna”, Toplica var ”schakal 1”, Minic ”schakal 2” etc. Gruppen bildades då bombningarna inleddes 1999. Det var alltså en grupp inom den reguljära armén. Befälhavaren hade inte full kontroll på den här gruppen men visste att de begick brott i fält. Han har kommit över uppgifter som visar att den här avdelningen var den enda som var ansvarig för operationen i de tre byar han nämnt. Baserat på de dokument han nämnt befann sig inte en enda medlem av OPG Pec i Cuska den dagen.

Han stötte på Milic Martinovics namn från vittnesutsagor där vittnena pekade ut honom på fotografier som deltagande i Cuska den 14 maj 1999. Några vittnen pekade ut Martinovic på ”grupp bilden”, så vitt han minns var det endast Lirije Gashi (han minns inte om det var en yngre eller en äldre kvinna, hon växte upp i Cuska och har sedan bott i Pec) och Hasir Berisha. Hasir Berisha pekade ut Martinovic redan under förhör 2005. Under 2005 hörde han även en person vid

namn Zerovic som berättade att han var på plats hos Rada, Martinovics hustru och hans egen moster, när Raskovic och Minic kom för att lämna av byte i ett kassaskåp. Han nämnde även Martinovic. Denne Zerovic hade skickats till honom från Natasja Kandic. Dock drog vittnet tillbaka sin utsaga när han skulle höras i rätten. Han har beslagtagit ytterligare två fotografier, de är märkta med nummer 30 och 31, dessa har inte varit publicerade i media och ingen av de vittnen som pekat ut Martinovic på ”grupp bilden” har kunnat peka ut honom på dessa bilder. Det var hans bedömning att det inte fanns anledning att inleda en förundersökning mot Martinovic för händelserna i Cuska.

Utsaga Zoran Raskovic

Zoran Raskovic har i huvudsak uppgett följande. Han anmälde sig som frivillig och gjorde värnplikten under ett år 1998. Vid den här tiden rådde det krigsatmosfär, en krigspsykos, i Pec. Han var 19 år och väldigt arg på terroristerna. Han lärde känna Nebojsa Minic med smeknamnet Mrtvi som var en kriminell man från den undre världen. Den 25 mars 1999, dagen efter det att NATO:s bombningar inleddes, åkte han med Minic till SUP i Pec. Polisen avböjde dock Minics tjänster varför han fortsatte till armén. Armén accepterade Minic erbjudande och denne sammanförde ett antal personer med kriminell bakgrund eller med erfarenheter av krigsförbrytelser från kriget i Bosnien i Srebrenica eller med Arkans Tigrar och grundade den paramilitära gruppen ”Schakalerna”. Det var sagt att staten behövde gruppen för specialuppdrag som ingen annan kunde utföra. Minic var befälhavare och fick sina uppdrag av kapten Toplica inom Jugoslaviens armé. Under kriget fanns det cirka 30-40 frivilliga i förbandet. Dessa var helt skrupelfria och vana att begå krigsförbrytelser. Namnet Schakalerna användes första gången efter en massaker i april 1999. Vid det tillfället använde Minic ”schakal 1”, ”schakal2” etc. som anropsnamn på radio. Det var i den inre kretsen inom armén som de kallades Schakalerna. Namnet blev offentligt först senare. Några medlemmar i Schakalerna hade ett år tidigare tillhört gruppen ”Munja”. De han känner till var Nebojsa Minic, Srecko Popovic, Slavica Kastratovic, Ranko Bosanac, Nikolic Miloiko Shumadja.

När de tillhörde Munja var de inte del av den reguljära polisen utan reservstyrkor. Det förekom inget samarbete mellan Schakalerna och Munja.

”Schakalerna” hade sitt högkvarter i ett trevåningshus vid gymnasiet i Pec. Vid 08.00 på morgonen den 14 maj 1999 körde han Minic till Jugoslaviens arméstab och general Toplica. Minic blev kvar där ett tag med andra officerare. 08.40 var de tillbaka vid staben och Minic beordrade avmarsch eftersom de skulle ”ut och jaga tyskar”. Gruppen var klädda i gröna kamouflageuniformer, men de bar olika scarfs, hattar, stridsvästar, skor etc. Det var endast uniformerna som var gemensamma. Ungefär hälften av soldaterna hade smetat på sig sot från avgasrör i ansiktet. De åkte i konvoj om 7-10 civila bilar bl.a. med en Golf, en Lada, en Opel Ascona, en Mercedes och en stor kamouflagefärgad jeep, en Toyota Land Cruiser, som kördes av Minic. De körde mot Pristina och svängde av mot Cuska. Det tog cirka 10 minuter att köra dit. De var framme i byn vid 09.00 eller 09.10 och körde direkt till byns största torg. På plats fanns redan ca 7-8 soldater tillhörande territorialförsvaret och polisens reservstyrkor. Han tror att de var lokala Ortsbor. Territorialförsvaret bar militära kamouflageuniformer med ett band på sidan. Polisens reservstyrkor bar blåa kamouflageoveraller utan stridsvästar, vilket skilde de från polisens reguljära styrkor. Det var ingen av de Kosovoalbanska byborna som sköt mot dem. Efter ett väl inövat scenario delade Schakalerna upp sig i fyra grupper. Grupperna gick i varsin riktning i byn. Eftersom han var yngst höll han alltid vakt vid bilarna. Han blev kvar vid bilarna med ytterligare fem eller sex soldater. På cirka 20-30 meters avstånd i riktning mot där de först kom in i byn kom två kosovoalbaner fram till Minic och Vampir och frågade vad de ville. Vampir sköt de med två skottsallor från sin Kalasjnikov. Där han befann sig hörde han sporadiska skottsallor från olika delar av byn och såg hur hus sattes i brand. Efter cirka 20 minuter kom de första flyktingarna ut ur husen, det var kvinnor och gamla och under skrik och jämmer klättrade de upp på traktorsläp. Under tiden de klättrade upp på traktorsläpen krävde enskilda soldater dem på pengar och uppmanade dem att ge sig av till Albanien. Det tog sammantaget ungefär två timmar för byborna att lastas upp på traktorsläpen.

Under den här tiden kom de olika grupperna tillbaka och var och en av dessa grupper hade med sig ”friska” albaner. Frisk betyder i sammanhanget att de kunde hålla i ett vapen. Minic, Ranko Bosanac och Shumadja tvingade dessa människor att ställa sig i rad på ett led. Han minns att Srecko Popovic ställde upp tre albaner mot en husvägg och sköt ner dem i Serbiens namn. När de flesta av kvinnorna, barnen och de äldre lämnat byn och begett sig mot Pec ställde sig Ranko Bosanac framför ledet av kanske 20-25 Kosovoalbanska män och sa att de inte skulle vara rädda utan att de skulle köras till Pec men att de skulle slänga ifrån sig allt vad de hade av pengar, värdesaker och identitetspapper. Det gjorde de och Ranko Bosanac bjöd t.o.m. en av de på en cigarett. Det fanns ett 20-tal Schakaler på plats när albanerna slängde sina tillhörigheter på en tältduk på marken. Minic pekade på en kille som var cirka 16-17 år gammal. Han minns killen väl, ha varit bara ett barn och hade kissat på sig av skräck. Minic sa åt honom att samla ihop alla saker på marken och lägga i en säck. Srecko Popovic och en annan soldat förde bort ett tiotal av albanerna. Han såg inte vad som hände med de personerna. Han gick fram till Ranko Bosanac som stod framför de resterande 10-15 albanerna. Bosanac sa att de skulle söka skugga i ett hus en bit bort. Han gick sedan med geväret mot marken och efter honom gick albanerna. Shumadja hade sitt gevär skjutklart och Predrag Vokovic gick längst bak, bakom albanerna. Han såg från platsen där han stod hur de förde in albanerna i ett hus. Strax därefter hörde han gevärseld. Han hörde en dov smäll två gånger som av en bomb som exploderade. Huset sattes i brand. Alla traktorerna och släpvagnarna hade lämnat byn. Det brann fortfarande, men byn blev tyst. Gruppen begav sig sedan till Pavlan och Zahac. Efteråt fick han reda på att anledningen till att de begett sig till Cuska var för att släktingarna till Agim Ceku bodde där och operationen var en hämndaktion mot den familjen. Efter att de återkommit från Zahac körde han Minic till kapten Toplica. Minic hade en officerslegitimation i den Jugoslaviska armén.

Operationen i Cuska tog lite drygt tre timmar. Han befann sig hela tiden inom en radie om cirka 20 meter från torget. Det fanns ingen vid namn Nula eller Kaljevic

med i Cuska. Han känner inte till någon Nula. Han känner Kaljevic, han var med i Munja, men han var inte med i Cuska den 14 maj 1999. Bata Lekic var både lång och ung och hade stor näsa och var smal med ljusbrunt hår och möjligen ljusbruna ögon.

Han kände Milic Martinovic till utseendet vid tiden kring den 14 maj 1999. Han kände till hans namn sedan kanske 1996. Han kände inte alla som var i Cuska den dagen, han kände inte ens alla i Schakalerna. Han minns skyttarna, huvudaktörerna och de som var ledare. Hade han sett Milic Martinovic i Cuska den dagen hade han definitivt kommit ihåg honom. Han hade kommit ihåg honom eftersom Martinovic också kommer från Pec. Martinovic tillhörde polisens specialförband Munja och han själv tillhörde det paramilitära förbandet Schakalerna. Ingen från polisen var i Cuska den dagen.

Han har inga kommentarer till de protokoll och utsagor som tillkommit i Serbien som han inte formellt signerat utan endast lämnats upplysningsvis till polisen och åklagaren.

Skyddat vittne

Han hade inte status som skyddat vittne när han till en början talade med den serbiska polisen. Han avtjänade ett fängelsestraff när, sommaren 2009, den serbiska åklagaren kom till honom och påstod att ett albanskt vittne pekade ut honom som förövare i Cuska. Vittnet hade pekade ut honom på ett fotografi, men det visade sig vara Milic Martinovic på fotografiet. Han fick status som skyddat vittne först i mars 2010. Han har inte fått något i utbyte från åklagarmyndigheten. Det är upp till domaren att fatta beslut om han kommer att åtalas för händelserna i Cuska.

Fotografier

”Hundbilden”, aktbilaga 243 s. 55 – det är han till vänster, han var då 20 år gammal, till höger om honom är Slavica Kastratovic och om han ser rätt så är hunden Chili-Willie. Fotot togs april/maj 1999.

”Gruppbilden”, aktbilaga 274 – det är på den här bilden det albanska vittnet pekat ut Milic Martinovic som honom.

Utsaga Predrag Micunovic

Predrag Micunovic har i huvudsak uppgett följande. Han är född den 21 maj 1975 i Pec. Han har bott i Vitimirica där han gick ut grundskolan och gymnasiet. Han lärde känna Milic Martinovic som barn då de bodde nära varandra. De umgicks tillsammans med personer av olika bakgrund i sin hemstad i Kosovo - muslimer, albaner, serber, romer etc. Majoriteten i byn var bosniaker. Han kände sig aldrig hotad som minoritet. Som barn kände de inte av motsättningarna mellan serber och albaner förrän kriget började. Det förekom relationer mellan personer av olika etnicitet, men det förekom inga blandäktenskap. Religionen var den avgörande faktorn. Han och Milic Martinovic fortsatte att träffas emellanåt, även under hösten 1998. De bodde nära varandra under den perioden. Sammansättningen av personer i deras krets ändrades inte, det fanns bosniaker kvar i gruppen precis som tidigare. Albanerna försvann dock under kriget som började någon gång under 1998 efter attacker av UCK. Han vet att Martinovic hade albanska vänner, bland annat en person som gick under smeknamnet Nitti. När polisen beslöt att ingen fick lämna Kosovos territorium körde Martinovic Nitti och dennes svåger till Montenegro för att undkomma kriget. Han tror att de var rädda för armén och polisen eller kriget som sådant. Det förekom ingen ringaktning eller liknande bland serber i Kosovo gentemot personer av albansk etnicitet. Däremot kände man ingen respekt för UCK. Han tror att Martinovic kände likadant. Sedan Martinovic kom till Sverige har de talats vid per telefon. Martinovic kallar honom för ”kum”, det är en fras som man använder om nära vänner, han är gudfar till Martinovic son.

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avdelning 4
Enhet 42

DOM
2012-01-20

B 5373-10

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avdelning 4
Enhet 42

DOM
2012-01-20

B 5373-10

INKOM: 7600
MÄLN: B 522
AKTBIL: 274

ANVISNING FÖR ÖVERKLAGANDE - DOM I BROTTMÅL

Den som vill överklaga tingsrättens dom, eller ett i domen intaget beslut, ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till tingsrätten.** Överklagandet prövas av den hovrätt som finns angiven i slutet av domen.

Överklagandet ska ha kommit in till tingsrätten **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till tingsrätten och det måste ha kommit in till tingsrätten **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. **Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.**

Samma regler som för part gäller för den som inte är part eller intervenient och som vill överklaga ett **i domen intaget beslut** som angår honom eller henne. I fråga om sådant beslut finns dock inte någon möjlighet till anslutningsöverklagande.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i hovrätten fordras i vissa fall att **prövningstillstånd** meddelas. Hovrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,

2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd krävs och sådant inte meddelas står tingsrättens avgörande fast. Det är därför viktigt att det, i de fall prövningstillstånd krävs, klart och tydligt framgår av överklagandet till hovrätten varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

I vilka fall krävs prövningstillstånd?

Brottmålsdelen

Det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva en tingsrätts dom om den tilltalade

1. inte dömts till annan påföljd än böter, eller
2. frikänts från ansvar och brottet inte har mer än 6 månaders fängelse i straffskalan.

Enskilt anspråk (skadeståndstalan)

För att hovrätten ska pröva en skadeståndstalan krävs prövningstillstånd. Från denna regel gäller följande undantag:

Överklagas domen även i brottmålsdelen och avser överklagandet frågan om den tilltalade ska dömas till ansvar för en gärning krävs inte prövningstillstånd för ett till denna gärning kopplat enskilt anspråk i de fall

1. det enligt ovanstående regler inte krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen, eller
2. prövningstillstånd i brottmålsdelen meddelas av hovrätten.
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis, samt
6. om prövningstillstånd behövs, de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas.

Beslut i övriga frågor

Krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen krävs även prövningstillstånd vid beslut som endast får överklagas i samband med överklagande av domen.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas med angivande av tingsrättens namn samt dag och nummer för domen,
2. parternas namn och hemvist och om möjligt deras postadresser, yrken, personnummer och telefonnummer, varvid parterna benämns klagande respektive motpart,
3. den ändring av tingsrättens dom som klaganden vill få till stånd,
4. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende tingsrättens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att målsäganden eller den tilltalade ska infinna sig personligen vid huvudförhandlingen i hovrätten. Är den tilltalade anhållen eller häktad, ska det anges.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud. Till överklagandet ska bifogas lika många kopior av skrivelsen som det finns motparter i målet. Har inte klaganden bifogat tillräckligt antal kopior, framställs de kopior som behövs på klagandens bekostnad. Ytterligare upplysningar lämnas av tingsrätten. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.

Om ni tidigare informerats om att förenklad delgivning kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.